

Bütün Dünya

192297 SAYI: 2019 / 12 FİYATI: 9 TL

Kadınlara Seçme ve Seçilme Hakkının Tanınmasının 85. Yıldönümü

Changir Dumanlı'nın yazısı 21. sayfada

Cengiz Özakıncı:
Herbert
George Wells'in
Dünya Devleti
Tasarısına
Karşı

Atatürk ve
Ulus Devlet Sh: 5

Gürbüz Evren:
İkinci Dünya
Savaşı'nda
Türkiye'ye
Sığınan
Yunanlar Sh: 69

Berk Yüksel: Sh: 78
Yolda Olmak

Ömer
Dedeoğlu:
Sözde
Ermeni
Soykırımı Sh: 73

Kaya Boztepe:
Sevgi ve
Nefret Sh: 61

Tekin Özertem:
Popülizm
Nereden
nereye? Sh: 97

Erhan
Kanyılmaz:
Plevne Sh: 102
Savunması

**Atatürk'ün Samsun'a Çıkışının
100. Yılına Armağan**

Cumhuriyetimizin 96. yıldönümünde
29 Ekim'den itibaren kitabevlerinde

BÜTÜN KİTAPÇILARDA

Bütün Dünya

2000

Başkent Üniversitesi

Adına Sahibi:

Prof. Dr. Mehmet Haberal

Anısal Yönetmen:

Mete Akyol

Yayın Genel Yönetmeni:

Ufuk Akyol

Görsel Yönetmen

ve Yayın Genel Yönetmeni

Yardımcısı:

Turgut Keskin

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü:

Gülçin Orkut Akyol

Teknik Yapım Yönetmeni:

Faruk Güney

Yayın Danışmanı:

Yaşar Öztürk

Türk Dili Danışmanı:

Haydar Göfer

Eğitim Danışmanı:

Dr. Fatma Ataman

Düzeltilme Sorumlusu:

Nükheth Alicikoğlu

Abone Servisi:

Hatice Taygan

Başkent Üniversitesi'nin bir kültür hizmeti olan Bütün Dünya 2000, Başkent Üniversitesi kuruluşlarından

Aküm Reklamcılık, Danışmanlık ve Yayıncılık Ajansı Sanayi ve Ticaret A.Ş.'nin 1. Cadde No: 77, Bahçelievler, Ankara adresinde hazırlanmıştır.

Seçiciler Kurulu:

Prof. Dr. Nevzat Bilgin (*Anısal Başkan*)

Prof. Dr. Ahmet Mumcu

Prof. Dr. Solmaz Doğanca

Prof. Dr. Sevil Öksüz

Prof. Dr. Ender Varinlioğlu,

Prof. Dr. Okay Eroskay

Prof. Dr. Fuat Çelebioğlu,

Prof. Dr. Sedefhan Oğuz,

Prof. Dr. Levent Peşkirioğlu,

Kaya Karan, İlhan Banguoğlu,

Ahmet Aydede, Ertan Karasu, Manuel Bilos

Sürekli Yazarlar:

Yahya Aksoy, Yücel Aksoy, A. Erdem Akyüz, Sabriye Aşır,

Nuray Bartoschek, Kaya Boztepe, Sedem Demir,

Dr. Cihangir Dumanlı, Haluk Erdemol, Konur Ertop,

Gürbüz Evren, Metin Gören, Erhan Kanyılmaz, Nilay Karatosun,

Filiz Leloğlu Oskay, Cengiz Önal, Cengiz Özakıncı,

Dr. Tekin Özertem, Yaşar Öztürk, Necdet Pamir, Zeki Sarhan,

Sezin San Sungunay, İzlen Şen Toker, Melek Şirin Tolga,

Necfe Uğurlu, Dr. Mehmet Uhri, Mehmet Ünver, Mustafa Yıldız,

Berk Yüksel

Yönetim Merkezi:

10. Sokak No: 45, Bahçelievler, Ankara

Tel: (0312) 212 80 16

Faks: (0312) 212 31 33

İletişim Adresi:

Burhaniye Mah. Resmi Efendi Sk. No: 46

Altunizade, 34662 İstanbul

Tel: (0216) 422 22 67

Abone Servisi:

Tel: (0541) 725 74 11

abonebd@gmail.com

Baskı: APA Uniprint Basım Sanayi ve Ticaret A.Ş.

Hadımköy, İstanbul Cad. Ömerli Mah. No: 159

Arnavutköy, 34555 İstanbul

Dağıtım: Turkuvaz Dağıtım Pazarlama

Basım Tarihi: 25 / 11 / 2019

www.butundunya.com.tr • butundunya@butundunya.com.tr

3 Eğitimdeki Kısır Döngü

Dr. Ufuk Akyol

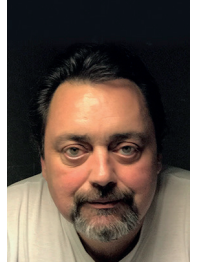
5 Atatürk ve Ulus Devlet

*Cengiz
Özakıncı*

- 11** Damat Ferit Paşa
Kastamonu Valisi'ni
Değiştiriyor! *Cengiz Önal*
- 15** Ankara'nın Atatürk ile
Buluşmasının 100. Yılı
Dr. Halil Özcan
- 21** Kadınlara Milletvekili
Seçme ve Seçilme Hakkının
Tanınması *Dr. Cihangir Dumanlı*
- 26** Hakimiyeti Milliye Yazıları
- 28** Atatürk ve 10 Kasım
Mesajları *A. Erdem Akyüz*
- 33** Kim Kazanıyor Bu Seçimleri,
Gerçekte... *Mete Akyol*
- 38** Görgü Kuralları
Necfe Uğurlu
- 45** Dünya Enerji Görünümü
2019 Raporu
Necdet Pamir
- 52** Ömer Asım Aksoy
- 53** Planlı Eskitme Stratejisi
Sabriye Aşır
- 61** Sevgi ve Nefret
Kaya Boztepe
- 65** Neoliberalizmin Üzerimizdeki
Etkileri *Barbaros Eneç*
- 69** İkinci Dünya Savaşı'nda
Türkiye'ye Sığınan Yunanlar
Gülbüz Evren

İÇİNDEKİLER

- 73** Sözde Ermeni Soykırımı
Ömer Dedeoğlu
- 78** Yolda Olmak *Berk Yüksel*
- 81** Nâzım Hikmet ve Noel Baba
Demir Aytaç
- 87** Yaratıcı Yazarlığın Çetin Yolu
Konur Ertop
- 92** Brüksel'in Müzik Aletleri
Müzesi: mim
İzlen Şen Toker
- 97** Popülizm
Dr. Tekin Özertem
- 102** Plevne Savunması
Erhan Kanyılmaz
- 108** Sanatın Başeczacısı Şakir
Eczacıbaşı *Yaşar Öztürk*
- 115** Yahya Kemal Beyatlı
Sabri Kemal
- 119** Sarıkamış Macerası
Mehmet Ünver
- 124** Türkiye'de Öğretmenlerin
İlk Grevi *Zeki Sarıhan*
- 129** Biraz Hafiflemeye Ne
Dersiniz? *Nuray Bartoschek*
- 133** Bir Demet Hasret
Metin Gören
- 136** Ayrımcı Dil Zarar Verir!
Yahya Aksoy
- 139** Ebeveyn Olarak Sakin
Kalabilmek *Nilay Karatosun*
- 143** Kars Mutfağı *Reha Tartıcı*
- 147** Neler Olmuyor ki Dünyada
Sezin San Sungunay
- 86** Gözün Sözü
- 114** İlk Dersimiz Türkçe
- 132** Bilginizi Denetleyin
- 151** Çözümler
- 152** Yarının Büyükleri
- 154** Bulmaca
- 156** Satranç
- 158** Bize Gönderilen Kitaplardan
- 160** Bir Fotoğraf Bin Sözcük

Eğitimdeki Kısır Döngü

Eğitim ve öğretim kavramları birbirine girdikçe sistemimiz daha bir içinden çıkılmaz hale geliyor. Oysa öğretimin içinde bilgiyi dikte etmek de varken, eğitim, öğrenmeyi de öğretir. Televizyondaki yarışma programlarındaki cevaplar, sanırım bu hazin durumumuzun en iyi göstergeleri. Lise ve üniversitelere giriş sınavlarına hazırlanmak zorunda hissedenden öğrencinin de öncelik verdiği konular, temel eğitim kavramını geri planda bırakıyor. Bu öylesine bir kör daire ki, ortaokulları liseye, liseleri de üniversiteye hazırlık kursuna çeviriyor ve böylece her kurum ana işlevlerinden uzaklaşıyor.

Oysa ortaokul- lisede ağırlık eğitimde iken üniversite de öğretimde olmalı ve meslek öğrenilmeli. Böyle olmuyor, en iyi durumda dahi, dünyadan habersiz, vizyonsuz, dar görüşlü bir nesil oluşuyor.

O halde, ortalama bir lise başarısını öğrencinin istediği fakülteye girebilmesi için yeterli bulsak? Üniversitenin ilk yılındaki başarı seviyesine göre öğrenci ikinci yıla devam edebilse? Başarılı olanlar tutturdukları değil de istedikleri fakültede okusa ve istedikleri, başarılı oldukları mesleklerde çalışsalar nasıl olur?

Dersaneye dönüşmüş lise kavramının oluşturduğu kısır döngüleri kırsak ne güzel olmaz mı?

ufukakyolbd@gmail.com

Beni Hatırlayınız

ATATÜRK'ÜN BUGÜNÜ DE AYDINLATAN ÖZDEYİŞLERİ

Derleyen: GAZİ GÜDER

- *Arkadaşlar! Türkiye devletinde ve Türkiye devletini kuran Türkiye halkında tacidar yoktur, diktatör yoktur! Hükümdar yoktur ve olmayacaktır. Çünkü olamaz. (1923)*
- *Bütün cihan bilmelidir ki artık bu devletin ve bu milletin başında hiçbir kuvvet yoktur, hiçbir makam yoktur. Yalnız bir kuvvet vardır. O da millî egemenliktir. Yalnız bir makam vardır. O da milletin kalbi, vicdanı ve mevcudiyetidir. (1923)*
- *Millî egemenlik uğrunda canımı vermek, benim için vicdan ve namus borcu olsun. (1923)*
- *Kendilerine bir milletin talihi bırakılan adamlar, milletin kuvvet ve kudretini yalnız ve ancak yine milletin hakikî ve elde edilmesi mümkün menfaatleri yolunda kullanmakla görevli olduklarını bir an hatırlarından çıkarmamalıdır. Bu adamlar düşünmelidirler ki, bir memleketi zabt ve işgal etmek o memleketin sahiplerine hâkim olmak için kâfi değildir. Bir milletin ruhu zabt olunmadıkça, bir milletin azim ve iradesi kırılmadıkça, o millete hâkim olmanın imkânı yoktur. Halbuki asırların getirdiği bir millî ruha, hiçbir kuvvet mukavemet edemez. (1924)*
- *Egemenliğine doğrudan doğruya sahip olmanın kıymetini pek iyi anlayan ve pek iyi bilen millet, bu mukaddes egemenliğine karşı başgösterecek her tehlikeyi kahredecektir. (1923)*
- *Millî emeller, millî irade yalnız bir şahsın düşünmesinden değil bütün millet fertlerinin arzularının, emellerinin bileşkesinden ibarettir. (1923)*

K Atatürk

Otopsi
Cengiz Özakıncı

Herbert George Wells'in
Dünya Devleti Tasarısına Karşı

Atatürk ve Ulus Devlet

Herbert George Wells (d.1866-ö.1946)
yeryüzünde savaşlar ve diğer kötülüklerin
ulusçuluktan kaynaklandığını, ulus devletler
ortadan kaldırılıp tüm insanlar tek dünya
devletine bağlanmayacak olursa, dünyanın
ve insanlığın yok olacağını savunan küreselci
yapıtlarıyla tanınan bir İngiliz yazardır.^[1] >>

H. G. Wells

Wells'in 1920'de yayımlanan *The Outline of History* kitabı 1925'te Fransızca'ya çevrilmiş; Atatürk bu kitabı okumuş; Türkçeye çevirerek yayımlatmış ve 1927'de, Nutuk'ta bu kitaptan şöyle söz etmiştir:

"Efendiler, İngiliz tarihçilerinden Wells, iki sene önce yayımlanan, bir tarih yazdı. Yapıtının son sayfaları "Dünya Tarihinin Gelecekteki Evresi" başlığı altında bir takım düşünceler içeriyor. Bu düşüncelerde amaçlanan konu; "Federal Bir Dünya Devleti" dir. Wells, bu bölümde, "Birleşik Bir Dünya Devleti" nin nasıl kurulabileceği ve böyle bir devletin önemli ayırdedici özelliklerinin neler olacağı üzerindeki düşüncelerini ortaya koyuyor ve adaletin ve tek bir kanunun egemenliği altında dünyamızın

alacağı durumu canlandırmaya çalışıyor. Wells, 'bütün egemenlikler, tek bir egemenlik içinde eritilmezse, milliyetlerin üstünde bir güç yaratılmazsa dünya yok olacaktır'" diyor ve 'gerçek devlet, çağdaş yaşam koşullarının zorunlu kıldığı Dünya Birleşik Devletleri'nden başka bir şey olamaz.', 'Kuşku yoktur ki insanlar, kendi ortaya çıkardıkları şeyler altında ezilmek istemezlerse er geç birleşmek zorunda kalacaklardır.' diyor."

Kimi yazarlar Nutuk'taki bu satırları yanlış değerlendirerek Atatürk'ün Ulus Devlet karşıtı

H. G. Wells

Wells'in kitabında okumuş olduğu "Federal Dünya Devleti" görüşünü benimsediğini ileri sürmüşlerdir. Oysa Atatürk, 1930'da yayımlanan *Vatandaş İçin Medeni Bilgiler* kitabında, Wells'in ulus devlet karşıtı görüşlerine şu sözlerle karşı çıkıyordu:

Orduların Gerekliliği

Zamanımızda ordular büyüdü, savaş silah ve araçları çeşitlendi,

çoğaldı; olağanüstü harcama ve özveriği gerekli kılıyor; bir de, insanların birbirleriyle savaşarak boğazlaşması, birbirlerinin kanını dökmesi doğru mu?..

İşte bu ve bunun gibi bir takım düşüncelerle, orduların sınırlandırılmasından (silahlanma sınırlaması) ve giderek orduların büsbütün kaldırılmasından, yaygın olarak söz edilmektedir. Bunu işitirsiniz ve hep işiteceksiniz. Bu çok insanlıksever bir düşüncedir. Bu düşüncenin yeryüzünde uygulandığını görmek gerçekten arzu edilir; ancak mümkün değildir. Bu olasılık, hep parlak bir ideal olarak kalacaktır.

Daha önce 1800' lü yılların başlarında Napolyon, Avusturya ve Prusya Büyükelçilerine bu yolda

bir öneride bulunmuştu. Avusturya Büyükelçisinin yanıtı şuydu: "Böyle bir

şey Avusturya devletinin canına minnettir. Gelelim zorluk, bu konuda Berlin hükümetini inandırmaktır." İşte, sorun sonsuzca dek bu noktada kalacaktır. Her devlet, ilk adımı diğer

devletin atmasını isteyecektir. Her devlet diğerlerinden kuşkulana-caktır ve hiç biri bu ilk adımı atmaya-caktır; tersine her

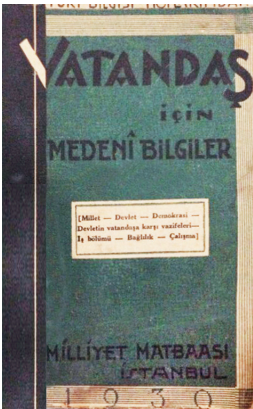
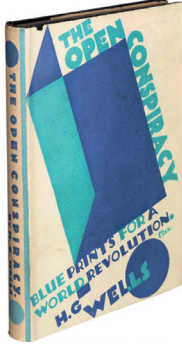
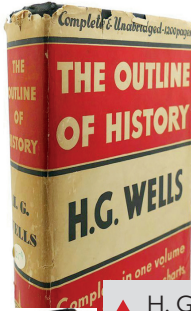
▲ H. G. Wells'in 1920'de yayımlanan ve Atatürk tarafından 1925'te Türkçe'ye çevrilen kitabı.

◀ H. G. Wells'in ve insanlığın tek dünya devletine bağlanmasını savunduğu 1928'de yayımlanan ulus devlet karşıtı kitabı.

biri mümkün olduğu kadar silahını daha keskin tutmaya çalışacaktır. Çünkü ilk adımı atacak olan devlet bunu yapar yapmaz kuvvetini, gücünü, etkisini, oyununu, konumunu yitirecektir; hiç bir kurul, örneğin Cemiyeti Akvam / Milletler Cemiyeti Meclisi bunun böyle olmasına engel olmayacaktır. Dünyanın düzenini, güvenliğini ve dengesini kuran ve tutan: güçtür; nitekim bir devlet içinde de durum böyledir. Bir millet ne denli uygar olursa olsun düzeni ve güvenliği sağlamak için polis, jandarma ve hatta ordu varlığını gereksiz bulamaz. Doğa insanları böyle yaratmıştır.

Bundan başka dünya üzerinde varolan

◀ Atatürk'ün 1930'da yazdırdığı ve okullarda ders olarak okutulan Vatandaş İçin Medeni Bilgiler kitabı.

Atatürk 1927'de Nutuk okurken.

“Milletlerin, bütün özelliklerini unutarak ve karşılıklı çıkarlarını akla uygun bir biçimde uydurarak bütün dünya üzerinde gerçekten insancıl bir tek toplum oluşturabileceklerini düşünmek tatlı bir kuramdır.”

devletler, savaşlarla oluşmuştur. Savaş aracına sahip olmayan ya da savaş aracı zayıf olan milletler, güçlülerin acizi, vergi vereni, tutsağı olmuşlardır.

Devletlerin “Silahların Sınırlandırılması”ndan ve milletlerin, orduların kaldırılmasından söz ettiklerini işittiğimiz halde, aynı devlet ve milletlerin tutsaklıkları altında bulundukları mazlum

milletlerin özgür bırakılacaklarından söz ettiklerini işitmiyoruz. Herhalde, sağlam bir devlet yaşamı için ordunun gerekliliğine kanıt aramak gereksizdir. Çevresindeki devletler silahlı oldukça, hayır, dünya üzerinde bir tek silahlı devlet bulduğukça, görevini bilen bir devlet bütün antlaşmalara rağmen ve bütün antlaşmalarla birlikte kendi güvenliğini her şeyden önce kendi gücüne dayandırır.

Yalnız, elinde kılıç olduğu halde bağımsızlığını her an savunmaya hazır durumda bulunan bir millet güvende olabilir.

Milletlerin, bütün özelliklerini unutarak ve karşılıklı çıkarlarını akla uygun bir biçimde uydurarak bütün dünya üzerinde gerçekten insancıl bir tek toplum oluştura-

bileceklerini düşünmek tatlı bir kuramdır. Bu kurum uygulanabildiği durumda bile, bu büyük ve güçlü toplum içinde düzen ve huzuru, hak ve adaleti sağlayacak örgüt, ve bu örgütün dayanacağı bir gücün var olması gereklidir.

Bu örgüt, örneğin şöyle olabilir; bütün dünya sakinlerinin varsa-yalım ki aynı haklar ve koşullar içinde seçilecek temsilcileri bir arada toplanacaklar, bir meclis kuracaklar. Bunlar bütün dünyayı kapsayan bir hükümet kuracaklar. Bu hükümet bütün dünyayı ve insanlığı yönetecek!

Burada bir noktayı incelemek gerekir; ortak hükümet, ortak meclisin doğaldır ki çoğunluğunca oluşturulacaktır. Acaba, bu çoğunluk hangi milletlerin temsilcilerinden oluşturulabilir!

Görece geri kalmış milletlerin temsilcileri sayıca çok olsa dahi ileri gitmiş milletlerin temsilcilerinin dalaverelerinden korunma becerisini gösterebilecekler midir? Aksi takdirde bütün insanlığın bir kaç milletin yönetimi altına düşmesi tehlikesi yok mudur? Bu milletlerin gerçekten bütün insanlığı düşünce ve ekonomik olarak kendileriyle aynı yaşam düzeyine getirmeye çalışacaklarına güvenilebilir mi? Bazı milletlerin bütün dünyayı ve birçok milletleri kendi çıkarları doğrultusunda sömürmelerine engel olunabilecek mi? İnsanların eşitlik

severlik ve adalet duygularının nitelik ve düzeyi bu konuda yüreklerle güven verebilir mi?

Bu kaygılara kapılmanın denli haklı olduğunu anlamak için milletlerin birbirlerine karşı, özellikle bazı milletlerin birçok milletlere karşı bugün takındıkları tutumlara, uygulayagelmekte oldukları davranışlara bakmak yeterlidir. Bu tutum ve davranışları doğuran duygular, düşünceler, anlayışlar, tabiatler değişecek mi? Ne zaman değişecek? Niçin değişecek ve nasıl değişecek?

“Görece geri kalmış milletlerin temsilcileri sayıca çok olsa dahi ileri gitmiş milletlerin temsilcilerinin dalaverelerinden korunma becerisini gösterebilecekler midir?”

İnsanlık tarihinin birbirinin üzerine yığılan sonu gelmez olayları bu sorulara olumlu yanıt vermek yetkisini henüz doğurmamıştır. En yüksek uygarlık sahibi olmuş olan milletler en ilkel milletlerden daha az mı yıkıcı ve kan dökücü oldular?

Örneğin; Hindistan'ı, Mısır'ı, Tunus'u ve Cezayir'i aşağı yukarı yüz yıldan beri pençelerinde tutanların, bu ülke halklarının

siyasi, dünsel, ekonomik kültürlerini kendi kültürleri derecesine yükseltmeyi bir an düşündüklerine ilişkin her hangi bir belirti ve eser görülmüş müdür? Hayır. Ancak, tersi, yani bu insanları hayvanlaştırmak, uyuşturmak, kendi çıkarları doğrultusunda gözleri kapalı köleler haline getirmek için ne yapmak olanaklıysa hepsini yapmaktan geri kalmadıklarına bütün insanlık tanıklıktır.

Atatürk 1910'da Fransa'da Picardie manevralarında.

Her halde, Türk vatandaşı kesin olarak bilmelidir ki bir milletin insanlık ve uygarlık dünyasında yükselmesi ve başarılı olması, yalnız ve ancak kendi gücüne dayanarak, özgürlük ve bağımsızlığını korumasıyla gerçekleşebilir.

Bunun başka çözümü ve aracı yoktur.

Ordu istemeyen ve ordunun yüklediği maddi, manevi özveriyi göze almayan bir millet, tutsaklık zincirini kendi eliyle boynuna

geçirir. "Ve bağımsızlığı uğrunda ordusuna yapacağı özverinin on katını, kendini esir eden egemen milletlerin çıkarı uğruna harcamak zorunda kalır."

* * *

1930'da Medeni Bilgiler kitabında yer alan bu sözlerden anlaşılacağı üzere Atatürk, 1920'lerde Wells'in dile getirdiği "Tek Dünya Devleti" tasarısını benimsemiş olmayıp; bu tasarıyı gerçekleşmesi

olanaksız tatlı bir düşü olarak nitelemiş; ve böyle bir tek dünya devleti kurulsa dahi bunun yayılcı sömürge devletlerin çıkarlarını koruyan bir aygıtın başka bir şey olmayacağı

ğini belirtmiştir. O günden bugüne dünyada yaşananlara baktığımızda, olayların Atatürk'ün saptamalarını doğruladığını görüyoruz.

Ulus Devlet yıkıcılığı, insanlığa kan ve gözyaşından başka bir şey sunmadı. •

cengizozakincibd@gmail.com

[1] H. G. Wells'in en önemli yapıtları: Time Machine (1895), The Island of Doctor Moreau (1896), The Invisible Man (1897), The War of the Worlds (1898) War in the Air (1907) Tono Bungay (1909) The War That Will End War (1914), The Outline of History (1920), and Open Conspiracy (1928-30-31-33), The Work, Wealth, and Happiness of Mankind (1931).

Mustafa Kemal Atatürk'ten

NUTUK

(15-20 Ekim 1927) 16

Damat Ferit Paşa Kastamonu Valisi'ni Değiştiriyor!

Efendiler!

Kastamonu'da Vali bulunan İbrahim Bey, ben ordu müfettişi iken kurmay başkanım bulunan Albay Kazım Bey'in yakından tanıdığı bir kişidir. Bundan dolayı, kendisine her türlü gizli hususlar bildirilmişti. Aramızda şifreli telgraf yazışmaları yapılıyordu.

Kendisi Sadrazam Damat Ferit Hükümeti'nce İstanbul'a çağrıldı. Bu çağrıya hiç uymaması gerekirken, anlaşılmaz nedenler ve

düşüncelerle -sanki İstanbul'da tutuklanmak istiyormuşçasına- Kastamonu'dan ayrılmıştı.

İstanbul, İbrahim Bey'in yerine bir başkasını Kastamonu Valiliği'ne atamıştı. Yeni vali, 16 Eylül 1919 günü İnebolu'ya varmış bulunuyordu. Onun tutuklanması konusunda oradaki ilgililere emir verdik. Bu işte ilgi çekici küçük bir aşama yaşandı. İzin verirseniz biraz açıklayayım:

Kastamonu ve çevresinde

tedirginlik ve duraksama belirtileri görülmeye başlayınca Kastamonu'ya, güvenilir ve gücü yeten bir subayın gönderilmesini Ankara'da bulunan Ali Fuat Paşa'dan rica etmiştim. Fuat Paşa, Kastamonu Mevki Komutanlığı göreviyle oraya Albay Osman Bey'i göndermişti.

Osman Bey, 16 Eylül 1919 günü Kastamonu'ya varmıştı. Yeni gelen vali için verdiğimiz buyruğun uygulanmasını ondan bekliyorduk. Bildirdiğim buyruğu verdikten sonra, uygulama ve yürütmeye ilgili bilgiyi telgraf başında bekliyordum. Gece olmuştu ve Kastamonu'da istediğim bilgiyi verecek hiç kimse yoktu.

Kastamonu'da Ulusal Hareketi Destekleyenler Görevde!

"Oradaki Jandarma Tabur Komutanı kimdir? Ne kadar Jandarma kuvveti vardır, buyruğunuz altına girdi mi?" sorusunu yazdırdım.

Buna da verdiği yanıtta:

"Jandarma Komutanı Emin Bey yanımda ve benimle işbirliği yapmıştır. Merkezde jandarma sayısı otuz beş kadardır. Polis Müdürü Halil Bey de yanımda ve benimle işbirliği yapmıştır. Polis sayısı kırktır. Piyade Tabur Komutanı Şerif Bey, kendisi biraz budala olduğundan şimdilik tutuklanmıştır. Jandarma Tabur Komutanı Emin Bey yüzbaşındır. Defterdar Ferit Bey geldi, yanımdadır."

"Emin Bey'i biraz anlatır mısınız?" sorusuna yanıt verdi: *"318 çıkışlı, Üsküplü Emin, tanırırsınız."*

Ayrıca ellerinizden öpüyorlar."

Bunun üzerine şu satırları yazdırdım:

"Emin Efendi'yi tanırım, teşekkür ederim. Ferit Bey'e durumu anlattınız mı? Önemli işler makam şifresiyle bildirilebilir."

Sinop Mutasarrıf Vekili olan Jandarma Komutanı'na güvenilemezse onun yerine sizce uygun görülecek birinin vekillğe geçirilmesi için gerekli önlemlerin alınması düşünülmelidir. Yardım istiyor musunuz?"

Osman Bey: *"Kuvvetçe yardımı gerekli görüp-görmediğimi daha sonra bilginize sunacağım. Jandarma Tabur Komutanı yeni geldiği için, durumu anlaşılamamıştır efendim."* yanıtını verdi.

Osman Bey'e başka bir söyleyeceği olup-olmadığını ve Ferit Bey'le durum üzerinde görüşüp-görüşmediklerini sorup anladıktan sonra, şu telgrafi yazdırdım:

"16/17 Eylül 1919

Osman Bey ve Ferit Beyefendi'ye,

Önlemlerinizde ve işlerinizde başarı dilerim. Bize durumunuzdan ve gelmekte olan valinin tutuklandığından bilgi vermenizi bekleriz. Mustafa Kemal."

Kastamonu Halkı İstanbul'a Karşı Direniyor!

Ferit Bey Vali Vekili, Albay Osman Bey Kastamonu ve dolayları Komutanı olarak çalışmaya başladıktan bir iki gün sonra, kendilerini yeniden telgraf başına çağırarak

bilgi istemiştim.

İstanbul'da gereken yerlere, istenildiği gibi, halkın imzası altında telgraflar çekildiği ve bütün illere ve sancaklara da bu telgrafların gönderildiği bildirilmekle birlikte birtakım sorular da soruluyordu.

Bu arada halk diyormuş ki:

“1) Başka illerin kamuoyu bizimle birlik değiller midir?”

2) Bu olağan dışı durum ne güne dek sürecektir?”

3) Hükümetin direnmesine karşı ne gibi önlem alındı?”

Bizi aydınlatmak iyiliğinde bulununuz Paşam.” diyordu.

Halktan geliyormuşçasına sorulan bu soruların Vali Vekili ve Komutan Beylerin de kafalarında yer etmekte olduğunu düşünmek, ona göre karşılık vermek yorulmaya değirdi. Bundan dolayı saatlerce Sivas-Kastamonu telgraf hattını meşgul eden uzun bilgi verildi, açıklamalar yapıldı. Bu açıklamaları şöylece özetleyebilirim:

1) Ulusal tepki, yurdun her köşesinde bütün sertlikle ve coşkun-

lukla vardır.

Bütün illerin en ufak köylerine değin Halk ve en ufak birliğine değin bütün ordularımız baştan aşağı duyarlı ve tam birlik olarak,

“İşte bu dediğim önlem, İstanbul'a değin yayılabilirse hükümetin direnme gücü kalmayacağını sanırım.”

kendilerine bildirilen kararları uygulamakta ve yürütmektedirler.

Halkın ikinci ve üçüncü sorusuna karşılık olmak üzere:

2) Ne zaman ki Kastamonu halkı, bu durumu olağan dışı bulup kaygıya düşmekten kurtulacak ve amacımızı gerçekleştirenceye dek dayanmakta kararsızlık belirtisi göstermeyecektir; işte o zaman bu olağan dışı durum kendiliğinden ortadan

kalkacaktır.

Hükümetin direnmesi olağandır. Buna karşı başka önleme kalkışmadan önce, ilk önlemimizi gereği gibi ve her yerde kesinlikle uygulama yollarını düşünelim.

Örneğin: Bolu durumu üzerine ne yapılmıştır?

Bolu kesimine dek bütün yerlerin İstanbul'la resmi haberleşmesinin kesildiğine güvenebilir miyiz? Bununla ilgili olarak beklediğimiz

bilgi daha gelmedi.

İşte bu dediğim önlem, İstanbul'a değin yayılabilirse hükümetin direnme gücü kalmayacağını sanırım. Ama bundan sonra da gene çok bilinçsizce ve çok safça bir ayak diremeyi sürdürmek isterlerse kuşkusuz daha etkili önlemler uygulanabilir.

Bundan sonra Vali ve Komutanın verdiği bilgilerden şunlar anlaşıldı:

İnebolu'dan İstanbul'a geri gönderilen yeni vali, Zonguldak'ta Dâhiliye Nazırı'ndan şöyle bir buyruk almış:

"Bolu ve çevresi açıktır. Zonguldak'a çıkınız, ilin gereken yerleriyle

haberleşiniz ve son buyruğa değin orada bekleyiniz."

Gerçekten yeni vali, Zonguldak'ta kalmış ve şuna buna gözdağı vermeye başlamış. Ferit ve Osman Beyler, Zonguldak Mutasarrıfı'na yeni valiyi tutuklayıp karadan Kastamonu'ya gönderilmesini emretmişler, Mutasarrıf bunu yapmamış. Bununla birlikte, bu girişimi öğrenen yeni vali, orada barınamayarak İstanbul'a dönmüş.

cengizonalbd@gmail.com

*Gelecek Ay: Ali Fuat (Cebesoy)
Paşa Batı Anadolu Kuvayı Milliye Komutanı!*

NEDEN ATATÜRK?

İsimler; bireylerin kimlikleri olmanın yanında onların hangi ulusa mensup olduğunu da yansıtan bir işleve sahiptirler. Bu nedenle ulusların geleceğe uzanan boyutunda çok önemlidirler. Geçmişte eserleriyle uygarlık tarihine büyük katkılar sağlamış birçok Türk bilim adamı, Arap ismi taşıdıklarından dünya onları Arap olarak tanımaktadır. Dolayısıyla onların uygarlığa yapmış oldukları katkıları başkaları sahiplenmiştir. Türk'ü ise ilim irfan bilmezlikle suçlayıp "barbar" gibi haksız yakıştırmalarla tanımlamışlardır. Türk araştırmacılar bugün onların Türk olduklarını ispat etmekle meşguller. Bu tarihsel ve hayatî yanlışlığı ve yanlış düzeltme ihtiyacını hisseden Mustafa Kemal, işe kendi ismini değiştirip ATATÜRK adını alarak başlamıştır. Aşağıdaki anekdot buna güzel bir örnektir:

"Demin bir sözü yanlış söyledim, Gazi'yi, Büyük Millet Meclisi, kanunla 'Atatürk' yaptı, dedim. Bu söz eksiktir. O, kendini 'Atatürk' yaptı. Kanun, bu gerçeği kabul etti. O günlerde, soyadı kanunu çıkacaktı. Bir akşam yemeğinde, Gazi, 'Atatürk' adını alacağım, dedi. İtiraz ettiler:

'Memleket, dünya, tarih Gazi Mustafa Kemal'i tanıyor. Ona nasıl dokunulur?'

Atatürk şöyle yanıtladı:

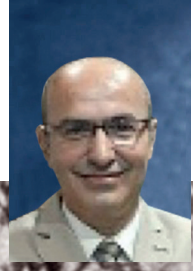
'En tanınmış Türkler, yabancı isimler taşıyorlar. İbni Sina gibi, Elbiruni gibi... Bu yabancı isimlerin karşısında, bunların Türk olduklarını kanıtlamamız gerekiyor ve kanıtlamak için de uğraşıp duruyoruz. Buna son vereceğim ve bu işe kendi adımla başlıyorum!'

Ve Gazi Mustafa Kemal o gece Atatürk'tü. Ertesi gün kanun bu değişikliği onayladı. Onun kanuna bu kadar nazı geçirdi." •

(Mithat Cemal Kuntay-Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Atatürk Araştırma ve Eğitim Merkezi (ATAREM))

Tarih Bilinci

Dr. Halil Özcan

Atatürk'ün Ankara'ya gelişi

Ankara'nın Atatürk ile Buluşmasının 100. Yılı

Mustafa Kemal Paşa,

13 Kasım 1918'de İstanbul'a geldiğinde Samsun'a çıkacağını bilmiyordu ancak şartlar olgunlaştığında Ankara'ya gideceğini çok iyi biliyordu.

20 Aralık 1918'de Katma'dan İstanbul'a dönen Ali Fuat (Cebesoy) Paşa, Mustafa Kemal Paşa'yı Şişli'de evinde ziyaret etti ve birlikte memleketin durumunu gözden geçirdiler. »

20 Şubat 1919'da gerçekleşen görüşmede ise Ali Fuat Paşa ile 20. Kolordu merkezini Konya Ereğli'sinden Ankara'ya kaydırmayı ve burada bir direniş merkezi kurmayı kararlaştırdılar. Mustafa Kemal Paşa, arkadaşına bir vazife ile kendisini (Anadolu'ya) tayin ettiremezse, en itimat ettiği bir komutanın yanına gideceğini ve ilk defa işe (mücadeleye) oradan başlayacağını söyledi. Mustafa Kemal Paşa'nın kafasındaki bu merkez Ankara, güvendiği komutan Ali Fuat Paşa idi. Ali Fuat Paşa, arkadaşının ne demek istediğini anladı ve heyecanlanarak "emrinizdeyim" dedi. Mustafa Kemal Paşa'nın mavi gözleri parladı, yerinden kalkarak arkadaşının hararetle elini sıktı, "Beraber çalışacağız Fuat" dedi.

Böylece Ankara, daha Şubat 1919'da, Milli Mücadelenin direniş merkezi olarak belirlenmiş oldu. Çünkü Ankara, her türlü teşkilata, birliğe ve direnişe uygun bir konumdaydı. Bu konudaki tek endişe, İstanbul Hükümetinin İngilizlerin desteğiyle bu stratejik kenti İstanbul'a bağlamalarıydı. Nitekim, Mustafa Kemal Paşa'nın

Konya Ereğli'deki kolorduyu Ankara'ya gönderme kararını aldığı dönemde, Damat Ferit'in Konya'da bulunan bir emekli valiyi Ankara'ya ataması basit bir tesadüf olamazdı?

İstanbul Hükümeti, Ankara'ya Konya'da ikamet etmekte olan

Ali Fuat (Cebesoy) Paşa

İttihat ve Terakki Hükümetince emekliye ayrıldığı için İttihatçılara kin besleyen ve Kuvayı Milliye'yi de İttihatçıların devamı sayan 46 yaşındaki Muhittin Paşa'yı 15 Mart 1919'da Vali olarak atadı. Vali, İttihatçı olduğu gerekçesiyle 200 kadar Ankara-lıyı tutuklattığı gibi memurlarını zorla Hürriyet ve İtilaf Fırkasına ve İngiliz Muhipler Cemiyeti'ne üye

yaptı. Bununla yetinmeyen Vali, savaş sonrası geri dönen Ermenilere, üyeleri Hıristiyan olan bir özel mahkemenin yalancı tanık ve düzmece belgelerine dayanarak mal mülk dağıtımını sağladı. Bu özel mahkeme, azınlıklara karşı suç işlediği iddia edilen Türkleri de cezalandırmaya başladı. Vali Muhittin ile Ankara'da İstanbul Hükümetinin teslimiyetçi siyaseti egemen oldu.

Mustafa Kemal Paşa İstanbul'dan ayrılmadan Genelkurmay Başkanı Cevad (Çobanlı) Paşa'dan

20. Kolordunun trenle olmazsa karadan yürüyerek Ankara'ya gönderilmesini rica etti. A. Fuat Paşa, Mart başında Konya'da ikinci Ordu Müfettişliğini ziyareti sırasında kolordusunun Ankara'ya nakli emrini aldı. İngilizler trenle taşınma işlemini bir ay kadar geciktirdikten sonra vagon başına taşıma bedeli olarak 60 altın lira talep etti. Bunun üzerine birliklerin büyük bir kısmı karadan yürüyüşle Ankara'ya nakledilmeye başlandı. Mustafa Kemal Paşa, Samsun'a çıktığında temasa geçtiği (23 Mayıs günü) Ali Fuat Paşa, Ankara'da Vali Muhittin Paşa

Ankara Müftüsü
Borekçizade Rifat Efendi

ile gizliden gizliye güç mücadelesine başlamıştı.

Ali Fuat Paşa Ankara'ya geldiğinde Hıristiyanların, Valiye emirler vermeye başladığını ve sokaklarda da İngiliz askerlerinin dolaştığına tanık oldu. Paşa'nın önce küstah İngiliz subayını tutuklayarak işe başlaması, Ankara halkının moralini düzeltmeye yetti. Ankara halkı, Mustafa Kemal Paşa'nın 28 Mayıs tarihli Havza genelgesine uyarak bir gün sonra Ankara Vilayet Konağı önünde işgalleri protesto etti. Ali Fuat Paşa, Ankara'ya gelen ve Mustafa Kemal Paşa ile görüşmek

isteyen Rauf (Orbay) Bey ile birlikte Amasya'ya giderek Amasya Tamimi'nin yayımlanmasında hazır bulundu. Mustafa Kemal Paşa, Ali Fuat Paşa'ya Ankara'da Müdafaayı Hukuk Cemiyeti'nin kurulması talimatı verdi. 26 Haziran'da Ali

Fuat Paşa'nın Ankara'ya dönüşünün ertesi günü, Ankara Müftüsü Borekçizade Rifat Efendi bu cemiyeti kurdu.

Temmuz ayı sonunda Erzurum Kongresi devam ederken, Damat Ferit Hükümeti, Ankara Valisi Muhittin Paşa'yı İstanbul'a çağırma gereği duydu.

Vali, 9 Ağustos'ta İstanbul'dan aldığı direktifleri, İngilizlerden aldığı paralarla uygulamak üzere Ankara'ya döndü ve çalışmalarına başladı. Ali Fuat Paşa, Ankara'da iken bir şey yapamayacağını düşünen Vali, Ankara'yı çevresinden kuşatabilmek için önce Hacıbektaş'a gitti ancak buradan destek bulamadı. Bunun üzerine Çorum ve Kastamonu'ya yönelerek buradaki mülki ve askerî makamları kendi yanına çekmeye başladı. Topladığı kuvvetlerle Ankara'yı kendisine tamamen bağladıktan sonra Sivas üzerine yürüyerek milli

mücadeleyi durdurmayı düşünüyordu. Valinin niyetini anlayan Ankara halkı bu durumdan oldukça rahatsızdı. Defterdar Yahya Galip (Kargı) Bey'in evinde yapılan toplantıda valinin padişaha şikayet edilmesi kararlaştırıldı. Telgrafhaneye gidilerek padişahı telgraf başına istemelerine rağmen telgrafın başına gelen sadrazam, halkın doğrudan zatı şahane (padişah) ile görüşmeyeceğini bildirdi. Bunun üzerine telgrafın Ankara ucundakiler sadrazamı ve padişahı tanımadığını bildirdi.

Bu gelişmeler üzerine, 11 Ağustos günü Ali Fuat Paşa, İstanbul'a çağırıldı. Bu çağrıya uymayan Paşa, 29 Ağustos'ta görevden alındı ve yerine Kiraz Hamdi Paşa atandı. Ancak İstanbul'un Ankara'ya atadığı Kolordu Komutanı zamanında alınan tedbirlerle İstanbul'a geri dönmek zorunda kaldı. Ankara, Erzurum ve Sivas Kongresinin yapıldığı dönemde, İstanbul ile Mustafa Kemal Paşa arasındaki haberleşmenin merkezi olduğu gibi kongreye katılacak delegelerin de uğrak yeri oldu. Sivas Kongresi'nin toplanmasıyla Ankara adeta Sivas'a, Heyeti Temsilîye'ye yani Mustafa Kemal Paşa'ya bağlanmıştı. Sivas Kongresi, bu kritik aşamada 9 Eylül günü Ali Fuat Paşa'yı Batı Anadolu Kuvayı Milliye Komutanlığına atadı.

İngilizler de şüphesiz Sivas ve Ankara'da olan bu gelişmeleri yakından takip ediyordu. İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Robeck, 17 Eylül 1919'da Londra'ya çektiği telgrafta, Mustafa Kemal liderliğindeki milliyetçi hareketin Erzurum'dan başlayarak Ankara ve Sivas vilayetlerine yayıldığını ve bu hareketin Anadolu'da bağımsız bir Cumhuriyet kurulmasına doğru hızla geliştiğini yazdı. Ayrıca İstanbul Hükümeti de Anadolu'daki gelişmelerden oldukça rahatsızdı. Vali Muhittin'in de Ankara çevresindeki bozguncu çalışmaları devam ediyordu.

İstanbul Hükümeti

Anadolu'daki gelişmelerden rahatsızdı. Vali Muhittin'in de Ankara çevresindeki bozguncu çalışmaları devam ediyordu.

Vali Muhittin, Çorum'dan 24 Eylül günü Dahiliye Nazırı Adil Bey'e çektiği telgrafta Ankara'nın merkezi dışındaki vilayetlerin İstanbul Hükümetine bağlı olduğundan buralardan toplayacağı kuvvetlerle amacına erişebileceğini yazdı. Dahiliye Nazırı da ertesi gün telgrafta Valiye 21-25 yaşlarındaki gençleri jandarma yazmak suretiyle hükümet otoritesinin her yerde sağlanması talimatı verdi. Mustafa Kemal Paşa ve Ali Fuat Paşa

Valinin yaratacağı tehlikeyi önceden tahmin ettikleri için gerekli önlemleri buna göre almıştı. Valiyi gezilerinde koruyabilmek için Keskin Müfrezesi Komutanı Hamitli Rıza Bey'in müfrezesiyle Polatlı Tuğrul Köyü'nden Kara Sait'in milli müfrezesi görevlendirilmişti. 17 Eylül günü Çorum'dan yola çıkan Vali, 19 Eylül'de Sungurlu ile Keskin arasında bulunan Kılıçbeli'nde kendisini koruyan müfrezeler tarafından tutuklanarak Sivas'a götürüldü. Mustafa Kemal Paşa'yı tutuklamak için Sivas'a gitmek isteyen Vali, tutuklanarak Sivas'ta Mustafa Kemal Paşa'nın karşısına çıkarıldı. Milli hareket aleyhinde çalışmayacağı yolunda namus sözü verip yemin ettikten sonra Valinin İstanbul'a gitmesine izin verildi. Vali sözünü tuttu ancak oğlu Refi Cevat (Ulunay) Alemdar Gazetesinde Milli Mücadele aleyhine kin kusmayı sürdürdü.

Vali Muhittin'in tutuklanması üzerine Ankaralılar, Defterdar Yahya Galip Bey'i Vali vekili olarak atadı. Durum Sivas'taki Mustafa Kemal Paşa'ya müjdelendi. İstanbul Hükümeti, son bir girişimde bulunarak Ankara'ya daha önce Bitlis Valiliği yapmış olan Ziya Paşa'yı atadı ancak Ankara Müftüsü ile Belediye Başkanı Valiyi tanımayacaklarını bildirdi ve yola çıkmış olan Ziya Paşa Ankara'ya gelemeydi. Böylece Ankara'nın Milli Mücadelenin merkezi olma yolundaki engeller ortadan kaldırılmış oldu.

Sivas Kongresi sonrası Mustafa

Kemal Paşa, Anadolu'nun İstanbul ile telgraf haberleşmesini yasakladı. Anadolu'yu yönetemeyen Damat Ferit Kabinesi istifa etti. Bu istifa haberini ilk önce Ankaralı telgrafçılar 02 Ekim 1919 saat 15.40'ta Sivas'ta bulunan Mustafa Kemal Paşa'ya müjdeledi.

Sivas Kongresi sonrası

Mustafa Kemal Paşa, Anadolu'nun İstanbul ile telgraf haberleşmesini yasakladı. Anadolu'yu yönetemeyen Damat Ferit Kabinesi istifa etti.

Damat Ferit Paşa'nın istifasından sonra kurulan Ali Rıza Paşa kabinesi, Mustafa Kemal Paşa ve Heyeti Temsilîye ile görüşme kararı aldı. Mustafa Kemal Paşa tarafından görüşme yeri mücadeleyi başlatmak için bildiri yayınlanarak başlatıldığı Amasya olarak belirlendi. İstanbul Hükümeti, Bahriye Nazırı

Salih Paşa'yı Amasya'ya göndermekle Heyeti Temsiliyeyi ve Milli Mücadeleyi tanımış oldu. Hatta protokoller imzalandı. İmzalanan protokollere göre, Aralık 1918'den itibaren kapalı olan meclisin açılması için seçimlerin yapılması, hatta İstanbul'un fiili işgali nedeniyle meclisin İstanbul dışında toplanması kararlaştırıldı.

Mustafa Kemal Paşa, Sivas'ta genişletilmiş komutanlar toplantısında seçim stratejisini görüştü ve seçimlerde Müdafaayı Hukuk Derneği üyelerinin desteklenmesi kararlaştırıldı. Seçimlerden sonra da seçilen milletvekilleriyle görüşmek üzere Ankara'ya gitmeye karar verdi. Mustafa Kemal Paşa bu kararın gerekçesini *"Genel durumu yönetip yürütme sorumluluğunu üzerine alanlar; en önemli hedefe ve en yakın tehlikeye elden geldiği kadar yakın yerde bulunmalıdır."* diye açıkladı. Paşa, bu yakınlığın genel durumu gözden kaybettirecek ölçüde olmaması gerektiğini düşünüyor ve Ankara'nın bu şartları kendinde toplayan bir merkez olduğuna inanıyordu.

Sivas'tan Ankara'ya gidebilmek için Lastik, benzin ve para sorununu çözmek gerekecekti. Heyeti Temsiliyenin mutemedi olan Mazhar Müfit (Kansu) Bey'in bankalardan para bulma önerileri Mustafa Kemal Paşa tarafından kabul görmüyordu. Paşa bu işten bunalarak o kadar önemli sorunlarla, isyanlarla uğraşıp karar verdiğini hatırlatarak, "Emin olunuz

ki bu kadar sıkıldığım olmadı" diyecekti. Bulunan çözüm Mazhar Müfit Bey'in heyet adına değil, kendi şahsı adına eskiden tanıdığı Osmanlı Bankası Müdürü Mösyö Oskar Şimit'ten borç almasıydı.

Lastik ve benzin ihtiyacını Mazhar Müfit Bey, Amerika Mektebi Müdiresi'nden talep etti. Müdire Hanım ücret almadan vermek istedi. Ancak Mustafa Kemal Paşa, alınan lastik içleriyle benzinlerin parasının hatta hamal ve taşıma ücretlerinin ödenmesi için yazı yazdırmak suretiyle gelecekte olabilecek söylentilerin önünü almış oldu.

18 Aralık 1919 Perşembe günü sabah saat 09:00'da ikisi dolma lastikli, üstü açık üç araba ile yanlarında yol için aldıkları yirmi yumurta, bir okka peynir (1.300 gr) ve on ekmek ile vatani kurtarmak ve bağımsız bir devlet kurmak amacıyla 9 gün sürecek Ankara yolculuğuna çıkıyorlardı.

Ankaralılar Oğuz Türkleri geleneğinde olduğu gibi Seymen Alayı kurdu. Bu durum yeni bir devletin kuruluşu anlamına geldiği için binlerce Ankaralı kurtarıcı lideri beklemeye başladı. 27 Aralık 1919'da Dikmen sırtlarında Mustafa Kemal Paşa ile Ankaralıların buluşması, Türk vatanını işgalden Türk milletini esaretten kurtaracak olan süreci başlattığı gibi Paşa'nın Atatürk olmasının ve Ankara'nın başkent olmasının yolunu açıyordu. •

halilozcanbd@gmail.com

Kaynakça: Bilâl N. Şimşir, Ankara Bir Başkent'in Doğuşu, Bilgi Yayınevi, Ankara, 2006.
Halil Özcan, Günce Programı, Kanal B, 27 Aralık 2018.

Yılmadan Yorulmadan
Dr. Cihangir Dumanlı

5 Aralık 1934

Kadınlara Milletvekili Seçme ve Seçilme Hakkının Tanınmasının **85. Yıldönümü**

“Dünyada gördüğünüz her şey kadının eseridir.”

Atatürk

Büyük önder Atatürk'ün cumhuriyeti kalıcı hale getirmek ve bir daha sömürge durumuna düşmemek için gerçekleştirdiği devrimlerin en önemlilerinden birisi kadına toplumda layık olduğu yerin verilmesidir.

Müslümanlık Öncesi Türklerde Kadın

Aslında Müslümanlıktan önceki Türk töresinde anaerkil (matriyarkal) bir toplum yapısı egemendi. Erkekler göç, sefer işleri ile uğraşırken çocukların bakımı ve eğitimi, evin iç düzeni ve yönetiminde

kadının sözü geçerdi. Kağanın eşi (hatun) ve annesi, kağandan sonraki en önemli yöneticilerdi.¹ Kağana bunlar vekalet ederdi. Emirname-lerin geçerli sayılması için “Hakan ve hatun buyuruyor ki” ifadesinin bulunması şarttı. Eski Türklerde kadınlar ev işleri, çocuk bakımı gibi ev içi görevlerinin yanında binicilik ve savaşçılıkta birer usta olarak yetiştirilmişlerdir.

İslamda Kadın

İslamın doğduğu bölge ve çağda “kadın” kimlik sahibi değildi. İslam kadına kısa zamanda bir kişilik kazandırdı. İslam’ın doğduğu Hicaz bölgesinde ve iki-üç yüzyıl içinde yayıldığı bütün Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da karşılaştığı inanç ve gelenekleri kendisine dönüştürmeyi başarmıştır. Sonraki yüzyıllarda kadın Bedevi-Arap kültürünün etkisi ile İslam kültür ve medeniyeti içinde yeterince rol alamadı. Sosyal hakları sınırlandı. Bilim ve sanat alanında kendisini gösteremedi. Büyük ölçüde evi ile tarlası arasında gidip geldi.

Devrim İhtiyacı

Türklerde kadının İslamiyetten önceki toplumsal statüsü Arap-İslam kültürünün etkisi ile zamanla

geriledi. Osmanlı’nın son, Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de kadın toplumdan (üretimden) tamamen dışlanmıştı. İslam hukukunun koruyucu kayıtlarına rağmen evlenme ve boşanmada kadının söz hakkı yoktu. Bu da kadını çok defa ve çok yerlerde bir mal gibi alınıp, satılır hale getirmişti. Kadın tek başına sokağa çıkamazdı, kocası bile olsa

bir erkekle yan yana yürüyemezdi. Kadınlar evde, sokakta, mahallede her yerde erkeklerin üstlendiği ortak bir “ahlâk bekçiliğinin” baskısı altında idiler. Toplu taşıma araçlarında

kadınlarla erkekler bir arada oturamazdı. Üniversitelerde bile kızlar ve erkekler ayrı otururlardı. Kadınlar sinema ve tiyatrodan rol alamazlardı. Mirasta kız

çocuğa erkek çocuğun yarısı kadar hak verilirirdi. Mahkemelerde iki kadının tanıklığı bir erkeğin tanıklığına eşitti. Seçme-seçilme hakları yoktu.

Bu durum Atatürk’ün kurduğu ve çağdaş uygarlığa ulaşma ve geçme hedefini gösterdiği Türkiye Cumhuriyeti’ne yakışmıyordu. Kurtuluş savaşının kazanılmasında kadınların büyük özverilerinin

Osmanlı’nın son, Cumhuriyetin ilk yıllarında Türkiye’de kadın toplumdan (üretimden) tamamen dışlanmıştı.

rolü inkar edilemezdi. Bu durumun düzeltilmesi devrimin önemli bir ögesi olmalı, Türk kadını toplumda hak ettiği statüye kavuşturulmalıydı.

Bu aynı zamanda eşit haklara dayalı demokrasinin de gereği idi. Demokratikleşme aileden başlatılmıyordu. Egemenliğin ulusa geçtiği bir dönemde toplumun yarısını oluşturan kadınlar da egemenlik yetkisini kullanabilmeliydi.

Ayrıca ekonomik kalkınma hamlesine giren genç cumhuriyetin kadın emeğine ihtiyacı vardı. Atatürk “kadın devrimi”-

ni de diğer devrimlerde olduğu gibi halkla devamlı temas halinde adım adım gerçekleştirmiştir.

Devrim

Osmanlı'nın son zamanlarında kadın hakları yavaş yavaş ön plana çıkmaya başlamış, Tanzimat'ta kız rüştiyeleri (ortaokulları), kız sanayi mektepleri, kız öğretmen okulları açılmıştır. Kız öğrenciler üniversiteye (erkeklerden ayrı oturmak şartıyla) alınmaya başlamışlardır. Birinci Dünya Savaşı'nda özellikle Çanakkale cephesinde yaralanan ve hastalanan askerlerin tedavi ve bakımlarında kadın gönüllüler etkin rol almışlardır. Kurtuluş savaşı ise kadın-erkek tüm ulusun ortak özve-

rileri ile kazanılmıştır. Daha 1919 yılında Sivas'ta “Anadolu Kadınları Müdafaa-yı Vatan Cemiyeti” kurulmuştur.

Kadınlar Halk Fırkası Kurucuları: (Oturana sağdan) Nesime İbrahim, Nimet Remide, Zeliha, Faize Emrullah, Tuğral Hanımlar. (Ayaktakiler sağdan) Fırkanın müşaviri Fethi bey, Saniye, Lütfiye Bekir, Nezihe Muhiddin, Şüküfe Nihal Hanım, Muhsine Salih, Matlube Ömer Hanımefendiler

1921 yılındaki Maarif Kongresi'nde Atatürk'ün emriyle kadın ve erkek öğretmenler aynı salonda birlikte oturmuşlardır.

Cumhuriyet'in ilanından sonra kadın hareketi ivme kazanmış, Nezihe Muhittin Hanım önderliğindeki Türk Kadınlar Birliği tarafından kadınlar şurasında “Kadınlar Halk Fırkası” adına bir parti kurulmuştur. Parti programında belirtilen temel amaç kadınlara milletvekili seçme seçilme hakkının sağlanmasıdır. Bu parti 7 Şubat 1924 tarihinde “Türk Kadınlar Birliği” adıyla kadınların düşünsel ve sosyal alanlarda yetiştirilmesi, dul, kimsesiz kadınlara yardım edilmesi, fakir çocukların okutulması ve çeşitli konularda

İLK KADIN MİLLETVEKİLLERİMİZ

Mebrure Gönenç

Hatı Çırpan

Türkan Örs Baştuğ

Sabiha G. Erbay

Şekibe İnel

Hatice Özgener

Huriye Öniş Baha

Fatma Memik

Nakiye Elgün

Fakihe Öymen

Benal N. Arıman

Ferruh Güpgüp

Bahire B. Morova

Mihri Pektaş

Meliha Ulaş

Fatma E. Nayman

Sabiha Görkey

Seniha Hızal

konferans verilmesi gibi konulara yönelmiştir.

3 Mart 1924 tarihli tevhide tedrisat (öğrenimin birleştirilmesi) yasası ile kız ve erkek öğrencilerin birlikte oturdukları “karma eğitim” sistemine geçilmiştir.

Kadın haklarında en önemli atılım 17 Şubat 1926 tarihli Türk Medeni Kanunu ile gerçekleşmiştir. Medeni kanunla;

- Kadın-erkek her yurttaşın eşini seçme özgürlüğü,

- Kadına kocasının tek eşi olma hakkı,

- Evlenme yaşının kadının fiziksel ve ruhsal gelişme çağına uygun hale getirilmesi,

- Miras hakkı ve çocuklar üzerindeki velayet hakkında kadının erkekle eşit hale getirilmesi,

- Kadına ev dışında meslek yapma hakkının verilmesi,

- Resmi nikah zorunluluğu, dini nikahın isteğe bağlı hale getirilmesi sağlanmıştır.

Henüz kadınlara seçme ve seçilme haklarının verilmesi için ortam elverişli değildir. Karşı devrimci gericiler buna şiddetle muhalefet etmektedirler.

1921 anayasasının 10. maddesi “18 yaşını ikmal eden her erkek Türk mebusan intihabına iştirak etmek hakkını haizdir” demektedir.

11. maddesi ise “30 yaşını ikmal eden her erkek Türk mebus intihab edilmek selahiyetini haizdir” demektedir.

Yani anayasaya göre milletvekili seçme ve seçilme hakkı sadece erkeklere tanınmıştır.

Bu konuda ilk adım 3 Nisan 1930'da Belediyeler Kanunu'nda değişiklik yapılarak kadınlara belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkının tanınması ile atılmıştır. En önemli adım ise 5 Aralık 1934'de Anayasa'nın yukarıda bahsedilen maddelerinde yapılan değişikliklerle atılmıştır. Anayasa'nın 10. Maddesi "milletvekili seçmek 22 yaşını bitiren kadın-erkek her türkün hakkıdır" şeklinde; 11. Maddesi ise "30 yaşını bitiren kadın-erkek her türk milletvekili seçilebilir" şeklinde değiştirilmiştir.

Değişikliği takip eden ilk seçim olan 8 Şubat 1935 seçimlerinde TBMM'ne 17 kadın milletvekili seçilmiştir.

Sonraki ara seçimde seçilen bir kadın milletvekili ile bu sayı 18'e yükselmiştir. 1935 Meclisi'nde kadın milletvekilleri oranı %4,6'dır. Bu oran en fazla 1995 Haziran genel seçimlerinde 97 kadın milletvekili ile %17,6'ya çıkabilmiştir. Halen TBMM'de 102 kadın milletvekili olup oran %17,32'dir.

Avrupa ülkelerinde kadınlara milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme özgürlüğünün tanınması bizden çok sonra II. Dünya Savaşı sonrası gelişen demokrasi ortamında gerçekleşebilmiştir.

Sonuç ve Değerlendirme

Büyük Atatürk kurduğu genç Türkiye Cumhuriyetinde çağdaş uygarlığa ulaşmak ve geçmek hedefi doğrultusunda Türk kadınına sosyal, kültürel, ekonomik, hukuksal ve siyasi haklarını kullanmaları adım adım gerçekleştirilmiştir. "Atatürk Türk kadınına haklarını verdi" demek yerine "kadının zaten doğuştan insan

hakkı olarak sahip olduğu hakların kullanılmasındaki engelleri kaldırdı" demek daha doğru olacaktır.

Atatürk devrimi aynı zamanda bir kadın devrimidir. Bunda liderliğin rolü kadar kadınların da örgütlü çabaları etkin rol oynamıştır. Bu yazının kapsamı dışındaki karşı-devrim çabaları yüzünden

Türk kadını bu gün Atatürk'ün hedeflediği düzeye gelebilmiş değildir. Yukarıda verilen TBMM'deki kadın milletvekilleri oranı bunun somut bir göstergesidir. Bu oran ideal olarak en az %50 olmalıdır.

2023 genel seçimlerinde ideal oranın yakalanması, üst düzey yönetim kadrolarında kadınlara gereken yerin verilmesi ve cumhuriyetin 100. yılında bir kadın cumhurbaşkanı seçilmesi Atatürk cumhuriyetine çok yakışacaktır. •

cihangirdumanlibd@gmail.com

1-Mv sayıları kaynak

***Atatürk devrimi
aynı zamanda
bir kadın
devrimidir.
Bunda liderliğin
rolü kadar
kadınların da
örgütlü çabaları
etkin rol
oynamıştır.***

Hakimiyeti Milliye

Ulusal Üretimin Gücü

Zamanımızda milletlerin gücünü, sahip oldukları üretim gücüyle ölçerler. Onun içindir ki, her ülke, öncelikle bu alanda güçlenmeye çalışıyor. Özellikle Genel Savaş (I. Dünya Savaşı)'tan sonra milletlerin birbirine karşı açtığı Gümrük Tarifesi düzenlemesi ve ekonomi mücadelesi yüzünden, her ülke

ulusal üretim gücünü artırmayı bütün görevlerden üstün tutuyor.

Bu gerçek durumu çok iyi anlayan İsmet Paşa ve hükümeti, ülkemizde ulusal üretimi artırmaya yönelik her girişimi destekliyor. Hükümet bütçesinin olanak sağladığı oranda fazla üretime zemin hazırlıyor. Demiryolu ve su siyaseti bu anlayışın açık ve net bir kanıtıdır.

“Dışarıdan gelecek ve ülkenin ekonomik alanında harcanacak birkaç yüz milyon, vatanın çehresini birden bire değiştirebilir!” diyoruz. Bunda kimsenin kuşkusuz yoktur.

Yazık ki, bu ülkede kendisine

güvenli bir kazanç alanı bulacak olan yabancı sermaye, çeşitli ve olumsuz etkiler nedeniyle bir türlü gelmiyor. Bunu sonsuza değin bekleyecek değiliz. O milyonları ülkemiz bünyesinden çıkarmaya bakmalıyız. Yetki sahibi insanlar, buna maddi ve bilimsel olanaklar olduğunu söylemektedirler.

Yabancı sermayeyi sonsuza değin bekleyecek değiliz.

O milyonları ülkemiz bünyesinden çıkarmaya bakmalıyız.

Çağdaş ve teknik bir kafanın, ülkemizin genişliği ile ulusal üretimimiz arasındaki orana, -daha doğrusu oransızlığa-, akıl erdirmesi mümkün değildir.

Miras bir ülke... İnsan eli değmemiş topraklar... İlim ve makine görmemiş alanlar... Buralarda nüfus azdır, bununla birlikte çalışacak insan sayısı da yetersizdir. İlim ve uygarlık; insan gücü yerine, makine gücünü koyma olanağını bulmuştur.

Türkiye'nin ekonomik durumu, hangi yönden bakılırsa bakılsın, geliştirmek için tarımdan daha etkili bir araç yoktur. Onun için teknik temele dayanan yeni bir tarım politi-

kasına ve dolayısıyla geniş bir tarım seferberliğine girişmek zorundayız.

Kendi güç ve araçlarıyla binlerce tarım makinesi sağlamalarını halktan isteyemeyiz. Ancak geniş ölçekte bir tarım ve üretim siyasetini yürütebilecek olan araçları bulmak olanağı da hükümetin elindedir.

Herhalde ülke için gerekli olan her çeşit ulusal üretim araçlarını, halkın ve hükümetin göze alabileceği uygun koşullarda ve uzun vadelerle sağlamak, onları halka dağıtmak, yerli ve yabancı uzmanların bilimsel gözetimi altında ve tarım alanında ciddi bir zirai mücadeleye girişmek olasıdır. İş aslında basittir. Bütün güçlük, onu bilimsel ve akla uygun bir sistem içinde yürütmektir.

Birçok büyük işlerden edindiğimiz deneyimler sayesinde bir yolda da önümüze çıkabilecek güçlükleri yenmesini bileceğiz. Ortaya yeni bir düşünce atmıyoruz. Herkesin kafasında pişmiş ve olgun bir hale gelmiş olan teorik bir gerçeğin, artık uygulama alanına geçirilmesini istiyoruz.

Temenni edilir ki, ülkenin gereksinimleri kadar, topraklarında saklı olan servet ve yetenekleri de iyi tanımış olan Ekonomi Bakanımız'ın, hazırlamakta olduğu söylenen **Türkiye'nin Ekonomik Programı**'nda, anlatmak istediğimiz yeni tarım ve **ulusal üretim siyaseti**, layık olduğu ve hak ettiği önem verilerek göz önüne alınmış olsun! •

Hâkimiyeti Milliye Gazetesi

25 Ekim 1929

Medeniyet yolunda muvaffakiyet yenileşmeğe bağlıdır. Sosyal hayatta, iktisadî hayatta, ilim ve fen sahasında muvaffak olmak için yegâne olgunlaşma ve ilerleme yolu budur. Hayat ve yaşayışa hâkim olan hükümlerin zaman ile değişme, gelişme ve yenileşmesi zaruridir. Medeniyetin ihtirasları, fennin harikaları, cihanı değişiklikten değişikliğe sürüklediği bir devirde asırlık köhne zihniyetlerle, maziye düşkünlükle mevcudiyetin muhafazası mümkün değildir. Medeniyetten bahsederken şunu da kesinlikle söylemeliyim ki medeniyetin esası, ilerleme ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık, muhakkak sosyal, iktisadî siyasî acze sebep olur. Aileyi teşkil eden kadın ve erkek unsurlarının tabîî haklarına malik olmaları, aile vazifelerini idareye yetenekli bulunmaları lâzımdır. (1924)

Bilmek Gerek

A. Erdem Akyüz

ATATÜRK VE 10 KASIM MESAJLARI

2

Atatürk'ün, hayatı ve eserleri üzerine çok şey söylendi, yazıldı; daha da çok şey söylenecek ve yazılacaktır. Onun vefatı üzerine yabancı devlet adamlarının söylediği sözler ve dünya basınında yer alan yorum ve yazılarda bir örneğine rastlanmayacak kadar çoktur. Çok seçerek ve çok kısaltarak aldığımız bu özet mesajların bile çok yer tutması nedeniyle, onun hakkında ve genellikle vefatı üzerine ifade edilen mesajların devamını bu sayımızda sunuyoruz. »

■ İSRAİL

● “Mustafa Kemal Atatürk, kuşkusuz 20. yüzyılda dünya savaşından önce yetişen en büyük devlet adamlarından biri, hiçbir millete nasip olmayan cesur ve büyük bir inkılapçı olmuştur.”

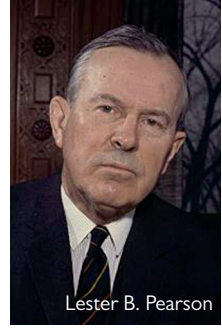
Ben Gurion, İsrail Başbakanı

Ben Gurion

günü Türkiye Cumhuriyeti, kurucusu ve ilk Cumhurbaşkanı'nın manevi huzurunda saygı duruşunda bulunacaktır.”

Lester B. PEARSON, Kanada Başbakanı

Lester B. Pearson

■ IRAK

● “General Mustafa Kemal'in Atatürk adı ile adlandırılması, Türkiye'nin kalkınmasının Ata'sı olduğunu gösterir.”

Abdül-selâm ARİF

Abdül-selâm Arif

■ KÜBA

“Devrimci Atatürk bizim ve tüm mazlum halkların esin kaynağıdır.”

Fidel CASTRO, Küba

Fidel Castro

“Devrimci Atatürk bizim ve tüm mazlum milletlerin esin kaynağıdır”

Fidel Castro

■ JAPONYA

● “Şaşırtıcı ve çekici bir kişi. Asker olarak büyük, fakat devlet adamı olarak daha büyük.”

Japan Times, Tokyo

● “Yüzyıldan beri Küçük Asya'nın çıkardığı en büyük lider.”

The Japan Chronicle, Kobe

■ KANADA

● “Kemal Atatürk'ün ölümünün 25. yıldönümü olan 10 Kasım

■ LÜBNAN

● “Türk Milleti'nin başındaki büyük ve dahi Atatürk, politika ve savaş alanlarında yılmayan büyük ve yurtsever bir insandı.”

KEREMA, Lübnan Başbakanı

● “Dünyanın çok nadir yetiştirdiği dahilerdendir. Dünya tarihinin gidişini değiştirmiştir.”

An NAHAR, Beyrut

MACARİSTAN

● “Atatürk’ün cenaze töreninin yapılacağı 21 Kasım Pazartesi gününü Macaristan’ın millî yas günü sayarak bütün memlekette resmi binalara siyah bayraklar çekilecektir.”

Başvekil **İMREDİ**

● “Yüzyılımızda, “Olmayacak hiçbir şey yoktur” şeklindeki tarihi gerçeği ispatlayan ilk adam olmuştur.”

UJSAG, Macaristan

MISIR

● “Atatürk, çağının, belki de tüm tarihin en olağanüstü kişilerinden biri.”

Egyptian Gazete, Kahire

NORVEÇ

● “Atatürk, Türkiye’yi yeniden yaptı. Ve emin bir yol üzerinde ileri yürüyüşüne devam eden bir memleket bıraktı.”

Monges Handels Gazetesi, Oslo

“Biz Pakistan’da, onu geçmiş bütün çağların en büyük adamlarından biri olarak görüyoruz.”

Muhammed Eyüp Han

PAKİSTAN

● “Kemal Atatürk, yalnız bu yüzyılın en büyük adamlarından biri değildir. Biz Pakistan’da, onu geçmiş bütün çağların en büyük adamlarından biri olarak görüyoruz.”

Muhammed Eyüp HAN,
Pakistan Cumhurbaşkanı

POLONYA

● “Onun yaratıcı ruhunun ve ateşli yurtseverliğinin harekete geçmemiş olduğu hiçbir alan yoktur.”

● “Millî onur duygusuna aslında sahip olan Türk Milleti, milletinin babası olan Atatürk’ü, sarsılmaz bir aşkla sarmasında hayret edilecek hiçbir şey yoktur.”

Gazeta Polska, Varşova

ROMANYA

● “Bir milleti, uçurumun kenarından sarsılmaz azmiyle kurtaran, kuvvetlendiren, yükselten yöneticiler arasında Atatürk, en birincisidir.”

Timpul Gazetesi, Bükreş

● “Romanyada Atatürk’ün ölüm haberi geldiği gün, bütün okullarda dersler tatil edildi.”

Rador Ajansı,
Romanya

● “Atatürk, dünya üzerinde yeni bir devir açmış bir insandır. Ben, onun Türk kadınlarına hak vererek ve bir ülkede anayı, yakışır olduğu

yüceliğe erıştırerek Batı'ya ders verdiğini nasıl unutturum.”

Prensess ALEKSANDRİNA

Uluslararası Kadınlar Birliği

Delegesi

RUSYA

● “Mustafa Kemal iyi bir teşkilatçı, yüksek anlayışlı, ilerici, iyi düşünceli ve akıllı bir önderdir.

O, soygun-culara karşı bir kurtuluş savaşı yapıyor.”

Vladimir İliç LENİN,

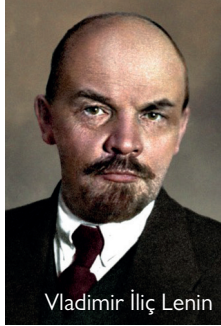
Rus İhtilali Lideri

● “Türk Milleti'nin özgürlük ve Türkiye'nin millî kalkınması için çetin mücadelelere adı karışan Kemal Atatürk'ü memleketimiz çok iyi tanır.

Yakın ve Orta Doğu' da ilk Cumhuriyet, doğuşunu ona borçludur. Bu Cumhuriyet, birçok milletin ulusal özgürlük hareketlerine ışık tutmuştur.”

Nikita KRUŞÇEFF,

Sovyetler Birliği Başkanı

Vladimir İliç Lenin

Nikita Kruşçeff

● “Atatürk'ün ölümü gerek Türkiye için gerekse bütün dostları için derinliği ölçülmez bir kayıptır.”

İzvestia Gazetesi

SURİYE

● “Vatanını muhakkak bir parçalanmaktan kurtararak gemisini güvenilir bir limana sürdükten sonra milletinden bir taht istemedi.

O, kelimenin bütün anlamıyla bir insan, eşsiz bir dahi, kahraman bir asker ve siyaset adamı idi.

Hayatını, milletinin mutluluğuna adadı, bu uğurda genç yaşta hayata gözlerini kapadı.”

Elifba Gazetesi, Şam

YUNANİSTAN

● “Bir ulusun hayatında bu kadar az sürede bu denli kökten değişiklik pek seyrek gerçekleşir..

Bu olağanüstü işleri yapanlar, hiç kuşkusuz kelimenin tam anlamıyla büyük adam niteliğine hak kazanmışlardır. Ve bundan dolayı Türkiye övünebilir:

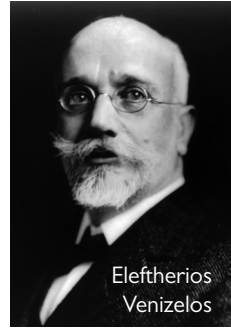
Eleftherios VENİZELOS,

Yunanistan Başbakanı,

ve...

UNESCO'nun Atatürk tanımı

● “Atatürk, uluslararası anlayış, iş birliği, barış yolunda çaba

Eleftherios Venizelos

“Atatürk, uluslararası anlayış, iş birliği, barış yolunda çaba göstermiş üstün kişi, olağanüstü devrimler gerçekleştirmiş bir devrimci, sömürgecilik ve yayılcılığa karşı savaşılan ilk önder, insan haklarına saygılı, dünya barışının öncüsü, yaşamı boyunca insanlar arasında renk, dil, din, ırk ayrımı gözetmeyen, eşi olmayan devlet adamı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusudur.”

UNESCO

göstermiş üstün kişi, olağanüstü devrimler gerçekleştirmiş bir devrimci, sömürgecilik ve yayılcılığa karşı savaşılan ilk önder, insan haklarına saygılı, dünya barışının öncüsü, yaşamı boyunca insanlar arasında renk, dil, din, ırk ayrımı gözetmeyen, eşi olmayan devlet adamı, Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusudur.”

* * *

Bizler, gelmiş ve gelecek her yaşta bütün Türk gençleri, Atatürk'ü gördük, eserlerini koruyup devam ettireceğiz çünkü onun şu sözünü unutmadık:

“Beni görmek demek, mutlaka yüzümü görmek demek değildir. Benim fikirlerimi, benim duygularımı anlıyorsanız ve hissediyorsanız, bu kâfidir. •

erdemakyuzbd@gmail.com

METE AKYOL'DAN YAZILAR

Mete Akyol - (Hem Yaşadım Hem de Yazdım -1993)

Kim Kazanıyor Bu Seçimleri, Gerçekte...

Politikada hiçkimsenin, hiçkimseye “Oooo... Sen neymişsin be abi” diyerek takdir duygularını belirtmesi hem düşünülemez bir olaydır, hem de... Rüyada da görülse, rüya ahvali ve şeraiti içinde bile inanılmayacak bir olaydır.

Olmazlık derecesi böylesine yüksek olduğu için de hiçbir partili, böylesi bir siyasal güzelliği doğal bir davranışla, başka partiliden beklemez.

Ve hakettiğine inandığı takdiri başka bir partiliden alamayacağını bilmesinden ötürü de, bu takdirini kendi kendine yapmaktan da çekinmez.

Hiçbir partilinin diyemeyeceği “Oooo...Sen neymişsin be abi” diyerek, kendi takdirini kendi yapar.

Genel Başkan Süleyman Demirel başta olmak üzere tüm Adalet Parti'liler, 10 Ekim 1969 günü yapılan genel seçimde 256 milletvekilliği kazanarak bir seçim rekoru kırmakla kalmadılar, aynı

günün gecesi tüm kadrolarının, tüm kapasite üç vardiya çalışmasıyla “Kendi takdirini kendin yap” üretiminde de bir rekor kırdılar. Gündüz yapılan seçimin sonucunun alındığı o gece tüm Adalet Parti'liler, sabaha kadar birbirlerine sarıldılar, birbirlerini öptüler

ve... Tek standartlı, aynı takdiri ürettiler:

“Oooo...Biz neymişiz be abi” takdirini sundular birbirlerine.

Devlet Planlama Teşkilatı o yıllarda henüz “Milleti Planlama Teşkilatı” kimliğine bürünmemiş olduğundan, TRT’nin “Ankara Deneme Televizyonu” tüm millete değil, milletin sadece Ankara sınırları içinde yaşayan bölümüne yayın yapabiliyordu. Biz de Ankara sınırları içinde yaşayan ne mutlu bir azınlığa mensup olduğumuzdan, o gün yapılan genel seçimlerin sonuçlarını televizyonlarımızdan dakika dakika izleyebiliyorduk.

Beynimin marş dinamosunun çalışmaya başladığı ender anlarımdan birini yaşayıverdin bir an için ve... Yıldırım gibi İzzet S. Sedes’in odasına koştum:

“Baba, izin ver de...”

İzzet S. Sedes bizim gazetesinin Ankara Temsilcisi, bizim de şefimizdi. Asla kendinin yaşı ve bizim yaşımız nedeniyle değil, mesleksel geleneğimiz ölçüleriyle hakedişinden ötürü bu mesleksel rütbenin sahibi olmuştu.

Bizi, kül yutmadığına içtenlikle inandırmaya çalışırdı ama... Bunu başaramadığını da içtenlikle bilir ve bilmezlikten gelirdi.

“Baba izin ver de...” diye odasına heyecanla dalışımda, burnuna yine bir kül kokusu geldi:

“Bırak şimdi kaytarmayı...” dedi
“Seçim gecesi izin filan olmaz...”

Geç telefonunun başına, şu anda hatta Muş muhabirini var... Sayımı yapılan ilk on sandığın sonucunu bildirecek...”

Muş muhabirini dinleyecek halde değilim. Fakat kendimi de, yeni bir itirazla karşılaşmadan anlatmam gerekiyordu.

Bir solukla dedim diyeceğimi :

“Baba izin ver de bir çırpı İsmet Paşa’ya gideyim” dedim “Eminim o da evde televizyondan izliyordur sonuçları...”

“Baba”nın burnundaki kül kokusu gitti, onun yerine “işte tam okunacak röportaj” kokusu geldi.

Bendeki heyecan tümüyle ona geçmişti:

“Haydi, hemen fırla” dedi

“Fotoğraf makineni almayı unutma... Seçim sonuçlarından sonra okunacak tek yazı bu olur yarın...”

Odasından fırlar fırlamaz, sanki birşey unutmuşum gibi yaptım, geri döndüm:

“Muş muhabirini unuttum, baba” dedim “İstersen önce Muş’taki o on sandığın sonuçlarını alayım, sonra gideyim İsmet Paşa’ya...”

Meslekteki en keyifli anlarım, böylesi durumlardaki şımarıklıklarım olmuştur hep.

İzzet S. Sedes’in masasından fırlayıp, şayet yakalayabilirse tabii, beni elleriyle boğmak kastiyle, üzereme gelişi şimdi bile gözlerimin önündedir.

* * *

Pembe Köşk’ün kapısını açan hizmetkâr, İsmet İnönü’nün tüm aile bireyleriyle yemekte olduğunu

söyledi.

“Burada da tuttu şımarıklığım:

“Sen git haber ver, benim geldiğimi” dedim “Aileden birini yemeğe çağırmayı unuttuğunuz de...”

Sonra birden kendime geldim:

“Bırak bunları demeyi, karıştırırsın filan... Sonra herşeyi berbat edersin” dedim ve bir kartvizitimi verdim:

Mete Akyol İsmet İnönü ile yaptığı röportajların birinde

“Bu kartı İsmet Paşaya göster ve içeri gelmek istediğimi söyle...”

Hizmetkâr, yarım dakika kadar sonra, beklediğim yanıtla döndü:

“İçeri buyurun... Sofrada bekliyor sizi...”

Atatürk tarafından özel olarak yaptırılan ve İnönü Ailesi'ne “Yeni ev hediyesi” olarak gönderilen yemek masası, kalabalık davetlilerin olduğu akşamlardaki gibi kanatları açılarak uzatılmıştı.

Mevhibe Hanım'ın elini öptüm, İsmet Paşa'nın elini öptüm, yüzünü yakından, kendisi ise canlı

olarak ilk kez o akşam gördüğüm Erdal İnönü'yü ve ailenin tüm bireylerini başımla selamladım, İsmet İnönü'nün işaret ettiği yanındaki sandalyeye oturarak, aile sofrasındaki yerimi aldım.

Tam karşımızda kocaman bir televizyon duruyordu ve ekranda çeşitli illerden gelen seçim sonuçları birbiri ardısıra görünüp, görünüp kayboluyordu.

Sofrada yemek bitmiş, sıra meyvedeydi şimdi. Tabaktan taşarcasına kocamanlıkta bir üzüm salkımı getirildi önüme.

İsmet İnönü, tabağımdaki üzümü işaret etti:

“Onu

yiyeceksin” dedi.

Üzümü yemeye dünden hazırdım ama... Gözümü televizyon ekranından ayıramıyordum ki... Ben de ekranı işaret ettim:

“Sonuçları nasıl buluyorsunuz. Sayın Paşam?” dedim.

Tabağından alıp, elinde tuttuğu salkımdan taneler koparıp, ağzına atıyordu:

“Yarış yapılıyor... Her yarışta olduğu gibi bu yarışta da kazanan olacak, kaybeden olacak...” dedi ve bir soru da kendi sordu:

“Soruna cevap verdim mi?”

Soruma bir cevap vermişti ama... Benim beklediğim cevap değildi, bu.

Bir gazeteciye verilecek cevaptan çok, bir diplomata verilecek cevaptı. Acele etmedim. Sofrasına davet etliği kişiyi kovacak değildi ya... Nasıl olsa istediğim düzeyde bir cevap alabilirdim, gecenin ilerleyen saatlerinde...

***

Bir gözüm ekrandaki sonuçlarda, bir gözüm İsmet İnönü'nün yüzündeki ifadedeydi.

Ekranda yeni bir sonuç yer alıyordu:

"Filanca yer: Açılan sandık sayısı: 500. Adalet Partisi: 40.000, Cumhuriyet Halk Partisi: 3500."

İsmet Paşa'nın yüzüne bakıyorum, en ufak bir üzüntü, kızgınlık yok.

Tek tük de olsa, birkaç yerde Cumhuriyet Halk Partisi 300, belki de 500 farkla önde gidiyor... Paşa'ya bakıyorum... Sevinç, memnuniyet ifadesi de yok yüzünde.

Adalet Partisi'nin büyük farkla önde olduğu sonuçlarda da, "kale" diye bilinen birkaç ilde ise Cumhuriyet Halk Partisi'nin az farkla da olsa yarışı önde götürdüğü sonuçlarda da İsmet İnönü'nün fotoğraflarını çekiyorum. Fakat yüz ifadelerinde bir değişiklik saptayamıyorum.

Aynı amaçlı üç dört sorumu yine diplomatmışım gibi yanıtladıktan sonra birden oğlumun adını sordu.

"Ufuk idi, Sayın Paşam..."

Yaşını da sordu.

"Üç buçuk oldu, Sayın Paşam..."

Atlı Spor Klübü'nde bir hafta önce onu kucağına oturttuğunu, sevdiğini, okşadığını, kulağını çektiğini hatırladı:

"Resimlerimizi çekiyordun o gün." dedi "Bari iyi çekebilmiş misin?"

Yanıtımı beklemeden bir soru daha sordu:

"Elektrikli tren aldın mı Ufuk için?"

Haydaaa...Ufuk'tu, elektrikli oyuncak trendi, sırası mıydı şimdi bunların?

Bir yandan bunları düşünürken, bir yandan da "Bu soruların altından bakalım kuş mu çıkacak, civciv mi çıkacak" diye meraklanarak, almadığım oyuncak treni almış gibi yaptım, Paşa'nın sorusunu beyaz bir yalanla yanıtladım:

"Aldım, Sayın Paşam..." dedim.

İsmet Paşa'nın sorulan bu kez makineli tüfek ateşi gibi birbiri ardı sıra gelmeye başladı:

"Rayları evde yere dizip, üstünde trenlerinizi yarıştıyor musunuz oğlunla?"

Evde tren yok ki yarıştıralım.

Fakat bir kez "Var" dedik ya...

Bakalım hangi istasyonda duracağız. Çaresiz, beyaz yalanımı sürdürdüm:

"Yarıştıyoruz, Sayın Paşam..."

"Pekiii. Oğlunun treni senin trenini geçince kızıyor, üzülüyor musun?"

"Hayır."

"Pekiii... Senin trenin onun trenini geçince seviniyor, coşuyor musun?"

“Hayır”

Paşa'nın yüzünde birden, kişilere bir şeyler öğrettiği o anlardaki ifade geldi:

“Senin için gerçek kazanmak, bir evinin olmasıdır, bir ailenin olmasıdır, bir oğlunun olmasıdır ve onunla mutlu bir ortamda oynuyor olabilmendir.”

Sustum, bu dersin gerisini bekledim. İsmet Paşa gerisini de getirdi sözlerinin:

“Bu seçim yarışında Adalet

Partisinin önde koşması beni üzmeyeceği gibi, geride kalması da sevindirmeyecektir” dedi “Cumhuriyet Halk Partisi'nin önde koşmasıyla, arkada kalması da benim için farketmiyor...”

Şöyle toparladı sözlerini:

“Benim için gerçek kazanmak, memleketin bir demokrasi nizamı içinde, demokrasi kuralları içinde bir seçim yapılabildiği olmasıdır.” dedi “Oğlunla tren yarıştırdığımda, hanginizin treninin ötekinin trenini geçmesi önemli değilse, aynı şekilde bir seçimde de herhangi bir partinin öteki partiyi geçmesi o kadar önemli değildir. Demokrasi kuralları zedelenmeden yapılan her seçimde asıl kazanan, memleketin kendisidir.”

İsmet İnönü:

“Benim için gerçek kazanmak, memleketin bir demokrasi nizamı içinde, demokrasi kuralları içinde bir seçim yapabildiği olmasıdır.”

Tabağımdeki üzümün yarısından fazlası duruyordu. İtiraf edeyim, Paşa'nın sofrasındaki üzümü de, yerimi de olduğu gibi bırakmaya hazırdım. İşte böylesine anlarda kendimi hep, yakalayabileceği en büyük balığı yakaladığımı gördükten sonra, denizlerin tüm balıklarına sırtını çevirip, kendini en kısa sürede karaya atmaya can atan balıkçıya benzetiyorum.

O gece de öyle yaptım. Mevhibe Hanım'ın ve İsmet İnönü'nün

ellerini öptüm, ailenin, masanın çevresindeki tüm bireylerini en kısa sürede karaya attım.

Bizim “kara”mız, daktilomuzun başıdır.

***

11 Ekim 1969 günü tüm gazeteler, bir koro düzeni ve bir koro birlikteliği içinde “Adalet Partisi'nin ezici zaferi”ni, “Adalet” Partisi'nin TBMM'de 256 sandalye kazandığını” müjdeliyorlar iken,..

Tüm yurttta tüm Adalet Partililer birbirlerine sarılıp, birbirlerini öpüp, “Oooo... Biz neymişsiniz be abi” takdirlerini birbirlerine sunuyorlar iken...

Bizim gazetenin bir bölümünde İsmet İnönü, yemek sofrasında bir kaç saat önce çekilmiş fotoğrafının da yer aldığı bir çerçevede, seçimin gerçek sonucunu açıklıyordu. •

Organik Düşünceler

Necef Uğurlu

ÇATALSIZ - ÇATALLI
SOFRALARDAN BUGÜNE

Görgü Kuralları

— • • —

Adabı muâşeretin yani görgü kurallarının sonuçta insanların sosyal ritüellerinde yer alan kurallar manzumesi olduğu hepimizin malumu; “sosyal dekor” deyip geçemeyiz.

Üstelik sofralar, “sofra muhabbetleri” insanlığın en eski geleneklerinden biri.

Nedense ülkemizde bilhassa Ata’mızın sofrası sıkça gündeme getirilirken değişik bakış açılarının sapla samanı karıştırdığını, kabalaştığını üzülererek görüyoruz.

En iyisi bilgilerimizin tozunu alalım, bu yazımızda insanlığın elle yemekten, çatal, bıçak, kaşık ve sofralara geldiği uzun bir yolculuğuna çıkalım.

*B*akalım binlerce yılın manzarası neymiş? Sofra adabının hep korunduğu bu kadim gelenekte kimler gelip, kimler geçmiş.

Sofra adabına riayet etmek konuğun ev sahibine saygısı olarak addediliyor. Çağımız; bu kuralların ihlal edildiği, hazır, paket yemek endüstrisinin, bilgisayar eşliğinde, yemek yemek demeyelim, tıknımanın daha ucuz, çeşidi bol, paketlerin çöpe atılıp bulaşık derdinin kalktığı bir çağ.

Tıkınıyorsun ve muhabbet bilgisayar karşısında hatta bilgisayarla ve bütün dünya ile muhabbet ve bilgi otoyolları açık, bunun neresi fena diye düşünebiliriz. Bireyselleşme karşısında ise görgü kurallarını kim takar? Adam yalnız; ne isterse yapar!

Adabı muaşeret kurallarını anlatan kitaplar ise bir zamanlar “best-seller” iken şimdilerde piyasada yoklar bile.

ABD’de bilhassa okullar, hatta daha çok askeri okullarda komutanların genç öğrencilerden en yoğun şikayeti, sofra adabına riayet etmemeleriymiş.

Ama öte yandan aileleri, dostları bir araya getiren sofralardan da vaz geçilmiş değil. Hâlâ çatal, bıçak kaşık, peçete kullanılan sofralar var. Her gün olmasa da özel günlerin yemekleri aileyi muhabbet sofralarında toplamaya iyi kötü devam ediyor.

Ancak sorun yeni değil, kimi tarihçilere göre ABD’de bu sorun insan eşitliği üzerinde kafa yormuş (Ancak kendi

Aileleri, dostları bir araya getiren sofralardan da vaz geçilmiş değil.

kölelerinden asla vaz geçmemiş, çocuklar yapmış.) Jefferson döneminde başlamış. Başkan olduğu zaman resmi protokol kurallarını eşitlik adına gevşetmiş suni davranışlara ne lüzum var diye...

İlk insanlar avlandıktan sonra karınlarını bir kenara çekilip kendi başlarına doyururken bu huylarından ziraatçiliğin başlamasıyla yavaş yavaş vaz geçiyorlar. Elindeki kaptırmamak için bir başına gizli saklı yiyecekten avcıdan yiyeceğin bol olduğu çiftçilik dönemine geçişte davranışlar da değişiyor.

Artık yiyeceği paylaşmaya başlayan, evde yemek yemenin günlük kurallarını oluşturan aileler sonraki nesillere geçecek sofrada adetlerinin, geleneğinin de temellerini atıyor.

Sofra adabı, davranışları üzerine yazılmış bilinen en eski kitap ise "Ptahhotep'in Talimatları" adlı kitaptır.

Firavun Isesi'nin başveziri olan Ptahhotep MÖ 2500'de sofrada nasıl davranılması gerektiğinin kitabını yazmış. Kitabı halen Paris antika koleksiyonlarında bulmak mümkünmüş. Hani Firavun aniden yemeğe davet ederse nasıl davran-

mamız gerekir diye endişelenmeye lüzum yok; okuyacağız öyle gideceğiz.

"Prisse Papirüs" kitabı ise sosyal basamakları çıkmakta olan gençlere nasihatlar veriyor, "Patron güldüğü zaman gül", "patronunun

kalbine girmek istiyorsan karşılıklarında dilini tut" gibi günümüzde de geçerli nasihatlar.

Bu kitabı şahsen okudum. Sağlam kaynakların yalancısım; okusam bilir uyguldum.

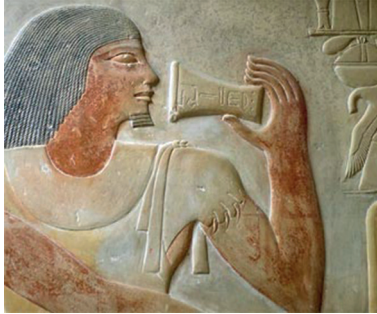
Ayrıntısına girmeye yerimiz yok yiyecek-

leri, pişirme, tüketim, sunum ile ilgili kuralların İncil'de ve diğer din kitaplarında yer alan pek çok bölümünde bu kitaptan mülhem ve hepsine oradan yayılmış diye yazıyor araştırmacılar.

Avrupa'ya dönecek olursak

XIV. yy'a kadar insanlar elle yemek yiyor. Sosyal durumu yüksek olan yani sosyetikler 3 parmak kullanırken yüzük parmaklarını kirletmemeye dikkat ediyorlar, sıradan insanların yüzük problemi olmadığı için herhalde 5 parmaklarıyla yemeye devam ediyorlar.

1530'larda yazılmış sofrada adabı kitabında kibarlara 3 parmak

Sofra adabı, davranışları üzerine yazılmış bilinen en eski kitap ise "Ptahhotep'in Talimatları" adlı kitaptır.

kullanmaları tavsiye ediliyor. Daha çatal-kaşık ortada yok.

Çatal kelimesinin kökü latince "furca" kelimesi sonradan 'fork' oluyor.

Çiftçilerin kullandığı koskoca çatal ilham perisi. Hani koca saman balyalarını atıyor ağzıma lokmayı neden atmasın gibilerden herhalde.

Çatalhöyük'de bulunan minyatür tarım aletlerinin sofrada kullanılma ihtimali üzerinde ise durulmuyor. Eee bu aletler neydi o zaman, Sümerler çüce olabilirler mi? Sümerlerin çok taraftarı var; aman yanlış anlaşılmasın.

Nihayet XI. yy'da Toskana'da çatalar, asiller ve zenginlerin sofrasında yerini alıyor. Din adamları Tanrı'nın nimetlerine Tanrı'nın yarattığı eller dışında dokunmanın haram olduğunu söyleye dursunlar, çatalar gümüşü, altını zengin sofralarında kullanılıyor.

Çatalın asillerin kullanımına mahsus olması ve halkın sofralarına gelmesi ancak 100 yıl sonra.

Çatal İngiltere sarayına İtalyan süs, aksesuarı olarak giriyor, Kral Edward'ın 6'sı gümüş, biri altın 7 çatalı varmış, Fransa Kralı

Avrupa'da XIV. yy'a kadar insanlar elle yemek yiyordu.

"çatal laneti"ne bağlanıyor.

Peki çatal ne zaman sofralarda yerini almaya başlıyor?

İnanılır gibi değil ve bir bağlantı kurmak benim açımdan zor ama Fransız Devrimi'nin ayak sesleri duyulurken çatal kullanımını aristokraside

17. yüzyıldan, sahibinin servetini de ifade eden oyma fildişi bir Fransız çatal bıçak takımı,

yaygınlaşıyor, Fransız Devrimi yaklaşırken Fransız aristokrasisi çatalsız yemek yemiyor ve elle yiyenleri iğrenç buluyor!

Çatal artık (dört dişli) ve statü, medeniyet, lüks sembolü oluyor, görgüsüzlere ise “çatalla çorba içmeye kalkanlar” deniyor! Yoksullar aynı tabaktan elle yerken asiller, zenginler elbette kendi

Duc de Richelieu sofrada bıçağın ucuyla diş karıştırma adetine son vermek için bıçakların uçlarını kütleştirmiş.

tabaklarından kendilerine mahsus çatal, bıçak ve kaşıklarıyla yiyorlar.

Kaşık ise çataldan çok önce var, sulu, katı yiyecekler için ideal.

Eski Mısır’da mezarlarda bulunmuş altın kaşıklar ve Asya’da kazılarda ortaya çıkan tahta kaşıklar kullanımın Paleolithic döneme dayandığını gösteriyor.

Altın, gümüş, fildişi kaşık

yapımında kullanılmış.

Vaftiz edilen çocuklara gümüş kaşık hediye edilmesi ise bir gelenek, hatta şanslı anlamına gelen “gümüş kaşıkla doğmuş” sözlerinin buradan geldiği söylenir.

Bıçak ise, kullanım alanı sofraya ile kısıtlı olmadığından kaşık ve çataldan daha eski, Afrika ve Asya’da 1.5 milyon yıl önce var

olduğu ortaya çıkmış. Bıçağın öldürmek için kullanımı önceleri esas maksat, taştan sonra çeşitli madenlerden yapılıyor ve herkes belinde bir tane asılı bıçakla geziyor, her an lazım olabilir düşüncesiyle. Sofralara gelmesi daha sonra.

Sofrada bıçağın ucuyla diş karıştırma adetine ise Duc de Richelieu kendi sofrasındaki bütün bıçakların uçlarını kütleştirerek son veriyor.

Velhasıl çatal, bıçak, kaşığın sofrada

bir araya gelmesi, üçlünün bu büyük kavuşması yıllar alıyor.

100, 200 yıl öncesine kadar Avrupa bir iki tanesiyle idare ediyor, zenginler ise seyahatlerinde çatal bıçak takımlarını beraberlerinde götürüyorlar.

Gelelim Peçetelere... Elle yemek yenildiği dönemlerde yağlı pis elleri

silmek için havlu büyüklüğünde peçeteler kullanılıyor. Küçük sofralar peçetelerine geçiş asırlar alıyor.

Kocaman havlu peçeteler “doggie bag” gibi de kullanılıyor, davetin artıklarından çıkın yapıp yiyecek artıkları doldurulup eve götürülüyor, hatta davetlerden eve eli boş gelmek ayıp sayılmış.

17. yy’da İtalya’da peçete katlama şeklinin 26 şekli varmış ve konuğun meslek, statüsüne göre şekiller verilirmiş.

17. yy’da İtalya’da konuğun meslek ve statüsüne göre 26 katlama şekli varmış.

Sofrada el yıkamak için küçük kapların konulması kurulanmak için peçeteleri bir kere daha zorunlu kılıyor. Peçete sosyal yaşamda o kadar önem kazanıyor ki, Londra’da peçete satan “Dolly’nin Peçeteleri”-dükkanı en popüler yerlerden biri.

Bilhassa yuvarlak etrafı dantelli peçeteler çay saatlerinde hanımların rağbet ettiği türmüştü.

Çinliler ise Avrupa’lıların aksine

Emily Post:
“Görgü kuralları yaşamının bilimidir. Herşeyi kucaklar. Sportmenlik ve şeref sahibi olmanın kodudur”

yiyecekleri bütün halinde sofraya koymayı konuklara hakaret olarak görüyor, mutfakta parçalara ayırıp servis edilip çubuklarla yeme kolaylığı getiriyor.

15. yy’da ise çiğneyip ağzından çıkardığını tekrar yemek, sofraya tükürmek, yiyecekleri tuza banmak ayıp karşılanıyor.

Çocuklar için görgü kurallarıyla ilgili ilk kitap da Rotterdam’lı Erasmus tarafından yazılmış. Yağlı

ellerinizi üstünüze silmeyin ya peçeteye ya masa örtüsüne silin şeklinde nasihatlar veriliyor kitapta.

Avrupa’da görgü kuralları sanki belli bir üst sınıfa ait iken, yani onlar uygulamakla yükümlü halk ne isterse yapar şeklinde iken özgürlük ve eşitlik kavramlarının yerleşmesiyle birlikte Görgü Kuralları kitapları satış rekorları kırmaya başlıyor.

Emily Post devrimin belki de en önemli dönemecini, toplum içinde doğru davranmayı öğrettiği kitaplarıyla belirliyor.

“Görgü kuralları yaşamanın bilimidir. Herşeyi kucaklar. Sportmenlik ve şeref sahibi olmanın kodudur” diyor 1960’larda hayata gözlerini yuman Emily Post.

Hani olur da görgüsüz bir dostunuza okuması için görgü kitabı tavsiye etmek durumunda kalırsanız dünyada en etkileyici olanların listesini takdim ediyorum mamafih okunmuyorlar, ben denedim başarılı olmadım yine de liste bir kenarda dursun:

● On the Civility of Children's Conduct. By Erasmus. 1530. ...

● Rules of Civility and Decent Behavior. By George Washington. 1748. ...

● The Civilizing Process. By

Norbert Elias. Oxford, 1969. ...

● Learning How to Behave. By Arthur M. Schlesinger. ...

● Etiquette. By Emily Post. Funk & Wagnalls, 1927.

İsmet Bozdağ’ın piyasada bulunmayan “Atatürk’ün Sofraları” kitabından başka Ata’mızın sofralarıyla ilgili pek çok yayın var. Meraklılara tavsiye olunur.

O sofraların cumhuriyet, özgürlük, eşitlik kavramlarının okulu olduğunu ve pek çok devrim-

ciyi konuk ettiğini hiç unutmamak lazım.

Atatürk’ümüzün çatal, bıçak, kaşığı bir arada olduğu, kolalı peçeteli ve masa örtülü sofralarının anıları bile; gücünü hâlâ yakıldığı an gibi muhafaza eden, ve yüreğimizde hiç sönmeyen Cumhuriyetin saçtığı ışıklardır hâlâ

yolumuzu aydınlatan, onun masa şamdanındaki mumlar gibi. Benim güzel, zarif, bizleri iyi şeylere layık gören Cumhuriyetim.

Kabalıklar gerçekte zayıf insanların kendilerini güçlü göstermek için başvurdukları yollardır. Hayatı güzel davranışlarla yaşamak varken ne lüzum var kabalıklara, yoksa öyle de, böyle de gidiyor hayat... Saygıyla Efendim.

necefugurlu@gmail.com

Promete
Necdet Pamir

Dünya Enerji Görünümü 2019 Raporu

Uluslararası Enerji Ajansı, her yılın Kasım ayında, Dünya Enerji Görünümü (World Energy Outlook) raporunu yayınlar. Bu raporlarda, önümüzdeki on yıllarda (bu raporda 2040'a kadar), farklı senaryolara göre, dünya enerji görünümünün nasıl gelişeceğine dair tahminler yer alır.

Senaryolar (Raporda 3 temel senaryo öne çıkmaktadır), bugün bilebildiklerimiz çerçevesinde yapılan çeşitli varsayımlara dayanır. Uluslararası Enerji Ajansı'nın İcra Direktörü Fatih Birol, 13 Kasım 2019'da Paris'te raporun tanıtımını yaparken

“Dünya, acilen küresel salımların azaltılmasına odaklanmak zorundadır. Bu zorunluluk; hükümetlerin, yatırımcıların, şirketlerin ve herkesin, bir büyük koalisyon oluşturarak iklim değişikliğine karşı mücadele etmesini gerekli kılmaktadır” demektedir. Raporun basın duyurusunun bazı alt başlıkları aşağıda yer almaktadır.

“Günümüzün enerji dünyası, derin farklılık ve uyumsuzluklar içermektedir. Bir yanda yeterli petrol arzı, diğer yanda jeopolitik gerilimler ve belirsizlikler. Bir tarafta Giderek artan sera gazı salımlarına karşın, hükümetlerin bununla savaşında uluslararası hedeflere erişimde yetersiz kalan politikaları... Herkese enerjiye erişim” hedefine karşın, hala 850 milyon insanın elektriğe erişimden yoksun olması...

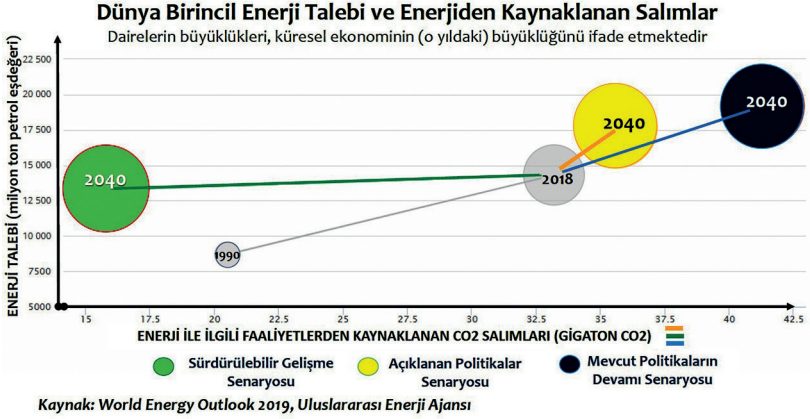
‘Mevcut Politikaların Devamı Senaryosu’ gerçekleşecek olursa; 2040 yılında enerji talebi (bugüne göre) yılda ortalama %1,3 oranında artacak; enerji verimliliğinde iyileşmeler olamayacak ve salımlar da sorunlar da buna koşul olarak artacaktır.

Hükümetlerin söz verdikleri politika değişikliklerini yaptıklarını ve hedeflerini tutturduklarını varsayan ‘Açıklanan Politikalar Senaryosu’ gerçekleşecek olursa; 2040 yılına kadar enerji talebinin yıllık ortalama artış oranı %1 olacaktır. Bu artışın yarısından fazlasının düşük karbonlu kaynak-

larla ve özellikle güneş fotovoltaik (FV) teknolojileriyle karşılanması beklenmektedir. Talep artışının üçte birinin ise doğal gazla (artan oranda sıvılaştırılmış gaz) karşılanacağı öngörülmektedir. Petrol talebinin 2030’larda sabitleneceği, kömür kullanımının azalacağı hesaplanmaktadır. Ancak tüm değişim çabalarına karşın, temiz enerji teknolojilerine yönelik devinim, artan nüfus ve büyüyen ekonomi karşısında sürdürülebilirlik hedefleri açısından yetersiz kalmaktadır.

‘Sürdürülebilir Gelişim Senaryosu’nda ise sürdürülebilir enerji hedeflerini tam olarak tutturabilmek için, enerji sisteminin tümünde yapılması gereken hızlı ve geniş kapsamlı değişiklikler tanımlanmaktadır. Bu senaryoda, Paris Anlaşması’nda katılımcı ülkelerin taahhüt ettikleri ‘küresel ısınmanın 2°C’ın altında kalması’ hedefinden de daha öteye gidilerek, ısınmanın 1,5°C’ı geçmemesi ve yerkürede yaşayan her insanın ticari enerji kaynaklarına ve temiz havaya erişim hedefi gözetilmektedir. Bu hedeflerin gerçekleştirilmesi için tek ve basit bir çözüm yoktur.

Enerji güvenliği, en büyük sorun olarak varlığını korurken, petrol bu alandaki ağırlıklı konumunu sürdürmektedir. 2019 Eylül’ünde Suudi Arabistan petrol tesislerine yapılan saldırı, enerji güvenliğine yönelik ‘klasik tehditler’in hâlâ var olduğunu hatırlatmıştır. Klasik tehditlere, siber güvenlik, anormal hava koşulları

Enerji merkezlerine yönelik klasik tehditlere, siber güvenlik, anormal hava koşulları gibi bir dizi etken eklenmiştir.

gibi bir dizi etken eklenmiştir. 2018'deki enerji talep artışının beşte birinin, normal-üstü sıcaklıktaki yaz aylarının yarattığı ilave soğutma ve normal-altı soğukluktaki kış aylarının yarattığı ilave ısınma gereksinimlerinden kaynaklandığı hesaplanmaktadır.

Özellikle ABD'deki şeyl kaynaklı petrol üretiminin uzun süre yüksek miktarda devam etmesi ve küresel piyasaların yanı sıra, enerji güvenliğini de önemli ölçüde biçimlendirmesi beklenmektedir. Açıklanan Politikalar Senaryosu'nda, ABD yıllık petrol

üretiminin son yıllardaki yüksek seviyesi kadar artmasa da 2030 yılına kadarki petrol üretim artışının %85'ini karşılayacağı hesaplanmaktadır. Aynı dönemdeki küresel doğal gaz arzının da %30'unun ABD tarafından karşılanacağı öngörülmektedir. Bu veriler, ABD'nin her iki kaynağın da ihracatçısı olarak öne çıkacağına işaret etmektedir. ABD'nin şeyl kaynaklı petrol ve gaz üretiminin, 2025'te Rusya'nın petrol ve gaz üretimini geride bırakacağı da yapılan hesaplamalar arasındadır.

Giderek artan ABD petrol üretimi nedeniyle, küresel petrol üretimi içindeki OPEC ve Rusya toplam petrol üretiminin payının, 2000'li yılların ortasındaki %55'lik seviyesinden, 2030'da %47'ye gerilemesi beklenmektedir. Bu gelişmeler, petrol piyasalarındaki mevcut dengeleri ciddi biçimde etkileyecek niteliktedir. Ancak gene de Orta Doğu petrol rezervleri ve üretimi, dünya petrol arzının merke-

zinde yer almaya devam edecektir. Sıvılaştırılmış gaz ihracatında da bu bölge önemini sürdürecektir. Bu nedenlerle, dünya ticaretinin en yoğun geçiş güzergâhı konumuyla Hürmüz Boğazı; özellikle petrol ithalatına olan aşırı bağımlılıklarıyla Çin, Japonya, Hindistan ve Kore'ye yönelik enerji ticaretinin ana arteri olma özelliğini koruyacaktır. Açıklanan Politikalar Senaryosu'nda, 2040 yılında uluslararası petrol ticaretinin

Afrika kıtası, son yıllardaki büyük hacimli keşiflerin de etkisiyle, doğal gaz kullanımında da büyük artış gösterecektir.

%80'inin özellikle Hindistan'ın bugüne kıyasla 2 katına çıkacak olan petrol ithalatının da etkisiyle, Asya ülkelerine yönelik yapılacak hesaplanmaktadır.

Nihai enerji tüketiminde, elektriğin payı ve rolünün hızla artması ve bu nedenle de elektrik kullanımının, çağdaş enerji güvenliği tanımının merkezine oturması beklenmektedir. Yenilenebilir kaynaklardan enerji üretimi maliyetlerin düşmesi ve sayısal

(dijital) teknolojilerdeki ilerlemeler, bir yandan enerji dönüşümünde yeni fırsatlar yaratırken, bir yandan da yeni enerji güvenliği sorunlarına zemin oluşturmaktadır. Rüzgâr ve güneş FV, Açıklanan Politikalar Senaryosu'nda 2040'a kadarki ilave elektrik üretiminin yarısından fazlasını karşılarken, Sürdürüle-

bilir Gelişme Senaryosu'nda ilave üretimin tamamına yakınına sağlamaktadır. Enerji dünyasında tüm bu köklü gelişmeler beklenirken, politika yapımcıların ve düzenleyici kuruluşların, teknoloji değişimindeki hız ve elektrik üretim

sisteminde giderek artan esnek operasyonlara ayak uydurabilmeleri, önemli bir sorun olarak öne çıkmaktadır. Depolama için piyasaların tasarımı, elektrikli araçlar ve üretim şebekesi arasındaki (ara) bağlantı ve veri mahremiyeti gibi konular, tüketiciler için yeni risk unsurları olarak tanımlanmaktadır.

Küresel enerji talebinde Afrika, giderek artan bir etki yaratacaktır. Açıklanan Politikalar Senaryosu'nda, Afrika'nın petrol tüketimindeki artış, 2040 yılında, Çin'inkini geride bırakmaktadır. Afrika kıtası, son yıllardaki büyük hacimli

keşiflerin de etkisiyle, doğal gaz kullanımında da büyük artış gösterecektir. Bu kıta açısından temel belirsizlik, güneş FV kullanımındaki artış hızında gözlemlenmektedir. Güneş enerjisi potansiyelinin dünyada en yüksek olduğu bu kıtada, bugüne kadar yapılan toplam FV yatırımı 5 Gigawatt olmuştur. Bu miktar, dünyadaki FV kurulu gücünün sadece % 1'i anlamına gelmektedir. Oysa Afrikadaki 600 milyon elektrik yoksunu nüfus için en ucuz elektrik kaynağı güneş FV'tir.

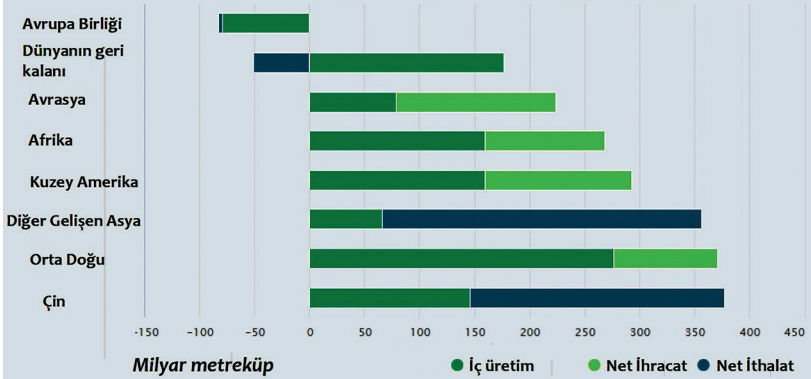
2040'a kadar, Afrika'daki kentsel nüfus artışının yarım milyarı geçmesi beklenmektedir. Bu artış, Çin'de 1990-2010 arasında görülen ve çelik ile çimento talebine patlama yaptıran kentsel nüfus artışından çok daha fazladır. Afrika'nın en sıcak kesimlerinde gerçekleşmesi beklenen bu büyük nüfus artışı, yarım milyara yakın insanın klima ve diğer soğutma ekipmanına ve artan enerji gereksi-

Asya ekonomilerinin gereksinim duyduğu enerji ihtiyacı için; kömür, doğal gaz ve yenilenebilir kaynaklar arasında üçlü bir yarış sürmektedir.

nimine yol açacaktır.

Küresel enerji verimliliğinde, önceki yıllarda gerçekleştirilen hızlı artış, 2018'de ciddi bir duraklamaya dönüşmüştür. 2010 yılından bu yana % 2,4 civarında gerçekleşen enerji verimlilik artışı, 2018'de % 1,2 seviyesinde kalmıştır. Ekonomik olarak gerçekleştirilebilecek tüm yöntemlerle, enerji verimliliğinde yapılabilecek iyileştirmeler, enerji yoğunluğunda yıllık en az % 3'lük bir yoğunluk azalması sağlayabilecektir. Bu yöntemler arasında, verimli tasarımların teşvikinin yanı

2018 – 2040 arasında gaz arzı dengesinde görülecek değişim (Bölgeler bazında)

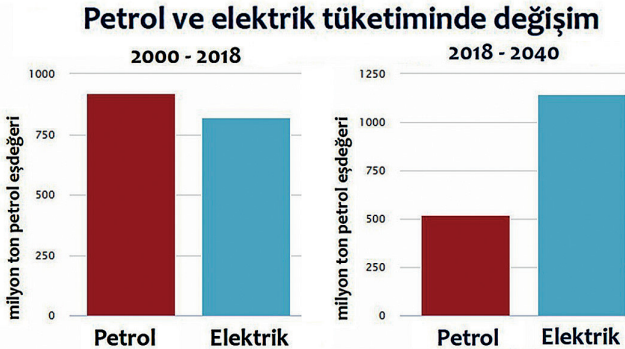
sıra; çelik, alüminyum, çimento ve plastik sektörlerinde geri dönüşüm uygulamaları yer almaktadır.

Asya'nın hızla büyüyen ekonomilerinin gereksinim duyduğu elektrik ve ısı talebinin karşılanabilmesi için; kömür, doğal gaz ve yenilenebilir kaynaklar arasında üçlü bir yarış sürmektedir. Asya ülkeleri genelde kömür, mevcut sistemlerinde bu yükü ağırlıkla taşıyan kaynaktır. Ancak kömür kullanan yeni alt yapı yatırımları hızla azalmışsa da mevcut ve inşasına başlanmış olan santrallerin ve fabrikaların gereksinimleri nedeniyle, Açıklanan Politikalar Senaryosu'nda (APS), kömür kullanımı gene de ciddi pay alacaktır. Asya'da kömürün başlıca rakibi olarak, özellikle Çin ve Hindistan ağırlıklı olmak üzere, yenilenebilir kaynaklar öne çıkmaktadır. Yenilenebilir kaynaklardan elde edilecek elektrik üretimi artışının yarısından fazlası, gelişmekte olan Asya ülkelerindeki üretim artışından kaynaklanacaktır.

Sanayi ve (Çin'de) konut tüketimi için kullanılacak doğal gazın talep de hızla artacaktır. Bu artışın karşılanabilmesi için de küresel ölçekte sıvılaştırılmış gaz tesisleri ve doğal gaz boru hattı inşasına yönelik yoğun bir yatırım dalgası beklenmektedir. Yapılan projeksiyonlar, Asya gaz tüketim artışının % 70'inin ithalattla karşılanacağı (ağırlıklı olarak sıvılaştırılmış gaz) öngörülmektedir.

APS'nda, petrole olan talebin, 2025 sonrasında belirgin bir şekilde azalması ve 2030'dan itibaren sabitlenmesi beklenmektedir. Uzun mesafeli taşımacılık, gemicilik, havacılık ve petrokimya sektörlerinin petrol talebi artmaya devam edecektir. Buna karşın arabaların petrol talebi, yakıt verimliliğindeki gelişmeler ve özellikle elektrikli arabalara dönüşüm gibi nedenlerle, 2020'lerde tepe noktaya ulaştıktan sonra azalma eğilimine girecektir. Daha düşük batarya maliyetleri, bu sürecin önemli

bir unsuru olacaktır. Bazı büyük piyasalarda, elektrikli araçlar (bu sayede) rekabet edebilir maliyetlerle satışa sunulabilecektir. APS'nda, batarya

Kaynak: World Energy Outlook 2019, Uluslararası Enerji Ajansı

maliyetlerindeki ciddi düşüş sayesinde, 2040'a kadar 120 Gigawattlık depolama kurulu güç yatırımı beklenmektedir. Buna karşın, dört çekerli spor araçlara (SUV) yönelik tüketici tercihleri, elektrikli arabaların sağlayabileceği toplam yararı (talep azalması) sınırlama eğilimi taşımaktadır. Dört çekerli spor arabaların tamamen elektrikliye dönüşmeleri henüz mümkün değildir ve konvansiyonel olanlar da orta boy bir binek arabasından % 25 daha fazla yakıt harcamaktadır.

Elektrik kullanımını, APS'nda toplam enerji talebi artış hızından iki kat daha hızlı gelişmektedir. Elektrik kullanımının sürükleyici unsuru (özellikle Çin'de) sanayide kullanılan motorlardır. Sanayi motorlarını, evlerde kullanılan elektrikli aletler, soğutma ve elektrikli araçlar izlemektedir. Sürdürülebilir Gelişme Senaryosu'nda (SGS), nihai tüketimde elektriğin payı, 2040 yılında petrolün payını geride bırakmaktadır (2018'de elektriğin

payı, petrolünkinin yarısı).

Denizel alanda inşa edilen rüzgâr santralleri teknolojisindeki gelişme ve bu sayede elde edilen maliyet düşüşleri, Avrupa'nın Kuzey Denizi'nde elde ettiği deneyimle birleşince; büyük bir yenilenebilir enerji kaynağı potansiyeli devreye alınabilir hale gelmektedir. Her ne kadar değişken bir kaynak olsa da, denizel (offshore) rüzgâr, FV'ten ve karasal rüzgâr türbinlerinden çok daha yüksek kapasite faktörü olanağı sunmaktadır. Daha büyük türbinler sayesinde, açık denizden daha kararlı ve yüksek hızda rüzgâr gücü kullanılabilir. Bunların yanı sıra, ufukta yüzer türbinler gibi yeni buluş ve teknolojiler de ayrıca umut vermektedir.

Bu çok kapsamlı ve önemli raporun, sadece bazı alt başlıklarına değinebildik. Umarım en azından aktarımlarımızın bir bölümü, bir nebze de olsa, ufuk açıcı olabilmiştir. •

necdetpamirbd@gmail.com

YENİ BAŞLANGIÇ SÖZLERİ

Başarısızlık, daha akıllıca yeniden başlamak için bir fırsattır.

- **Henry Ford**

Koşullara başlamak için mükemmel olana kadar beklemeyin.

Başlamak, koşulları mükemmel yapar. - **Alan Cohen**

Bir kapı kapandığında diğeri açılır; ama genelde kapanan kapıya o kadar pişmanlıkla bakarız ki, bizim için açılan diğeri görmeyiz.

- **Alexander Graham Bell**

Eğer geminiz limana gelmezse, ona ulaşmak için yüzmeye başlayın.

- **Jonathan Winters**

Ömer Asım Aksoy

5 Nisan 1898 yılında Gaziantep'te doğdu dilci, şair, halkbilimi araştırmacısı, hukukçu ve siyasetçi Ömer Asım Aksoy. Lise öğreniminden sonra Halep Posta ve Telgraf Başmüdürlüğü'nde "kâtip" olarak çalıştı. 1920 yılında Tıp Fakültesi'nde öğrenime başladı. Antep Fransızlar tarafından işgal edilince okulunu yarım bırakıp Antep savunmasına katıldı. 1922-25 arasında Gaziantep Lisesi'yle Amerikan Koleji'nde Türkçe, Darülhilafe Medresesi'nde de matematik öğretmenliği yaptı. Bu sırada Maarifi İslamiye Cemiyeti'nde yönetim kurulu üyeliği, Halk Mektebi'nde yöneticilik, Muallimler Cemiyeti'nde başkanlık, Gazisancak ve Halk Dili gazetelerinde başyazarlık gibi görevler üstlendi. 1925 yılında Hukuk Fakültesi'ne kaydoldu. Nizip Cumhuriyet Savcısı, Antep Lisesi'nde Türk dili ve edebiyatı öğretmeni, Halkevi ve

Cumhuriyet Halk Partisi İl Başkanı olarak görev yaptı. 1935 yılında milletvekili ve Atatürk'ün kurduğu Türk Dil Kurumu'nun yönetim kurulu üyesi oldu. Türk Dil Kurumu Derleme ve Tarama Kolu Başkanı olarak çalıştı. Türkiye'de Halk Ağzından Söz Derleme Sözlüğü ile Tarama Sözlüğü'nün ortaya çıkmasına öncülük etti. Dil Derneği'nin, Atatürkçü Düşünce Derneği'nin üyesi olan Ömer Asım Aksoy, 1988 yılında Dil Derneği'nin, 1992 yılında da Edebiyatçılar Derneği'nin onur üyesi olarak ödüllendirildi. Pek çok kez basılan 60'a yakın kitap, onlarca makale yazan, arkasında neredeyse her aşaması savaşımla geçen onurlu, ödünsüz bir yaşam, koskoca bir kitaplık ve tüm Atatürkçüleri gönendirecek anılar bırakıp 30 Ekim 1993 yılında 95 yaşında yaşamını yitirdi. •

**Kapitalizmin
sevgili
çocuğu:**

Planlı Eskitme Stratejisi

Akıllı telefonlar, yazıcılar, çamaşır makineleri ya da su ısıtıcılar... Pek çok insan en az dört yılda bir sahip oldukları bu ürünleri değiştiriyor.

Eskidikleri için mi değiştiriyorlar yoksa tamir edilemediği için mi? Ya da modası geçtiğinden mi? Peki eşyalarımızın ne zaman eskidiğine kim karar veriyor? Biz

mi yoksa üreticiler mi? Bu soruları sormaya başladığınızda, Planlı Eskitme kavramıyla karşılaşacaksınız. Planlı Eskitme, herhangi bir ürünün henüz tasarım ve üretim

Doç. Dr. Vildan Hilal Akçay

aşamasındayken ömrünün ne zaman ve ne şekilde sonlanacağına mühendislik uygulamalarıyla karar verilen bir yönetim stratejisi.

Günümüz toplumunun yaşamını bütünüyle etkileyen bu strateji konusunda akademik bir araştırma yapan ve bu araştırmasını bir kitap olarak yayımlayan Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Vildan Hilal Akçay ile Planlı Eskitme Stratejisi'ni, bu stratejinin türlerini ve tüketicilerin neler yapabileceklerini konuştuk...

■ **Planlı Eskitme dediğimiz zaman neden söz ediyoruz? Önce oradan başlayalım mı hocam?**

Tabii. Aslında Planlı Eskitme bizim

yabancı olmadığımız bir kavram. Çok dillendirilmemiş olması, yabancı olduğumuz algısını uyandırıyor. Planlı Eskitme, bir tür endüstriyel tasarım düşüncesi. Ama üreticiler açısından, işletmeler açısından kullanılması, onların açısından dezavantaj yarattığı için kullanılmayan bir kavram. Planlı Eskitme deyince şunu anlamamız lazım: Bir ürünün eskime süresinin

ya da daha doğru bir ifadeyle miadının ne zaman dolacağını, o ürün henüz piyasaya sürülmeden önce ürünün bünyesinde kurgulanmasına yönelik bir strateji. Eğer biz bu tanımları böyle yaparsak, o zaman "eski" kavramını da yeniden tanımlamamız lazım. O yüzden miadının dolması ifadesini kullanmak daha doğru bence. Çünkü eski ürün-yeni ürün kavramı kişiden kişiye

değişiyor. Bana göre bu telefonun üst sürümü çıktığı zaman benim elimdeki telefon eskimiş sayılmıyor. Ama bir

Planlı Eskitme Stratejisi

Üzerine Araştırmalar
Sosyo-Psikolojik Bir Değerlendirme
Doç. Dr. Vildan Hilal Akçay /Gazi Kitabevi,
2018, 100 syf

başkasına göre eskimiş sayılıyor. Dolayısıyla eski-yeni kavramlarını da yeniden tanımlamamız, gözden geçirmemiz gerekiyor. Zaten kitap-taki araştırmada da bunu yapmaya çalıştım.

Hangi arızaları vereceği, ne kadar hangi koşullarda kaç tane arıza vereceği, nasıl deforme olacağı, hangi tadilatları gerektireceği, arızaların nasıl giderilebileceği, bunun tüketiciye yani sahibine ne kadara mal olacağı, zaman-e-mek-para bakımından maliyetinin ne olacağı da daha o ürün piyasaya sürülmeden önce tasarlanmış olması gerekiyor mu gibi soruları sordurması bakımından Planlı Eskitme kavramı çok hayati ve önem arz eden bir konu.

■ Bu strateji neden, nasıl ve hangi gereksinimden doğdu?

Bu strateji 1910'lu yıllardan bu yana uygulanagelen bir strateji. Aslında 1929 Buhranı'ndan sonra Amerika'da 1932 yılında o zamanın ünlü endüstriyel tasarımcılarından biri tarafından, Amerika'da yasal olarak zorunlu ve sürekli uygulanması teklif edilen bir kamu stratejisi. Fakat bu teklif kabul görmemiş. Niye? Çünkü zaten işletmeler tarafından uygulanagelen bir strateji. Eğer bu teklif kabul edilseydi nasıl uygulanacaktı? İnsanların aldıkları beyaz eşyalara

bir ömür biçilecekti satılırken beş yıl ya da on yıl. O süre geçtikten sonra o insanlar daha önce tespit edilen kamu kurumlarına ellerindeki eşyaları teslim edecekler, onlar da onları imha edecekler. Böylece yenisinin satılması için pazar alanı oluşturulmuş olacak, istihdam sorunu ortadan kalkmış olacak. O buhranın sebebiyet verdiği işsizlik, arz-talep dengesizliği gibi sorunlar minimize edilmeye çalışılacak vesaire.

■ Planlı Eskitme Stratejisi, kapitalist ekonomi modelinin esasını teşkil eden hızlı ve sürdürülebilir tüketim anlayışının devamını sağlama noktasında çok önemli bir araç.

Ama buna gerek duyulmamış çünkü işletmeler zaten 20. yüzyılın başından itibaren tüketicileri ikna etme noktasında bir takım eskitme stratejilerini uyguluyorlar. Gerek-sinim şuradan çıkmış diyebiliriz; işletmeler daha çok ekonomik gereklilik olduğunu düşünerek bu stratejiyi uygulamışlar. Yani yeni ürünlere pazar alanı açabilmek ve yeni ürün geliştirmek için. Yani yeni ürün geliştirme faaliyetlerini finanse edebilmek açısından mantıklı. Dolayısıyla ekonomik gereklilik tabii ki. Fakat bir yere kadar.

■ **Bu yönüyle o halde Planlı Eskitme için tüketimin sürekliliğini temel alması bakımından kapitalizmin çocuğu benzetmesini yapsak herhalde yanlış bir benzetme yapmış olmayız.**

Kapitalist ekonomi modelinin esasını teşkil eden hızlı ve sürdürülebilir tüketim anlayışının devamını sağlama noktasında çok önemli bir araç.

Yani kapitalizmin çocuğu derken aracı kastediyorsanız evet öyle denebilir. Bu bakımdan son derece önemli bir vazife görüyor Planlı Eskitme Stratejisi.

■ **Kitabınızda bir ikileme dikkat çekiyorsunuz; “Planlı Eskitme şirketler tarafından dayatılan bir strateji mi yoksa tüketicilerin her şeyin en iyisine sahip olma arzusunun bir ürünü müdür” ikilemi. Dünyada bu ikilem nasıl ele alınmış?**

Planlı Eskitme’ye bazı düşünürler bir tuzak gözüyle bakıyorlar. Tüketicileri gafil avlamak için onlara yönelik kurgulanmış bir tuzak. Bazı düşünürlerse -ki bunların arasında Philip Kotler de var ünlü pazarlama gurusudur, “Ürün ve hizmetlerin sürekli olarak daha iyiye doğru geliştirilebilmesi için rekabetçi ve teknolojik güçlerin devreye sokulmasını sağlayan bir stratejidir bu” diyor. Yani birisi diyor ki “Ekonomik gerekliliktir”, diğeri de diyor ki “Ekonomik gerekliliği olsa bile bu bir tuzaktır yani tuzak kurarak ekonominin çarkının

hızlı dönmesini sağlıyorsunuz.”

Uluslararası alanda bu mevzu bu şekilde iki uç tanım veya yorumla ele alınıyor. Bu iki uç ve zıt yorum, Planlı Eskitme’nin doğasında zaten var olan o düalist yapıyı ortaya çıkarıyor. Acaba tüketiciler tuzağa mı düşürülüyor yoksa tüketicilerin ortak olduğu, kendi istekleri doğrultusunda ortaya çıkan bir durum mu sorusunu ve ikilemini gündeme getiriyor.

Planlı Eskitme iki ayaklı bir mekanizma. Bu ayaklardan biri üreticiler, işletmeler; bir diğeri de tüketiciler. Zaten işletmeler tüketicinin yani toplumun sosyolojik, psikolojik ve ekonomik durumunu dikkate alarak stratejiler geliştirmek ve uygulamak zorundadır. Dolayısıyla bu Planlı Eskitme mekanizmasının ayakta kalabilmesi için işletmelerin yanı sıra tüketicilerin de buna destek veriyor olması lazım. Benim araştırmamda temel sorum, problemim şu: Tüketiciler bu mekanizmada nasıl bir rol oynuyor? Hangi itici güçler bu mekanizmanın ayakta durmasını sağlıyor tüketiciler açısından? Üreticiler açısından henüz bakmadım. Bakılması gereken çok önemli bir boyutu bu mevzunun. Sadece ben değil, başkalarının da ele alması gerektiğini düşünüyorum. Çünkü Planlı Eskitme konusu son derece mümbit bir konu.

■ **Planlı Eskitme’nin tüketicinin her şeyin en iyisine kavuş-**

masını önceleyen bir yönetsel strateji olduğuna inandığımı varsayıyorum bir an için. Bu noktada şu soru beliriyor kafamda; madem teknoloji bizim en üst düzey ürüne kavuşmamızı vaat ediyor, bizler örneğin bir akıllı telefonu otuz yıl kullanabilecek teknolojiye sahipsek neden şirketler en azından iki ya da üç yılda bir akıllı telefonumuzu değiştirmemizi istiyorlar? Neden böyle bir rol biçiliyor bize? Yani gerçekten son teknolojiyi mi kullanıyoruz yoksa şirketlerin kullanmamızı uygun gördüğü kadarını mı?

Bahsettiğiniz, geciktirmeye dayalı Planlı Eskitme; Planlı Eskitme'nin türlerinden sadece biri. Üreticilerin son teknolojiyi sunabilmesi için toplumun, zamanın ruhunun buna hazır olması gerekiyor. Mesela tarihten örneklerine baktığımızda kasetçalarlar plakların yerini patenti alındıktan neredeyse otuz yıl sonra alabilmiş. Niye? Çünkü toplumda plak talebi henüz doymamıştır. O talebin doyması gerekiyor ki yerini yenisini, yeni teknolojiyle üretilen ürün veya hizmet alsın. Üretici bunu beklemek zorunda. Fakat şimdi

günümüzde işte bunu beklememek için talebi manipüle ediyor. Yani bizim aslında ihtiyaç duymadığımız şeyi üretmiş durumda, onun teknolojisi kendisinde var ve istediği zaman piyasaya sunuyor.

■ Artık şartların olgunlaşmasını da kendisi sağlıyor diyor-sunuz...

Kendisi manipüle ederek sağlıyor. Aynen öyle. Ama istediği zaman. Mesela her yıl bir yeni telefon modeli beklentisi içerisindeyiz. Beklenti içerisinde olanlar da var, bu beklentiyi hissetmeyenler de var. Alıştık ve bağışıklık kazandı yani.

■ Planlı Eskitme'nin diğer türleri nelerdir?

Planlı Eskitme türleri, birbirlerinden net sınırlarla ayrılan türler değil. Birbirine bağlı olduğunu bilelim. Onlardan

Kaliforniya Livermore İtfaiye İstasyonu'ndaki 118 yıldır ampul, centennialbulb.org adresi üzerinden izlenebiliyor.

biri işlevsel eskitme. Bilinen en iyi örneğiyle -bu konuya merak saranlar muhakkak ilk araştırmalarında rastlayacaklardır, bir ampul vakası var. İşlevsel eskitmeye maruz bırakılmış bir üründen bahsediyoruz. Ampulün patentinin alındığı 1880 yılında ömrü

1500 saat. Bundan on beş yıl sonra o dönemde Amerika'da Shelby elektrik firması da yeni bir ampul üretiyorlar; adı Shelby ampülü. Ve onların ürettiği ampuldeki iletken tel daha kaliteli yapılmış. Öyle kaliteli ki 1901 yılından bu yana Amerika'da Kaliforniya'da bir itfaiye binasında hâlihazırda yanıyor. Yani 118 yaşında bir ampul var dünyada. Yanıyor ve biz onu

■ Ampulün ömrü 1000 saatle sınırlanıyor ve bütün ampul üreticilerini bu karara uymaya zorlayacak yaptırımlar getiriyorlar.

internet sitesi linkini tıkladığımızda seyredebiliyoruz. Hatta bu kadar yıl boyunca iki tane de webcam tüketmiş durumda işin trajikomik tarafı. Fakat böyle uzun ömürlü ampuller üretilebilmişken, 1924 yılında bir kartel devreye giriyor. Dünya çapında ampul üreten büyük şirketler bir araya geliyorlar. “Bu kadar uzun ömürlü ampul üretilmeye devam edilirse biz yeni ampul üretmeyeceğiz. Yani ampul patlamayacak ve yenisini satamayacağız.” diyorlar. Bunun üzerine kararlar alıyorlar ve bütün ampul üreticilerini bu kararlara uymaya zorlayacak yaptırımlar getiriyorlar. Ve ampulün ömrü 1000 saatle sınır-

lanıyor. Bu ampulün işlevini kısıtlamak işte. Ampülü işlevsel olarak eskitmeye tabi tutmaya kocaman bir örnek. Ama aynı zamanda kalite bakımından da eskitmeye örnek.

Telefon örneği üzerinden gidelim. Yazılım ve donanımıyla sizin ihtiyacınızı karşılayacak iyi bir telefon alıyorsanız fakat bir bakıyorsunuz, öyle bir malzemenin üretilmiş ki dış yüzeyi

çabuk zedelenebilir. Ufak bir düşmede zedelenebilir bir yüzeye sahip. Eğer siz estetik kaygısı olan bir bireyseniz, o zaman bu sizin gözünüzü tırmalamaya başlayacak; Bu size o telefonu yenileme güdüsünü vermese bile çünkü imkanlarınız buna elvermeyebilir, bir üst sürümü çıktığında “Zaten bunun şurası da ezik, burası da çizik” deyip

bir üst sürümünü almak için bir sebep oluşturabiliyor. İşte bu estetik dayanıklılık bakımından eskitme.

Yine önemli türlerden biri de aslında çok sık karşılaşıyoruz ama bazılarımız farkında değil; tamir edilebilirlik bakımından eskitme. O da ürünün tamir edilebilirlik düzeyinin tasarım aşamasında belirlenmesiyle ortaya çıkan bir eskitme türü. Nasıl yapılıyor? Yedek parça ulaşılabirliği kısıtlanıyor. Elinizdeki özellikle elektronik cihazlar arızalandığı zaman tamirciye götürüyorsunuz ve “Bunun astarı yüzünden pahalıya gelir, sen en iyisi yenisini al” diye bizi geri gönderebiliyorlar. Bu zaten önceden

tasarım aşamasında tasarlanmış bir durum. Kısa bir süre kullanıldıktan sonra arızalanacak parçaların sayısı tasarım aşamasında birbirine o şekilde organize ediliyor veya monte ediliyor; birisi arıza verince diğeri de arıza versin veya arıza verecek parça sayısı artsın amacıyla hareket ediliyor. Parçalar daha karmaşık hale getiriliyor ve böylece tamir edilebilirlik bakımından eskitmeye maruz kalıyor. Apple buna en büyük örnek. Dünyanın teknolojik

ürün özellikle telefon ve bilgisayar gibi ürünlerde rekabet gücü en yüksek olan firmalarından biri. Bu rekabetçi gücünün bu kadar yüksek olması nasıl sağlanıyor diye insanlar bunun peşine düştüğünde karşımıza çıkan şey Planlı Eskitme Stratejisi. O da tamir edilebilirlik bakımından eskitmeye maruz bırakıyor ürettiği ürünleri. Tabii burada gelir düzeyi arttıkça tüketicilerin yenisini satın alma eğiliminin arttığını da söyleyelim. Bu dünya çapında yapılan araştırmalardan birinin sonucudur. Aynı zamanda benim araştırmamda da bu yönde eğilimler var.

■ **Tüketicinin sahip olduğu eşyadan ne zaman ayrılacağına karar verme özgürlüğünün olmamasının etikle bağdaştığını söylemek mümkün müdür?**

İster gerçek kişi olsun ister tüzel kişi olsun gayri ahlaki davranış sergilemek zaten insanlığın kadim problemi. Evet, gayri ahlaki. Ben en

Parçalar daha karmaşık hale getiriliyor ve böylece tamir edilebilirlik bakımından eskitmeye maruz kalıyor.

iyi telefonu alıyorum, iki yıl sonra yazılımını güncellemek durumunda kalıyorum. Ve güncellemeden önceki hızıyla güncellemeden sonraki hızı arasında dağlar kadar fark var, hissetmemek mümkün değil. Sonra o telefon benim telefonum olmaktan çıkmış oluyor. Ben ne kadar iyi ve özenle kullanıyor olursam olayım, o telefonun

eskimesi bana bağılı değil. Ve ben bunu bilerek almak durumundayım. Mevzu sadece telefon da değil; beyaz eşyalar da öyle veya kıyafetlerimiz de öyle. Onlar da moda ya bağılı eskitme araçlarından biri. Modaya bağılı eskitme de bir başka eskitme türü ve belki de en sinsi ya da insanları zayıf noktasından avlayan bir strateji. Nasıl oluyor? İnsanın fizyolojik ihtiyacını değil de psikolojik ihtiyacına yönelik bir strateji bu. Moda sizi yönlendiriyor. Toplum sizi yönlendiriyor aslında. Bir yerde çaresizlik içine düşüyorsunuz.

■ **Teknolojinin insanların karar mekanizmalarını böylesine kolaylıkla manipüle edebiliyor olmasının korkutucu bir tarafı da var...**

İnsan kendi kontrolünü başkasının iradesine bırakırsa korkutucu

bir tarafı var elbette. Bu mevzu aslında bireyin kendi kontrolünü ve iradesini kendi eline alarak, kendi elinde tutmaya gayret ederek ancak baş edilebilecek bir mevzu. Aksi takdirde evet, bir kurban gibi manipülasyona açığız.

■ **Ne yapmamız gerekiyor? Bunlarla nasıl mücadele edeceğiz? Devletlerin de yurttaşlarını korumak için bir sorumluluk üstlenmesi gerekmez mi?**

Olabildiğince hakkımızı savuna-
cağız. Bugün nasıl Amerika'da tüketiciler üreticileri dava ediyorlarsa, bizim de o yolda bilinçli bir şekilde ilerlememiz lazım. Devlet eliyle müdahale olmalı. Ne kadar mümkün bilmiyorum. Çünkü işletmeler uluslararası arenada faaliyet gösteriyorlar ve pek çok devletin bununla mücadele etmesi çok zor. •

sabriyeasirbd@gmail.com

Francis Bacon'dan

(1561-1626)

"Okumak insanı olgunlaştırır, konuşmak ustalaştırır, yazmak ise daha somut bir bilgi sağlar. Dolayısıyla, az yazanın iyi bir belleği olması gerekir, az konuşanın keskin zekâlı, az okuyanın da bilmediğini bilir gibi görünebilmek için kurnaz olması gerekir. Tarih insanı bilge kılar, şiir iç-zenginliği, matematik titizlik, doğal bilimler derinlik, mantık ile söz söyleme sanatı ise tartışma yeteneği kazandırır."

* * *

"Bir tazı koşmasıyla ünlüdür, tasmasıyla değil; bir kuş kanadıyla övülür, püskülleri, çingirakları ile değil. Niçin bir insanı da kendinin olanla değerlendirmiyoruz?"

Gençliğin Dünyası
Kaya Boztepe

Sevgi ve Nefret

Hem çalışıyor hem okuyorum. Sabaha kadar nöbet tutup sonra okula gidiyorum. Çok kolay olmasa da ders çalışabildiğim için mutluydum. Üniversitede ağır Fransız aksanıyla konuşan bir hocam ders sonrası beni çağırdı ve “Türk müsün?” diye sordu.

“Evet.” dedim, “Ya siz?”

“Ben,” dedi, “Ermeni asıllı bir Fransızım.”

“Öyle mi?” dedim, “Çok memnun oldum.” »

Elimi uzattım ve elim havada kaldı. Nefret dolu gözlerle baktı bana. Bu bakışı ömür boyu unutmadım.

Bana yaptıkları yüzünden bırakmak zorunda kaldığım tek dersti onun dersi. Seneler sonra Amerikan Kongre binası önünde ellerinde öldürülmüş, kan ve dehşet kokan insan resimleriyle “Türkler bizi kesti, Türkler katil” diye herkesin önünü kesen yaşlı

Ermeni asıllı Amerikalılar’a hep şaşkınlık içinde bakmışımdır. Bir Rus ressamın yaptığı kuru kafalardan oluşan tablonun resmini, Türklerin kafalarını

kopardığı Ermeni vatandaşları diye anlatmalarını da...

Bu nasıl bir nefrettir?

Ermeni Diasporası’nın yoğun bir şekilde resmileştirmeye çalıştıkları “sözde soykırım” konusu genellikle Nisan ayında doruk yapar. Karşımızda katıksız bir Türk düşmanlığı.

Bir insanın başka bir insana sadece dini, rengi, inancı veya milliyeti yüzünden bir nefret duyabileceğini nasıl düşünüyorlar?

Bizler hiç katıksız bir düşmanlık güderek büyütülmedik oysa. Önce İspanya’da katliamdan kaçan, sonra

da Hitler’den kaçan Yahudilere kucak açtık. Türk olmayanlara Türk pasaportu verdik. Türk trenine zulümden kaçan Yahudileri doldurup Nazilerin tam göbeğinden geçirirak Türkiye’ye getirdik.

Ermeni de vardı, Rum da, Süryani de içimizde. Paskalya günlerini bekledik dostlarımızın. Noel zamanı kilisede bize mum yakanlar hiç eksik olmamıştı. Ramazan ayında gayri müslim arkadaşla-

rımızın anne ve babaları “Müslümanlar oruç tutuyor ulu orta sakın bir şey yemeyin” diye tembihlerdi arkadaşlarımızı. En güzel zeytinyağlı dolmaları

onlar yapardı. Yörük olan Türklerin mutfağının kendine has ve bu kadar geniş olması işte bu muhteşem farklılıklardan kaynaklanıyordu. Ayrımcılık aklımızın ucundan geçmezdi hiç; hâlâ da öyle.

Onlar da bizim bayramlarımızı kutlardı.

Kürt Mehmet diye takılırsak, o bu şahsın doğruluğunu, dürüstlüğüünü söylemek içindi. Laz oğlu da inadını, çalışkanlığını, sivri zekâsını. Çerkez derken önce yemekleri, sonra da Şeyh Şamil’i düşünürüm nedense?

Bu katıksız düşmanlık nasıl oluyor, nerede pişiyor? Kimin işine

Bir insanın

başka bir insana sadece dini, rengi, inancı veya milliyeti yüzünden bir nefret duyabileceğini nasıl düşünüyorlar?

yarıyor diye sorgulamak lazım!

Gelecek kuşaklara daha iyi bir hayat bırakmak içindi her şey. Kul olmaktan vatandaş olmaya, ümmet olmaktan millet olmaya adım atılmıştı. Kimsenin geçmişi, diline dinine, teninin rengine bakılmadı. Kimsenin kafatası ölçüleri alınmadı. “Türkiye Cumhuriyeti’ni kuran Türkiye halkına Türk Milleti denir” diyerek yola çıkan, çok kısa zamanda dev adımlar atan, yokluktan, açlıktan, savaştan çıkan bir ülkeyi 10 senede dünyada kendi kendine yeten 7 ülkeden biri haline getiren muhteşem bir lider ve onun önderliğinde nefes almadan çalışan bir kuşak vardı.

Aradan zaman geçti ve bölünmeler oldu. Gruplaşmalar başladı. Gençler henüz Atatürk ve Cumhuriyet tarihini bile öğrenmeden bilinçli ve planlı bir şekilde farklı ideolojilere yönlendirildiler.

Çok sonraları da bunların en tehlikelisi ile tanıştık:

Din tüccarlığı.

Oysa ne nenemin başörtüsüne karışırdık, ne de o kız kardeşimizin eteğine. İnançlara saygılıydık.

Din ve ahlâkın aynı şey olmadığını bilincindeydik çünkü. Sonra değer yargılarımız hızla yozlaşmaya başladı. Daha önce de görmüştük bu filmi. Kardeşin kardeşi kırışını...

Parası olanın parasını göstermesi ayıplanırdı. Gösteriş yapmak görgüsüzlük olarak nitelendirilirdi.

Yardım sessizce yapılırdı. Ne yapan bilinirdi ne de muhtacın onuru kırılırdı. Kutlu doğum filan yoktu o zamanlar. Mevlüt şekerleri vardı ama, en üstünde de lokum. Zorla da olsa harçlık alırdık utanarak. Bayram ziyaretlerinde “Tutulan şekeri almayın; çok ısrar ederlerse bir tane alıp teşekkür edin.” diye tembihlenerek büyütüldük.

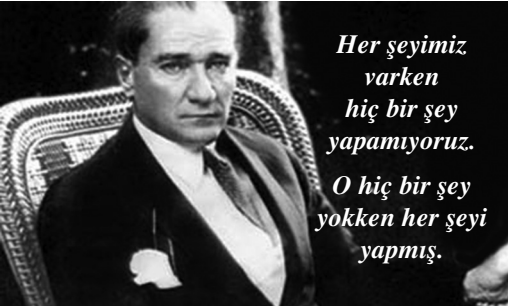
Amerika’dan sonra ilk durağımız Ankara olmuştu. Resmi plâkalı arabalar terör estirmiyor henüz o yıllarda. İnsanlar kibar, gülyeryüzlü, sabahları herkes selamlaşıyor. Yağ-

Gelecek kuşaklara daha iyi bir hayat bırakmak içindi her şey. Kul olmaktan vatandaş olmaya, ümmet olmaktan millet olmaya adım atılmıştı.

murlu, karlı havalarda özel araçlar dolmuş duraklarından insanları alıyor, sadece yardımcı olmak için dolmuş gibi çalışıyorlar. Yolcular ısrarla para vermeye çalışıyor, araç sahipleri de “Aa, olur mu canım!” diyerek para almıyorlar.

Hava atmak, kibir, gurur henüz icat edilmemiş. Teyzem elinde o zamanların en ünlü mağazasının paketleriyle eve geldi diye annemden bir sopa yemediği kalmıştı. “Görgüsüz.” demişti. “Görmemişler gibi elinde sallaya sallaya torbalarla

*Her şeyimiz
varken
hiç bir şey
yapamıyoruz.
O hiç bir şey
yokken her şeyi
yapmış.*

yürüyorsun, insanlar ne yer, ne içer diye düşünmezsin, ayıp değil mi?”

Ulu orta yerde veya okulda muz yemem yasaktı.

“Neden, böyle bir yasak olur mu?”

“Olur tabii” dedi annem. “Herkesin gücü yetiyor mu muz almaya, ayıp, ayıp.”

Kültür buydu. Böyle bir yerdі işte Ankara. Gazilere, büyüklere, bayanlara yer vermek için ayağa kalktığımız, ellerinde fileyle yürüyen komşularımızın ellerinden filelerini alıp taşıdığımız, leblebi

tozu, macun, taze nohut ve mısır yediğimiz, saat kavramı olmadığından akşam ezanına kadar sokaklarda oynadığımız güzel bir şehirdi.

Cep telefonu yoktu. Her evde telefon da yoktu. Sokaklarda oynarken kimin evine yakınsak o evde karnımızı doyururduk. Eve girmeden ayakkabılar çıkardı. Kabahat işleyince sopayı yerdik. Travma yaşanmaz, psikoloğa filan gidilmezdi. Zaten nadir sopa yerdik. Büyükler gözlerini devirip de bir baktılar mı yeterdi. Düşünce bir yerimiz kanarsa temizleyip devam ederdik. Kavga ederse ederdik, o kavga orada biterdi. Küfür yoktu. Hemen barıştık. Kan kardeşi olurduk, Fener alayı seyrederdik. Maçlarda taraftarlar karışık otururdu. Kavga, gürlüdü, küfür olmazdı. Sokak maçları yapardık.

Üç korner bir penaltı, topu atan alır, atan kazanır kurallarıyla oynardık. Topun sahibi hükümdardı.

Kuka oynardık, ağaçlarda hâlâ çağla, erik ve meyveler vardı. Kopardır yerdik. Özlüyorum...

Gözünün içi gülen yakışıklı beylerin şapkalarını çıkararak selamlaş-tıkları günleri düşünüyorum özlemle. Zarif bayanları. Eleştiri yaparken bile nezaketlerini koruyan vatandaş-ları, siyasetçileri özlüyorum. En çok da Atatürk’ü özlüyorum.

Her şeyimiz varken hiç bir şey yapamıyoruz.

O hiç bir şey yokken her şeyi yapmış. • kayaboztepebd@gmail.com

(*) “Türküm Doğruyum Amerikalıyım” adlı kitabımdan alıntıdır.

Neoliberalizmin Üzerimizdeki Etkileri

Yazan: BARBAROS ENEÇ

Sosyal ilişkiler egoizm ve bağlanma sorunlarıyla, giderek daha fazla narsisistik karaktere bürünmüş durumda. İnsanlar narsisistik bir şekilde abartılmış güzellik ve güç peşinde koşmaya odaklanmış durumdadır. Bu da depresyondan tükenmişlik sendromuna uzanan bir yıkılışa dönüyor. Obama'nın 2008 sloganı "yes we can" (evet, yapabiliriz) karanlık bir yüzünü de ortaya çıkardı "because, i can" (çünkü yapabilirim). »

Bu olumlu olmayan bir davranış ile karşılaştığımız zaman aldığımız cevap oldu. Niye o çocuğa vurdun? “Çünkü yapabilirim.”

Narsisizm, başarı, popülerlik ve büyüklük vaat ediyor. Özellikle görünür olmanın (gibi olmanın) olmaktan (kendi gibi olmaktan) daha fazla geçerlilik taşıdığı, parıltı, alkış, güç ve kariyerin yüksek değerler olarak görüldüğü günümüzde... Bu durumun nedeni neoliberalizmin hayatın tüm faaliyetlerine hükmetmesi ve insanları kazananlar ve kaybedenler diye ikiye bölmesi. Motivasyon, proje, rekabet, optimizasyon, inisiyatif bu durumun gerçekleştirilmesinde kullanılıyor.

kontrol ve nüfuz dayalı iktidar ilişkileridir. Narsistler diğerlerini ayartırlar ve onları kendi istedikleri yönde manipüle ederler. Dinçlik ve seksilik pazarlanacak ve sömürülecek yeni ekonomik kaynaklar haline gelmiştir. Kitapçı raflarını dolduran, otel salonlarını dolduran kişisel gelişim önerileri, yaşam koçları bu yeni ekonominin yüzlerinden en popüler olanlarıdır. Narsistlik özendirilerek birey yatırım aracı haline getiriliyor. Bu literatürün sihirli formülü sağaltımdır. Bu kavram verimlilik

ve performans uğruna her işlevsel zayıflığı, her zihinsel tıkanmayı tedaviyle gidermeyi amaçlayan kendini optimize etme faaliyetini tanımlar. Şeytan olarak olumsuz düşüncenin peşine düşülür. Kendini mükemmelleştirmeye çalışmanın kendini tümüyle sömürme olduğu ortaya çıkar. Kendini optimize etmeyi talep eden neoliberal buyruk sadece sistem içerisindeki kusursuz iş görmenin hizmetindedir.

Bu amaçla her şey ölçülebilir ve karşılaştırılabilir hale getirilerek pazarın mantığına teslim edilir.

Bugün artık bireyler kendilerini yeniden icat eden bir proje olarak görüyor. Bu proje, daha iyi bir

Evet, günümüzde narsist olmak moda oldu. Siyaset ve iş dünyasında liderlik ne kadar narsistse, narsistik pozlar da toplumda ve toplumsal hayatta o kadar kabul görüyor. Bu tip ilişkiler özünde

performans sergileme ve mükemmelleşme şeklindeki içsel baskılara ve zorlamalara tabi kılınmıştır. Bu ilginç bir durum “çünkü yapabilirim”in olumlu yüzünde yapabilme özgürlüğü emir ve yasaklar dile getiren “yapmalısındandır” daha fazla bir zorlama üretiyor. Yapılması bir sınırı vardır. Yapabilme ise sınır tanımaz. İşte bu sınır tanımama “çünkü yapabilirim”in karanlık yüzüne gidişi kolaylaştırır. Depresyon ve ruhsal tükeniş özgürlüğün derin krizinin su üstüne çıkmasıdır. Bunlar günümüzde özgürlüğün pek çok açıdan zorlamaya dönüşmekte olduğunun patolojik işaretleridir.

Neoliberalizm bizzat özgürlüğü sövmeye yarayan çok verimli bir sistemdir. Heyecan, iletişim gibi özgürlüğün pratiğine ve dışavurum biçimlerine ait ne varsa sömürülür.

Neoliberalizm insanı bir girişimci haline getirir. Sınıf mücadelesi de ortadan kalkmış olur. Günümüzde, neoliberal hegemonya altında, üretim araçlarının sahipleri tarafından sömürülen bir işçi sınıfı yoktur. Günümüzde kapitalizm gayri şahsi, gayri bedensel oluşuyla belirlenen üretim biçimine bağlıdır. “Şeyler” değil, enformasyon ve program gibi “şey” olmayan varlıklar üretilmektedir. Maddi olmayan üretimde zaten herkes kendi üretim aracına sahiptir. Bu hegemonyada uzlaşmaz sınıflar yoktur. Kendine yatırım yapan

bireyler vardır. Sistemin istikrarı da buradan gelir. Herkesin, kendini özgürce tasarlayan bir proje olarak sınırsız bir kendini üretme imkânına sahip olduğu yanılması yaygınlaşmıştır. Bu performans toplumunda başarısız kişi, toplumu yada sistemi sorgulamak yerine, başarısızlığından kendini sorumlu tutar ve utanç duyar. Neoliberalizmin cin fikirliliği burada kendini gösterir ve sisteme karşı direnişe izin vermez.

Dijital çağda sınırsız özgürlük ve iletişim topyekün kontrol ve

Neoliberalizm insanı bir girişimci haline getirir. Sınıf mücadelesi de ortadan kalkmış olur.

gözetlemeye dönüşmüş durumda. Sosyal medya giderek artan bir şekilde toplumsal olanı gözetleyen ve acımasız bir şekilde sömüren bir gözetleme kulesine benziyor. Bir şekilde bir konu hakkında bir arama yapmaya kalkın. İzleyen bütün dijital oturumlarınızda konuyla ilgili mesajlar boca edilir. Dijital kontrol ironik olarak özgürlüğü yoğun bir şekilde kullanır. Fikirlerinizi, tercihlerinizi paylaşma imkânı tanır. Artık pasif gözetlemeden aktif yönlendirmeye geçilmiştir.

Günümüzde anlamlar ve heyecanlar satılır ve tüketilir.

Kullanım değeri değil heyecansal ve kültürel değerdir, bu tüketim ekonomisinin yapı taşı. Verimi artırmak için sürekliliği giderek aşındırıp istikrarsızlık üreten neoliberal ekonomi, üretim sürecinin heyecana dayanmasını teşvik eder. Heyecan hız ile el ele ilerler. Geçicilik artık geçerli olandır. Şirketlerin yönetim kademelerinde yaklaşım değişimi gözlenmektedir. Heyecanlar daha fazla önem kazanmaktadır. Akılcı yönetimin yerini heyecansal yönetim almaktadır. Giderek

daha çok bir motivasyon antrenörüne benzerler. Çalışanları yöneticilerinden “koçluk” yapmasını talep ederler.

Dijital çağın bütününe hayatın ölçülebilir ve nicelik olarak ifade edilebilir olduğu inancı

hakimdir. İnternetteki her yaptığımız gözlenir ve kaydedilir. Hayatımız tümüyle dijital ağa yansır. Son ABD Başkanlık seçimlerinde açık tartışmalara yol açan “microtargetting” bu durumun gidebileceği noktaları göstermesi açısından iyi bir örnektir. Farklı kaynaklardan toplanan veri yığınları ile seçmen profilleri oluşturulabiliyor. Sonunda seçmenlere kişiselleştirilmiş mesajlar ile hitap ederek onları etkiliyorlar. Seçimlerle alışveriş, devletle pazar, yurttaşla tüketici gittikçe daha büyük bir benzerlik gösterir. Bugün yeni bir toplumsal katman oluşuyor. Dijital

dünyada var olmayanlar yada sisteme uygun görülmeyen (örneğin kredi notu düşük olanlar) kişiler dışarıda bırakılıyorlar.

Neoliberalizm siyaseti de iktisata indirger. Yurttaş tüketici haline gelir. Yurttaşlığın özgürlüğü, tüketicinin edilgenliğine bırakılır. Siyasete edilgen bir şekilde, şikayet ederek tepki verir. Tıpkı hoşuna gitmeyen mal yada hizmetlere karşı yaptığı gibi. Siyasetçiler, seçmeni tatmin etmesi gereken tedarikçiler durumuna düşerler. Günümüzde siyasetçilerden talep edilen şeffaflık, siyasi karar süreçlerinin şeffaflığı değildir. Bu talep, siyasetçileri ifşa etmek, haklarında skandal yaratmak içindir. Artık demokrasi seyirlik bir hal almıştır. Siyasetçi de seyircisi için oynar.

Artık demokrasi seyirlik bir hal almıştır. Siyasetçi de seyircisi için oynar.

Bu noktada dışarıda kalanlar, günümüzde önemli bir katman ve toplumsal yaşamda bir aktör olduklarını göstermeye başladılar. Dijital dünya bu grubun bir kısmını aydınlatıyor. Ama kırılğan, yaralanabilir yada yası tutulmayanlar olarak da adlandırılan bir grubun incelenmesi gereklidir. Neoliberalizmin bir şekilde, güçsüz bıraktığı, dışladığı, bu kesim insanlığın en büyük kesimini oluşturuyor. Narsist ve yansımaları neoliberalizmin hızına ayak uydurmadığı ilk anda bu kesimin içinde buluyor kendilerini. •

barbarosenebd@gmail.com

Evrensel Bakış Açısı
Gürbüz Evren

İkinci Dünya Savaşı'nda Türkiye'ye Sığınan Yunanlar

Bu yazıda, günümüzde pek hatırlanmayan, ama gerek Yunanların gerekse Türklerin bilmesi gereken bir konuyu ele alacağız.

İkinci Dünya Savaşı'nın resmen başladığı tarih, Nazi ordularının Polonya'yı işgal ettiği 1 Eylül 1939'dur. Almanlar Avrupa ülkelerinde hızla ilerlerken, Mussolini yönetimindeki müttefikleri İtalya'da, 10 Haziran 1940 tarihinde resmen savaşa girdi. Daha önce 7-15 Nisan 1939'da Arnavutluk'a giren İtalyan orduları, savaşa katılmasının ardından ise 21 Haziran 1940 tarihinde Güney Fransa'yı işgal etti. »

Italya, 28 Ekim 1940 tarihinde de, Arnavutluk'tan Yunanistan'a geçerek bu ülkeyi işgale başladı. Almanlar ise Yunanların direnişini kırmak için İtalyanlara yardım amacıyla 1941 yılının Nisan ayının ortalarından itibaren Mihver Devletlerine katılan Bulgaristan ile birlikte Yunanistan'ı kuşatmaya başladı.

Almanlar, İtalyanlara yardım amacıyla 1941 yılında Mihver Devletlerine katılan Bulgaristan ile birlikte Yunanistan'ı kuşatmaya başladı.

İşte bu gelişmenin ardından 1941 yılı Haziran başında Yunan direnişi durdu. Bu noktadan sonra direnişçiler için Türkiye sayfası açılıyordu. Dağlarda, adalarda ve Batı Trakya'da barınamayacaklarını anlayan, çok zor şartlar altında kalan Yunan direnişçiler arasında yapılan değer-

lendirme toplantılarında çoğunluk, Küçük Asya olarak adlandırdıkları Anadolu'ya geçme kararı aldı.

İkinci Dünya Savaşı'na girmeyen ve tarafsızlığı seçen Türkiye, ülkelerinden kaçmak zorunda kalan Yunanlar için en yakın ve güvenli bir alan olarak öne çıktı.

Ülkelerini terk etmek zorunda

kalan Yunanlar arasında, yaşanan büyük açlık nedeniyle gelen siviller, Mısır'da kurulan sürgün hükümetine katılmak isteyen askerler ve ana karadan adalara kaçan direnişçiler vardı. Tüm bu insanlar çıkışı kapısı olarak Türkiye'yi görmüştü. Evet, 20 yıl önce işgal ettikleri ve Helen Devleti kurmak istedikleri Anadolu'ya, "Küçük Asya Felaketi" olarak adlandırdıkları bozgunu yaşadıkları topraklara, şimdi hayatlarını kurtarmak için gitmek zorunda kalmışlardı.

Bunların arasında, Lozan Barış Antlaşması'nda öngörülen

1 Mayıs 1923 tarihinden itibaren başlayan mübadele ile Türkiye'den giden Yunanlar da vardı.

Sayıları 60 bini bulan Yunan sığınmacıların bir bölümü daha önce de belirttiğimiz gibi Mısır'daki sürgün hükümetine katılmak için gitti. Gelenlerden yine bir bölümü

de Yunanistan'da yeniden örgütlenme çalışmalarına başlayan direniş hareketine katılmak için gizli yollardan ülkelerine döndü. Ama kalanlara ise Anadolu insanı sahip çıktı, misafir etti. Kimi Yunanları, mübadele ile Türkiye'ye gelip İzmir ve çevre ilçelere yerleştirilen Türkler misafir etti. Özellikle Alaçatı ve Çeşme'deki mübadil Türkler, evlerini yaklaşık 4 yıl ülkelerindeki faşist işgalden kaçmak zorunda kalan Yunan misafirleri ile paylaştılar.

Yunan Komünist Partisi'nin önde gelen yöneticilerinden Alexis Papulyas, sürgün hükümeti ile görüşmelerde bulunmak Mayıs 1942'de gittiği Mısır'dan dönüşte gizli yollarla gittiği Girit, Rodos, Sakız gibi adaların yanı sıra İzmir'e de uğrayarak bir süre kalmıştır. Bölgedeki Yunanlar arasında Türkiye'ye sığınan akrabaları da vardır. Onları ve birçok Yunan'ı ziyaret eden Papulyas, gördükleri karşısında şaşkınlığını gizleyememiştir.

Partisine Ocak 1942'de sunduğu raporda ve savaş sonrasında 1951'de yayınlanan hatırlarında gözlemlerini aktaran Alexis Papulyas çarpıcı ifadeler kullanmıştır.

“Çok değil yaklaşık 20 yıl önce İngiliz ve Fransız sömürgecilerin desteğine güvenerek, topraklarını işgal ettiğimiz, evlerini mallarını yaktığımız Türkler, hepimizi utandırdılar” değerlendirmesini yapan Papulyas, **“Türkler, zorda kalan Yunanlara evini, sofrasını hepsinden önemlisi yüreğini açmış. Yunanlar burada komşularının hatta**

kardeş diyebileceğimiz insanların koruması altında. Bir kez daha anlaşılıyor ki, 4 yüzyıl şu ya da bu şekilde birlikte yaşadığımız Türkler ile düşman olunmaz, olmamalıyız” demektedir.

Alexis Papulyas: “20 yıl önce topraklarını işgal ettiğimiz, evlerini mallarını yaktığımız Türkler, hepimizi utandırdılar”

İkinci Dünya Savaşı'nın en hareketli günlerinde İzmir'e gelen İtalyan gazeteci Alberto Zanotti de, Türkiye'ye sığınan Yunanlar konusundaki izlenimlerini La Stampa gazetesinde 14 Haziran 1943 tarihinde paylaşmıştır.

“Yunanlar, böyle bir komşuya sahip oldukları için çok şanslılar.” ifadeleri ile yazıya başlayan Zanotti'ye göre Türkler unutulmaması gereken bir misafirperverlik yapıyorlardı. **“Türkiye'nin dünya savaşına katılmaması bir fırsat olabilir, ancak Yunanlara evlerine almaları tam bir insanlık örneğidir.”** diyen Alberto Zanotti şöyle devam ediyordu: **“Bu savaş milyonlarca Avrupalının ölmesine, yaralanma-**

sına, evsiz ve yiyeceksiz kalmasına yol açtı. Savaştan kaçanların çoğunluğu sığınabilecekleri bir ülke bulamadı. Ama Yunanlar, bir süre önce yakıp yıktıkları komşularına giderken belki başta kaygılıydılar. Türkler yine de zor durumda kalmış bu insanların halinden anladı. Hiçbir zaman eskiyi hatırlatmadan, Yunan komşularına evlerini sonuna kadar açtılar. İzmir'in birçok bölgesinde gördüğüm Yunanlar, 1923'de Yunanistan nüfus değişimi ile gelmiş Türklerin misafiri olmuştu. Tarihsel sorunları bulunan bu iki halkın birbirileri ile olan yakın ve samimi ilişkileri örnek alınacak güzellikte görüldü bana."

Aynı dönemde İzmir'e gelen Katolik Kilisesi yardım Komitesi'nden rahibe Madia Berlanga da Türkiye'ye sığınmış Yunanlara yönelik misafirperverlikten çok etkilenmiştir. Yaklaşık 1 ay boyunca Efes Meryem Ana'da kalan rahibe Berlanga, Vatikan arşivlerinde bulunan T.S.W 1725 Gr.ref 1943 kodlu bir dizi belgede, Alaçatı, Foça, Çeşme, Urla ve 1 haftalığına gittiği Trakya'da, Keşan-İpsala-Uzunköp-

rü'de ziyaret ettiği Hristiyanların (Yunanların) durumunu anlatmıştır.

Madia Berlanga, Türkiye'ye sığınmış Yunanların gerçekten iyi durumda olduklarını vurguladıkten sonra, "**Müslüman Türkler, Almanlardan kaçan Hristiyan komşu-**

larını sadece ülkelerine değil evlerine de almışlar. Avrupa'nın her yanını savaş kasıp kavururken, Yunanlar, Türklerin sağladığı olanaklarla çok iyi bir hayat sürüyorlar. Konuştuğum

Türkler, misafirleri için Katolik Kilisesi Yardım Komitesi'nin her hangi bir girişimde bulunmasına gerek olmadığını söylüyor. Yunanlar da, Türkleri doğrulayan sözler ediyor. Bir gün bu savaş bittiğinde, Hristiyanlar Yunanistan'a döndüğünde, Türklerin bu örnek insani davranışını unutmamalarını umuyorum" demektedir.

Yunanistan'ın Doğu Akdeniz'deki, Ege'deki, adalardaki, Kıbrıs'ta ve üyesi olduğu Avrupa Birliği'ndeki Türkiye karşıtı tutumuna baktığımda aklıma İkinci Dünya Savaşı'nda ülkemize sığınan Yunanlar geldi. Konuyu sizlerle de paylaşmak istedim. •

gurbuzevrenbd@gmail.com

Satır Arasında
Ömer Dedeoğlu

Sözde Ermeni Soykırımı

Bir yılın daha sonuna geldik sevgili okurlar. Türk'ün büyük utkusunu, Cumhuriyetimizin kuruluşunun birinci asrını devirmesine de üç yıl kaldı. Umarım bu kalan üç yılı toplum olarak, kuruluş felsefemizi iyice anlayarak, pekiştirerek çok daha verimli, Ulu Önder'in tam bağımsızlık ilkesine yaklaşmaya çalışarak geçiririz...

Geride bırakmakta olduğumuz yılın 29 Ekiminde, yani Cumhuriyetimizin 96. Yıldönümünde ise, Ermeni Diasporası yüz yıldır Türkiye karşıtı en büyük emelini sonunda gerçekleştirme imkânı buldu. »

Amerikan Temsilciler Meclisi'nde sözde "Ermeni Soykırımı" yasa tasarısı kabul edildi.

Amerikan Temsilciler Meclisi'nde sözde "Ermeni Soykırımı" yasa tasarısı kabul edildi. Bu büyük yalan, özünde Amerikan dış siyasetinin Türkiye aleyhinde kullandığı araçlardan bir tanesiydi ve yine özünde siyasi bir silah olarak tetiği çekildi. Gelecek nasıl şekillenecek bilinmez ama sözde ortağımız ve NATO müttefikimiz ile daha da sınırlı günler yaşayacağımız kesin...

Bu arada beyaz adamın Amerika'sı kıtanın yerlilerine ne zulümler yapmış bambaşka ve uzun bir yazı konusu olsa da birkaç örnek vermek gerekirse; yaptıkları soykırımın sonlarına doğru artık

Beyaz adamın Amerika'sı kıtanın yerlilerine ne zulümler yapmış, bambaşka ve uzun bir yazı konusu.

ateşli silahlarla öldüremediklerine çiçek hastalığı bulaştırmak için virüs taşıyan battaniyeler dağıtmışlar. Yaratıcılığı daha da ileri taşıyarak yerlileri, onların "ateş suyu" diye tabir ettikleri viskiye alıştırmışlar. Günümüzde bile Amerika'da doğan yerli bebeklerin

çiçek bozuğu veya doğuştan alkol bağımlısı olma olasılıkları çok yüksek. Afrika'dan getirip, köleleştirdikleri ve bütün ekonomilerini onların bedava alın teri üzerine inşa ettikleri siyahları da unutmamak lazım. Oradaki dram da bambaşka ve uzun bir yazı konusu... İkinci Dünya Savaşı'nda Naziler Musevileri kamplara yollarken, Amerikalılar da ülkelerindeki Japonları benzer kamplara yolluyorlarmış.

Gerçek ırkçılık, soykırım veya katliam ararsak hangi ülkenin tarihine bakmamızın gerektiği belli.

Gelelim konumuza. İddialara göre 1915 olaylarında, 1,5 milyon masum yurttaş sadece Ermeni ve Hıristiyan oldukları için soykırımı uğramış. Gerçek olan ise Türk-Rus savaşında, tarihi emelleri Türk Boğazlarını, Doğu Anadolu'yu ve Kilikya'yı ele geçirmek, dolayısıyla Akdeniz'e ulaşmak olan Ruslarla işbirliği yapan Ermeni çetelerin isyan çıkartıp Türklere saldırması sonucu Osmanlı hükümeti tarafından alınan savaş bölgesindeki Ermenilere yönelik tehcir kararı ve uygulamasıdır. On binlerce Ermeni o zaman Osmanlı toprağı olan Ürdün ve Suriye gibi yerlere gönderildi.

Döneme dair farklı kaynaklar incelendiğinde, Osmanlı topraklarında bulunan Hıristiyan Ermeni nüfusunun en az 1 milyon en fazla ise 2 milyon olduğu meydana çıkar. Resmi kayıtlara göre savaş bölgesinden tehcir edilen

Ermeni yurttaş sayısı 450.000 civarındadır. Yani 1,5 milyon Ermeni'nin ordu tarafından soykırım ile sistematik bir şekilde katledildiği koca bir yalandır. Yine kayıtlara göre bu sevk esnasında çeteler tarafından yapılan bir takım yağma, soygun ve cinayetler olmuştur. Bunları yapanlar Osmanlı mahkemeleri tarafından yargılanmış ve cezalarını almışlardır.

1915-1922 arasındaki savaşlar süresince bölgede ölen Türk ve Ermenilerin nüfuslarına oranları %40 civarında, yani eşittir. Erivan

bölgesinde Taşnak iktidarı sırasında açlıktan ölen 200.000 Ermeni ile birlikte savaş şartlarından ölen Rus ve Türk Ermenilerinin toplam sayısı 550.000-600.000 diye tahmin edilebilir. Buna karşılık Müslüman Türk sayısı daha fazla olduğundan bu tarafta ölen sayısı 2,5 milyon-2,7 milyon arasındadır. Halk arasındaki vuruşmalar sırasında karşılıklı işlenen cinayetler yüzünden ölen Ermeni ve Türklerin sayısı, eşit olarak 30 ila 50.000 arasındadır. Türk ve Rus ordusu yazışmalarında ve başka kaynaklarda Ruslarla gelen Taşnak ve gönüllü çetelerin Türkleri katlettiği, Türklerin de aynı şiddetle buna karşılık verdiği.

■ 1,5 milyon Ermeni'nin ordu tarafından soykırım ile sistematik bir şekilde katledildiği iddiası koca bir yalandır.

Büyük bir hesaplaşma olmuş fakat Ermeni çeteler insanları kuyulara atarak, camileri insanlarla doldurup yakarak, uzuvlarını keserek çok daha yaratıcı bir zulme imza atmışlardır. Ermeni çeteleri böyle bir talana yıllardır silahlanarak bilenyordu. Erzincan, Tercan, Aşkale, Bayburd, Ilıca, Erzurum, Hasankale, Horasan, Karaorgan, Sarıkamış, Kars, Iğdır, Kağızman ve Ardahan'da Ermeni çeteler büyük çaplı sistematik katliamlar yapmışlardır. Bu yerlerin birçoğunda da Atatürk Üniversitesi'nin 1986-1999

yılları arasında yaptığı çalışmalarla yüzlerce toplu Türk mezarları bulunmuştur. Bu bilgilerin bu günlere ulaşmasını sağlayan ve hayatını bu yalanla mücadelede adanmış gerçek Türk milliyetçisi Şükrü Server Aya'yı rahmet ve şükran ile anıyorum. Işıklar içinde uyusun...

Ermenilerin Birinci Dünya Savaşı sırasında silahsız sivillere yönelik katliamları ortaya çıkarıldı. Bulgular, Ermeni çetelerin Müslüman ahaliyi insanlık dışı işkencelerle katlettiğini kanıtlıyor. 28 Şubat 1986'daki kazıda İğdir'ın Oba Köyü'nde Ermeniler tarafından topluca katledilen Türkler'e ait kemikler görüldü.

Ermeni çeteleri Türk askerini arkadan vuruyordu. Örnek vermek gerekirse; Ermeni Hınçak Partisi'nin bildirisinde "Toplu olarak isyan etme zamanı, Türkiye'nin yabancı ülkelerin hücumuna maruz kaldığı andır. Parti üyeleri derhal iç isyana başlayacaktır." denilerek isyana aleni çağrı yapılmıştır. Ermeniler 19. yüzyılın ikinci yarısından sonra iyilikten başka bir şey görmedikleri Türk milletine karşı düşmanca

tavırlar sergilemeye başlamışlardır. Bu tavırlar Türkiye üzerinde emperyalist emelleri bulunan ülkelerce teşvik edilip desteklenmiştir.

Bu zamana ait o kadar çok bilgi ve belge vardır ki böyle bir sözde "soykırım" yalanını kimse utmaz.

Bunlardan bir tanesi ABD

Kongre-Senato ortak çalış-
ma grubunun
22.04.1922
tarihinde 67.
oturumunda
onaylanan 192
sayılı Çalışma
Raporu'dur.
Ermeni hayranı
James L. Barton
imzalı, bütünüyle
resmi bir belge
olan bu rapor-
da 06.08.1919
tarihinde ABD
Başkanı Wil-
son'un onayıyla
Ermenilere yar-
dım için kurulan
Yakın Doğu

Yardım Kurulu'nun kuruluşundan 31.12.1921 tarihine kadar olan faaliyetlerini kapsar. Şükrü Server Aya'nın incelemesi sonucu satır aralarından açığa çıkardığı şu noktalar dikkate değer:

1- Türklerin mezalim yaptıklarına dair tek satır veya Morgent-
hau'un (1914 yılında Osmanlı'ya
gönderilen Türk düşmanı ABD
büyükelçisi, yazdığı hatıratında
bu kara propagandanın öncülerin-

den olmuştur) önceki dediklerini teyit edecek hiçbir atıf yoktur. Bu araştırmada adları geçen birçok misyonerin isimleri Kurucu Heyet içinde geçmektedir. Raporda hiçbir şikâyet yoktur.

2- Aksine, yardım faaliyetlerinin Osmanlı veya Kemalist Türklerin idaresinde ve veya sonradan İngilizlerin işgal ettiği Güneyde veya Kafkaslarda yürütüldüğü ve hiçbir engelleme veya aç insanlar tarafından “yağma yapılmadığı”, bütün yardımların “yalnız Hıristiyanlara yapıldığı” Müslümanların ise bu misyoner-yardım çalışmalarını seyrettiği ve gereken yerde koruduğu anlaşılmaktadır.

3- Rapordaki yazıya göre, Kafkasya Ermenistan’ında bir milyon kişi vardır ve bunun 500.000’i yardıma muhtaçtır. (Hayattadırlar)

4- Çoğunlukla Kemalist bölge veya diğer işgal altındaki bölgelerde kurulu 124 yetimhanede 64.000 kişi barınmaktadır ve bunlara yakın 50.000 kişi daha aynı yerlerden faydalanmaktadır. (114.000 kişi hayattadır)

5- Mondros mütarekesinden sonra, 300.000 kadar Ermeni İngiliz ve Fransız orduları ile Kilikya bölgesine geri dönmüştür. Ancak 1921 Franklin Buillon-Millet Meclisi anlaşmasından sonra bu 300.000 kişi,

bölgeyi kendileri terk etmişlerdir. (Hayatta terk etmişlerdir)

6- Suriye bölgesinde evsiz olarak 200 ila 300.000 kişi yardım beklemektedir. (Hayattadırlar)

7- Anadolu’dan Ruslar çekilirken Ermenistan’a hicret edenlerin sayısı 500.000’dir. (Hayatta hicret etmişlerdir)

8- Raporda açlık ve sefaletlere atıf yapılmakta, muhacirlere nasıl

yardım edildiği, meslek öğretildiği, araç ve sağlık hizmetleri sağlandığı anlatılmaktadır.

Bu rapor özünde hem soykırım olmadığına hem de İttihatçılar ve Kemalistlerin ABD yardım kurumuna tarafsız davrandığına dair kanıttır.

Maalesef dışarıdaki kadar içeride de bu yalana destek veren kafası karışık akademisyen ve aydın mevcuttur. Zaten ülkemize esas zararı veren her zaman olduğu gibi, ruhunu batıya teslim etmiş, şaraptan anlamayı medeniyet zanneden bu gürühtür. Biz günümüzün hangi batılı değerine karşı kadim ve insana değeri merkezine alan Anadolu-Türk kültür ve medeniyetinden vazgeçeceğiz?

Mirasımıza sahip çıkacağımız, emperyalizmin sistematik işgaline karşı, aydınlık ve sevgi dolu yeni bir yıl dileğiyle... •

omerdedeoglubd@gmail.com

■ Bu döneme ait o kadar çok bilgi ve belge vardır ki böyle bir sözde “soykırım” yalanını kimse yutmaz.

Anka

Berk Yüksel

Yolda Olmak

*“Hayat Tanrı’nın bize hediyesidir;
bu hayatı nasıl değerlendirdiğimiz ise
bizim Tanrı’ya hediyeimizdir.”*

Her birey kendi geniş görüşlü-
lüğü ölçüğünde, yaşam amacını
kendisine biçer. Kendi engellerini,
kendi dogmalarını, kendi putlarını
kendinden başka yıkacak kimse de
yoktur. Ulaşmak istediğimiz yaşam
merdiveni hangisi ise, yolculu-
ğumuz da odur. Görevimiz sıradan
insan olmaktan kurtulup, gelişmiş
gerçek insan olabilmektir. Yol bilin-
mekle kalınmaz, bilinen o yolda
yürünülür.

Yolda bilgisizlik ile savaşıp,
bilgi edinip onu yaymak yaşam
amacıdır. Bilgeliğin yolu “Altın orta
yol” dur. Bu yol tüm kadim kültür
ve toplumlarda tavsiye edilen, aşırı-
lıkların uyarıldığı, o meşhur “orta
yol”dur. »

Sağduyunun, ölçülü olmanın, soğukkanlılığın, hoşgörünün, dikkatle merdivenleri çıkmanın yoludur. Orta yol gerektiğinde taraf olmamak, “Ne şış yansın ne kebab” ya da “etliye sütlüye aman karışmayayım.” tavrı değil; her daim ölçülü olmaktır. Ezoterizmin yolu içsel özgürlüğün yoludur. Bu yol kalbin beyin ile dengelendiği akıl ve sezginin yoludur. Gerektiğinde kitleleri karşına alabilip onlara karşı yürüyebilmenin yoludur.

Yolda, zaman zaman egonun havasını azaltmak, titreyip kendine gelmek ve kendine çeki düzen vermek gereklidir. Ayna ile yüzleşmek budur. “Kendi”liğinin objektif olarak gözden geçirilmesidir. Ben’in terk edilmesi, öldürülmesi söz konusu değildir; seviyesinin yücelmesi, arınması, tanınması, olması, bireysel çalışmadır.

Yolda bir amaç da herkesi kendi aynasına baktırmak, kendi içsel hesaplaşmasını yapmasına vesile olmak, kalıplaşmış ezberlerini bozdurmak için toplumların görmek istemediklerini gösterecek Sokrates’in deyimini ile “bir at sinekliği” yapmak hatta rahatlarını bozmak ve düşündürmektir. Gerektiğinde insanları durağan konumlarından harekete geçirmek için güçlüce

sarsmak gereklidir.

İnanmanın ve inanarak bilmeye ilerlemenin yoludur. Yönlendirmenin değil, kişiyi kendi kararını, seçimini kendi yapması ve kendi özgün yolunda yürütmesi için yönlendirmenin yoludur. Aydınlanma yolculuğunda hedef yolun kendisidir. Hak edenle paylaşılmayan bilginin karanlığa hizmet ettiğini yolcu çok iyi bilir. Yolcu, yaşarken kendini yeniden akort edebilen seçkin kişidir. Biat etmenin değil özgürce düşünmenin yoludur. Yolda bilgelik kuramda değil, uygulama-

Gerektiğinde insanları durağan konumlarından harekete geçirmek için güçlüce sarsmak gereklidir.

dadır.

Gerçek insan ölmez, olur. O, kendi iç dünyasının mimarı ve kendi hikâyesinin kahramanıdır. Ona yön çizmeye, ayar vermeye çalışanları çabucak sezerek onlardan uzak durur. Bilindiği gibi sahip olunan tek şey bir çekiçse her şey çivi gibi görünmeye başlar. Yolcu, kalıplara sığmaz onları yıkar. O, engel koymaz, engelleri kaldırır.

Farklılıktan yığınca çok korkulur. Vasat ego farklılığı sevmez, nefret eder. Sürü zihniyetinin yetiştirdiği varlık “herkes

gibi” olurken aydınlanmış gerçek birey “kendisi gibi” olur. Kitleden, rahatsız edici yığından kaçarak özgürleşilmez. Savaşarak yani Sokrates’in dediği gibi; “kaçarak değil, kalarak özgürlük” kavramı önemlidir. Özgür bir yaşam gökyüzünden zembille gelmez; her gün mücadele ederek, savaşarak kazanılır.

Fikren hür olabilmek için kişinin; tüm önyargılarını, inanç ve değerlerini, ailevi koşullandırmalarını ve yaşam boyu süren kuşatma ya da dayatmalarını, aidiyetle ilgili bağ ve bağımlılıklarını sorgulaması gerekir. Özgür doğmayız, özgür oluruz. Yol, kendi kendinin zamanla inşa edilmesidir. Yolculuk kendi arzularımızın merkezleridir.

“Elalem ne der sonra!” diye yetiştirilmeye kalkılan bireylerin buna karşı koyuşudur. “Farklı düşünmek kişiyi toplumdan soyutlar.” diye korkan güruhlara gülüp geçmektir. Yaşamın amacı önceki kuşakların yaptıklarını ve yaşam döngülerini yinelemek, model kopyalamak, aile büyükleri nasıl yaşıyorsa öyle yaşamak, toplum neyi öneriyorsa kabul etmek değildir. Bu yol, yaşamımızda bizlere dayatılan ezberleri yıkıp geçip, kendi hayatlarımızı bilinçli bir şekilde kendimizin resmetmesidir.

Yolcu birey olmayı başarabilmiştir. Birey olmak, verdiği kararların sorumluluğunu üstlenmek,

gerektiğinde kendi kendini kısıtlayabilmektir. Birey olmak, toplumdaki kendini yalıtılmak değil, bütünü içinde kendi gibi bulunabilmektir. Gerçek insanın yolculuğu ona özeldir. Ertuğrul Özkök’ün dediği gibi, “Bir nevi tek kişilik tarikattır.”

“Gerçek insan”ın bir “ıssız adam” olma lüksü yoktur. O, kendi aydınlanmasını çevresi ile mutlaka ama mutlaka paylaşır. Yolcu, insanın olduğu her ortamda vasatın iyiye karşı teşkilatlandığını bilir. İyi,

Yolun amacı anlamlı bir yaşamdır.

doğru ve güzel doğru değişimleri, gelişmeleri, sürüler, komünler, ezber yaşam yaşayanlar, herkesi kendi yaşam biçimine çekmek için sirayet edenler yapmaz; tekler yapar. Kişinin macerası dostlarla birlikte omuz omuza yürünen ancak

birçok görevin tek başına yapılması gereken bir yolculuktur. Her kim yolu tamamlarsa zaten kendisi de tamamlanmış olur.

Yolun amacı anlamlı bir yaşamdır. “Yolda her şeyi düşünmek, her görüşe sahip olmak, inancın her türlüüne bireysel olarak sahip olmak aynı derecede saygıdeğerdir.”

Düşünen insan, hep soruları olan, sorularıyla yolda olan, arayan kişidir. Hayatlarımızda yaptıklarımız ise sonsuzlukta yankılanacaktır.

“Bir yola kalbinizi vererseniz, o yol da size kendisini verir.”

berkyukselbd@gmail.com

Bende Kalanlar
Demir Aytacı

Nâzım Hikmet ve Noel Baba

*“Anadolu’da bir köy
mezarlığına gömün beni
ve de uyarına gelirse
tepede bir de çınar olursa
taş maş da istemez hani...”*

Nâzım Hikmet

Nâzım Hikmet’in şiirinin özü Anadolu’dan ve Anadolu insanından gelir. İyi yetmişmiş aristokrat bir ailenin çocuğudur. Yabancı güçlerin ülkeyi işgal etmesinden sonra her Türk evladı gibi Anadolu’ya geçmiş ve gerçek anlamda kendi insanıyla, kendi toprağı ile orada tanışmıştır.

“Her iyi insanın doktrine edilmemiş bir sosyalist olduğu” savı kendisine yetmemiş; gördüğü insan manzarası karşısında, o günün koşullarında seçimini yapmış; çözümlü, “güzel günler vaat eden bir gelecek”te bulmuş ve tüm bir yaşamı bu davaya adanmıştır.

Pablo Neruda'nın “*Biz onun yanında şair sayılmayız*” dediği Nâzım Hikmet'in şiirleri tüm dünyada kabul görmüş, takdir edilerek ve sevilerek okunmuştur.

Bireyin referansı şiir, şiir de davası olunca, resmî ideolojiye ters düşmüş, ülkesini terk etmek zorunda kalmış ve zamanında seveni ve sevmeyeni olmuştur. Ancak, bugün için toplumun büyük bir kesimi Nâzım'ın bir dil virtüözü olduğu ve şiirlerinde bizlere benzeri olmayan bir Türkçe tanıttığı konusunda hemfikirdir. Pablo Neruda gibi bir şairin “*Biz onun yanında şair sayılmayız*” dediği Nâzım Hikmet'in şiirleri tüm dünyada kabul görmüş, takdir edilerek ve sevilerek okunmuştur.

Bireyin bir yenilik ya da buluş gerçekleştirebilmesi için ön koşul,

karşı çıkacağı geleneği çok iyi bilmesidir. İster sanatta, ister bilimde, ister yaşam biçiminde, hiçbir yenilik boşlukta yaratılmaz, eski geleneklere karşı çıkılarak yapılır. Ancak, geçmişi iyi bilenler gelecekte köklü değişikliklere yol açabilecek girişimlerde bulunabilirler. Devrimlerin ve bilimdeki aşamaların temel paradoksu ya da diyalektik sürtüşmesi de budur: Geçmişe bağlı kalırken değişimi gerçekleştirmek.

Nâzım, Türk şiirinde yaşadığı çağın başında bu değişimi gerçekleştirmiş, adeta tek sesli olan şiirimiz, onun sayesinde bir senfoni gibi çok sesli bir müzik duruma gelmiştir. Hem de öyle bir müzik ki, serbest yazılmasına karşın içinde aruzun, kafiyenin, divan şiirinin tadı var. Pir Sultan'ın, Dadaloğlu'nun, Yunus Emre'nin, Fuzuli'nin, Karacaoğlanlar'ın benliği var. Bizden bir şiir, ancak dünya ile bütünleşebilmiş. Bu denli büyük başarılar içten gelen büyük bir samimiyetten doğar. Nâzım için şiir yazmak, adeta bir çeşmenin musluğunu açarcasına kolaydı...

Bence Nâzım'ı almış olduğumuz eğitim, yetişme koşullarımız ve bilinçaltı önyargılarımızdan sıyrılarak, üzerinden zaman geçtikçe yeni duygular ve yeni görüşlerle yorumlamak, zamana ve mekana göre değerlendirmek daha doğrudur.

“Yaşamak!

*Bir ağaç gibi tek ve hür
ve bir orman gibi
kardeşçesine”*

dizeleri ile değişen çağımızda ve bireyselliğin ön plana çıktığı günümüzde toplum olarak hep birlikte ortak paydalarda buluşamaz mıyız?

*“Prag şehri yaldızlı bir
dumandır.*

*Viltava suyunun köpüklerine
Martı kuşlarıyla gelir İstanbul”*

diyen Nâzım'ın memleket özlemi ne kadar derindir.

Ya da;

*Bir vapur geçer Varna
önünden,
uy Karadeniz gümüş telleri,
bir vapur geçer Boğaz'a doğru.
Nâzım usulcacık okşar
vapuru,
Yanar elleri...”*

dizelerinde şairin çekmekte olduğu hasreti paylaşmamak olası mıdır?

Ve oğlu Memed'e yazdığı son mektubunda belirttiği gibi birbirimizi kucaklayamaz mıyız?

*“Dünyada kiracı gibi değil,
yazlığına gelmiş gibi de değil,
yaşa dünyada babanın
eviymiş gibi...”*

*Tohuma, toprağa,
denize inan,*

İnsanı hepsinden önce.

*Bulutlu, makinayı, kitabı sev,
insanı hepsinden önce...”*

***

*“İki şey var ancak ölümler
unutulur*

*Anamızın yüzüyle şehrimizin
yüzü”*

Vatan özlemini böylesi bir güzellikle ifade eden Nâzım Hikmet uzun yıllardan bu yana, büyük özlem duyduğu ülke topraklarının dışında, gurbet ellerde uyumaktadır.

Nâzım Hikmet hepimizin belleklerinde bir mısradır. Şiirlerinin erişilemez güzelliği, gönüllerimizi sarmaktadır. İnce, zarif ve derin ruhu, fikirleri ile birleşip, yılların üstünden öteki çağlara uzanmaktadır.

Kurtuluş Savaşı'mızı, insanlık aşkını, özgürlüğü, barışı, yaşam kavgasını, vatan hasretini bir çeşme gibi şiirlerinden içtiğimiz Nâzım Hikmet, fikir kavgasını zulmün ve haksızlığın en karanlık günlerinde elinde yükseltebilen Nâzım Hikmet, şairliği bir şeref ve haysiyet mertebesine erdiren Nâzım Hikmet, elbette bir avuç toprağa gömülmüş ve orada kaybolmuş değildir.

*“İçimizde mis kokulu kızıl bir
gül gibi duruyor zaman...”*

diyen şairimizin ileriki sayfalarda kısa bir öyküsünü sizlerle paylaşıyorum. Ve diliyorum ki, her ince ruhlu insan, iyi kalpli insan, sokak çocuklarımıza sahip çıkabilsin...

Noel Baba

Kara bir kış, bir Kânunuevvel gecesi idi...

Sırtında beyaz bir kürkle gelen Noel Baba, bir senelik yoldan hediye diye buzdan boncuklar getirmişti.

Boğazlanan bir puhunun boğuk ıslıklar gibi haykıran rüzgâr, uğultularla tahta evlerin hurda iskeletini sarsıyordu...

Noel Baba beyaz, kalın gocuğunu kutuplardan veyahut da Sibirya'dan almışa benziyordu...

Tipi, zincirinden kurtulan azgın bir deliden daha deliydi.

***

Kar...

Akşamdan beri lapa lapa, fasılasız yağıyor, sokaklarda görünen tek tük havagazı fenerleri donuk göz kırpışıyla yanıp sönüyordu...

Bu acı, bu ilikleri donduran soğuk gecede, karla örtülen تنها sokağın dar bir köşesinde yırtık paçavra ve çullara bürünen bir hayalet vardı.

Bu bir insan yavrusuydu.

Büyük, süslü ve nakışlı bir za-degân malikânesinin duvar dibinde köpeklerle koyun koyuna yatıyordu... Fırtınanın, tipinin uğultuları arasında donan ellerini zayıf nefesi ile ısıtmaya çalışıyor, yırtık çuluna biraz daha bürünüyor.

Bu yedi sekiz yaşında kadar, altın saçlı, sevimli bir küçük, bir kaldırım çocuğu idi.

O cemiyetin kimsesiz idi.

Kardan bir gocuk içinde ve kardan bir şilte üzerinde ısınmak için nefesi ile ellerini ovuşturarak küçük yavru, tipinin kırbacı altında uyuşmuştu. Yarı donmuş sıska dizlerine yaslanarak mecalisiz vücudunu

yavaşça kaldırdı.

Köpekler, karanlıkta parlayan fosforlu gözleriyle ona yan baktılar ve sanki, "Bizi bırakıp nereye gidiyorsun?" diye sormak istediler!

O, hayata gözlerini açtığı zaman kendini orada, sefiller, mücrimler ve mahkûmlar yetiştiren kaldırımlarda bulmuştu.

Küçük çocuk biraz ilerledi...

Kar gittikçe daha kesif yağıyor...

Keskin, sert, bir tipi, kasırğa halini alarak çatıları sarsıyor... Ağaçların dallarını büküyor... Kırıyor ve koparıyor...

Küçük yavru malikânenin kapalı alt kat pencerelerinin önüne doğru yaklaştı...

Soğuktan donmak üzere bulunuyordu.

***

Gece!

Her yer, her taraf zifiri karanlık içinde, gece içindeydi. Müphem göz kırpışlarıyla titreyen tek tük sokak fenerleri de soğuktan ürperiyorlardı!

Küçük sefil, beyaz konağın alt kat pancurlarının önünden geçti. Artık binanın bahçesinde bulunuyordu... Gecenin karanlığında gözüne solgun, silik bir ziya ilişmişti... Konağın arka cihetindeki kulübe benzeyen bir yerden beliren bu ziyaya doğru yürüdü...

Çocuk, geçerken bu pancurlardan birinin önünde durdu ve içeriye baktı. Pancur hafifçe çatlamış olduğundan içerisi görünüyordu. Bu görünen yerde bir aydınlık vardı. Burası temiz, güzel ve muhteşem bir salonda... Küçük sefil bir renkli salondaki renkli dekorlara, büyük çini sobaya, sobada kıvrılan, kıvranan alevlere ve kapısı açık iç odanın ilerisinde görünen beyaz örtülü geniş masaya baktı... Masada renkli ziyalı bir çam ağacı vardı. Çamın dallarına çeşit çeşit, minimini oyuncaklar, kotiyonlar asılmıştı...

Bu bir Noel ağacı idi... Ve oyuncaklar çok şık, çok zarifti. Küçükün gözlerinde hafif bir nem, bir şebnem toplanmıştı... O, titreyen vücudunun ıstırabından başka, midesinin körleşen sızısının da uyandığını hissederek gibi oldu... Ve oradan uzaklaştı.

Kaldırım çocuğu konağın arka cihetindeki kulübemsi bir yerden görünen silik, donuk ziyaya doğru yaklaştı... Yürüyemiyor, uyuşan bacaklarıyla güçlükle adım atmaya uğraşıyordu. Kar ve açlık donmaya başlayan bacaklarının dermanını kesmişti. İki adım daha attı. Kulübemsi yerin önüne geldi ve durdu. Burası ahıra veya kümese benzer bir yerdi. Bu ahıra veya kümese benzeyen yeri, yandaki bir odanın penceresinden akseden bir idare lambasının ziyası kısmen aydınlatmıştı. Çocuk bu yarı harap yerin kapısının aralık olduğunu gördü. Aralık olmasa bile onu açacak kadar bir mecali kaldığını duyuyordu...

Tahta kapıyı sıska omuzunu dayayarak itti... Ve içeri girdi... Küçük sefil, etrafına bakınca bulunduğu yerin boş bir baraka olduğunu anladı. Köşede bir yığın saman duruyordu...

Burası bir samanlıktı...

Çocuk samanları eşeledi, içine gömüldü ve gözlerini kapadı. Minimini kafasına, beynine acı bir düşüncenin sızısı, ezası saplanmıştı. Onun insanlar içinde, kimsesi yoktu. İnsanlar içinde yalnızdı! Ne barınacak yeri ne tanıyanı, okşayanı ne de son bir ümidi ve hayali vardı...

Babası, bir taş ocağında çalışırken yıkıntı altında kalarak ezilmişti... Annesinin, ancak gene fırtınalı, tipili kara bir kış gecesi, ot bir yataкта gözleri kapandığını hayal meyal hatırlayabiliyordu.

İçine gömüldüğü saman yığını çelimsiz vücudunu biraz örtmüş ve ısıtmıştı. Burada hiç değilse, harap da olsa, başının üstünde bir çatı vardı. Kar yağmıyor ve tipi, bora içeri girmiyordu. Fakat açlık hâkimdi.

Ertesi sabah, erkenden süt hayvanlarına yem almak için barakaya giren bir hizmetçi, saman yığını içinde cansız bir çocuk bulmuştu. Çocuğun kapalı avucunda bir demet başak çöpü vardı. Bu onun Noel Baba hediyesiydi. •

demiraytacbd@gmail.com

Sözlük: **Kânunuevvel:** Aralık ayı. / **Puhu:** Baykuşgillerden, orman, dağ ve kayalıklarda yaşayan, bir kuş türü. / **Fasla:** Aralık, ara, kesinti. / **Zadegân:** Soyullar, aristokrasi. / **Mecal:** Güçlük, dinçlik. / **Mücrim:** Suçlu. / **Kesif:** Yoğun, saydam olmayan, sık, kalın. / **Müphem:** Belirsiz. **Ziya:** Işık, aydınlık. / **Cihet:** Yön, yan, taraf. / **Kotiyon:** Kağıttan yapılmış süsler. / **Şebnem:** Çiy. / **Eza:** Üzme, sıkıntı verme, üzü.

Gözün Sözü

Cemal Tahsin

Yaratıcı Yazarlığın Çetin Yolu

Orhan Pamuk, romanlarının yanı sıra edebiyat anlayışını açıklayan ayrıntılı konuşmaları, deneme yazılarıyla da tanınıyor.

Bu yoldaki ürünleri arasında “Babamın Bavulu” adını verdiği Nobel konuşmasının ayrıcalıklı bir yeri vardır.

Konuşmada kendi yazarlık yaşamının gelişme doğrultusunu

anlatırken roman sanatına ilişkin önemli görüşleri dile getirmiştir.

Babası Gündüz Bey, -ölümünden iki yıl önce, oğlunun artık tanınmış bir romancı olduğu dönemde- romancıya kendi yazılarıyla, defter-

leriyle dolu küçük bir bavul getirip bırakmış.

“Bir bak bakalım, demiş, işe yarar bir şey var mı içlerinde. Belki benden sonra seçer, yayımlarsın.”

Konuşma bu bavuldaki yazılardan yola çıkararak romancının kendi yazma serüvenini, edebiyat anlayışını ortaya koymaktadır.

Orhan Pamuk gençlik yıllarında ve babası Gündüz Bey ile

Zengin bir iş adamının oğlu olan Yüksek mühendis Gündüz Bey 1940’larda şair olmak istemiş. Bir ara Paris’te bulunmuş. Sokaklarda sık sık Sartre’ı gördüğünü anlatır, okuduğu kitaplardan ve gördüğü filmlerden söz edermiş. Valery’yi Türkçe’ye çevirmiş, ama okuru az, yoksul bir ülkede şiir yazıp edebiyatçıların yaşadığı zorluklarını yaşamaktan kaçınmış...

Babasının yazdıklarını roman-

cı, “Paris otellerinden görüntüler hatırlıyorum, bazı şiirler, bazı paradokslar, akıl yürütmeler...” diye özetlemektedir.

Orhan Pamuk, Gündüz Bey’den “Benim girdiğim sıkıntılara onun asla girmeyeceğini, yalnızlığı değil arkadaşlığı, kalabalıkları, salonları, şakaları, cemaate karışmayı sevdiğini biliyordum,” diye söz eder.

Nobel Ödülü ile evrensel edebiyat dünyasında başarısını kanıtlayan Orhan Pamuk, kendi çetin edebiyat yolculuğunu, “Benim için, insanın içinde gizli ikinci kişiyi, o kişiyi yapan âlemi sabırla yıllarca uğraşarak keşfetmesidir: Yazı deyince önce romanlar, şiirler, edebiyat geleneği değil, bir odaya kapanıp, masaya oturup, tek başına kendi içine dönen ve bu sayede kelimelerle yeni bir âlem kuran insan gelir gözümün önüne,” diye tanımlamaktadır.

Yazmanın elbette bambaşka yolları da vardır. Orhan Pamuk Nobel konuşmasında kendi anlayışını, özgün dünyasını dile getirmektedir.

Yazar olarak o kendi varlığını şöyle algılamaktadır:

“Dünyanın neresinde olursa olsun, ister Doğu’da ister Batı’da, cemaatlerinden kopup kendilerini kitaplarla bir odaya kapatan yazarlar geleneğinin bir parçası olarak görmek isterim kendimi. Benim için hakiki edebiyatın başladığı yer kitaplarla kendini bir odaya kapatan

adamdır.”

Şunları da eklemektedir:

“Yazı yazmak, bu içe dönük bakışı kelimelere geçirmek, insanın kendisinin içinden geçerek yeni bir alemi sabırla, inatla ve mutlulukla araştırmasıdır. Ben boş sayfaya yavaş yavaş yeni kelimeler ekleyerek masamda oturdukça günler, aylar, yıllar geçtikçe, kendime yeni bir âlem kurduğumu, kendi içimdeki bir başka insanı, tıpkı bir köprüyü ya da bir kubbeyi taş taş kuran biri gibi ortaya çıkardığımı hissederdim.”

Nobel ödüllü roman-cının, çok sorulan “Niçin yazıyorsun?” sorusuna yanıtı ise şudur:

“İçimden geldiği için yazıyorum! Başkaları gibi normal bir iş yapamadığım için yazıyorum. Benim yazdığım gibi kitaplar yazılsın da okuyayım diye yazıyorum. Hepinize, herkese çok

çok kızdığım için yazıyorum. Bir odada bütün gün oturup yazmak çok hoşuma gittiği için yazıyorum. Onu ancak değiştirerek gerçekliğe katlanabildiğim için yazıyorum. Ben, ötekiler, hepimiz, bizler İstanbul’da, Türkiye’de nasıl bir hayat yaşadık, yaşıyoruz, bütün dünya bilsin diye yazıyorum. Kâğıdın, kalemin, mürekkebin kokusunu sevdiğim için yazıyorum. Edebiyata, roman sanatına her şeyden çok inandığım için yazıyorum. Bir alışkanlık ve tutku olduğu için yazıyorum. Unutul-

maktan korktuğum için yazıyorum. Getirdiği ün ve ilgiden hoşlandığım için yazıyorum. Yalnız kalmak için yazıyorum. Hepinize, herkese neden o kadar çok çok kızdığımı belki anlarım diye yazıyorum. Okunmaktan hoşlandığım için yazıyorum. Bir kere başladığım şu romanı, bu yazıyı, şu sayfayı artık bitireyim diye

Hepinize, herkese çok çok kızdığım için yazıyorum. Bir odada bütün gün oturup yazmak çok hoşuma gittiği için yazıyorum. Onu ancak değiştirerek gerçekliğe katlanabildiğim için yazıyorum.

yazıyorum. Herkes benden bunu istiyor diye yazıyorum. Kütüphanelerin ölümsüzlüğüne ve kitaplarımın raflarda duruşuna çocukça inandığım için yazıyorum. Hayat, dünya, her şey inanılmayacak kadar güzel ve şaşırtıcı olduğu için yazıyorum. Hayatın bütün bu güzelliğini ve zenginliğini kelimelere geçirmek zevkli olduğu için yazıyorum. Hikâye anlatmak için değil, hikâye kurmak için yazıyorum. Hep gidilecek bir yer varmış ve oraya -tıpkı bir rüyadaki gibi- bir türlü gidemi-

yormuşum duygusundan kurtulmak için yazıyorum. Bir türlü mutlu olamadığım için yazıyorum. Mutlu olmak için yazıyorum.”

New York'ta Columbia Üniversitesi'nde ders veren romancının sözleri, yazarlığın birbirinden önemli binbir farklı yolundan kendisine ait olanı açıklarken okurlar

■ *New York'ta Columbia Üniversitesi'nde ders veren romancının sözleri, (...) günümüzde hızla artan “yaratıcı yazarlık” atölyelerindeki yazar adaylarına da yol göstermektedir.*

kadar günümüzde hızla artan “yaratıcı yazarlık” atölyelerindeki yazar adaylarına da yol göstermektedir.

Bu atölyeler başka ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda büyük ilgi görüyor. Aralarında Mehmet Eroğlu, Murat Gülsoy gibi ustalıklarını yapıtlarıyla kanıtlamış olanlar az değil.

Böyle çalışmaları tanıtan açıklamalardan bazıları şöyle:

“Yazmaya yeni başlayan ya da

bu yolda ilerlediğini düşünenlerin katılabileceği bu seminerimizde, küreselleşmeye, insanı dışlayan edebiyat anlayışına, yeni dünya düzeninin dayattığı yabancılaşmaya karşı duran bir bakış açısıyla, katılımcıların yaratma cesareti edinmelerini sağlamak ve yaratma sürecini irdelemek, yazma serüvenini içerik/biçim, dil, felsefe, psikoloji boyutlarıyla irdelemek ve uygulama çalışmaları yapmak, yazılı anlatımı geliştirmek, edebiyatseverlere edebi metinler üzerinde tartışma olanağı sunmak.”

“Uygulamalı bir seminer dizisi olarak tasarlanmış olan Yaratıcı Yazarlık Kursu'nda kurmaca edebiyat yapıtlarının (öykü ve roman) nasıl üretildiği konusunda bilgiler aktarılacak; hikâyenin unsurları, kurmaca

metinde zamanın kullanımı, mekânın işlevi, karakterlerin yaratılması, olay örgüsünün yapılandırılması, klasik ve modernist anlatım biçimleri, edebi türler, dramatik gerilimin oluşturulması gibi yazma tekniğine ilişkin konular yetkin örnekler üzerinde tartışılacaktır. Tüm bu yönlemlerin yanı sıra, edebiyatın insan yaratıcılığı ile ilişkisi irdelenecek, ilhamın kaynakları araştırılacaktır.”

Elif Batuman ABD'de öğrenim görmüş olan, orada yaşayan genç bir romancı. Deneme yazılarını

derleyen “Ecinniler” kitabı Amerika’da “2010’un en iyi kitapları” listelerinde yer almış. “Budala” romanı Pulitzer Ödül-lerinde finale kalan üç romandan biri. Onun konuyla ilgili gözlem ve önerileri şunlar:

“Öğrenciyken ‘yaratıcı yazarlık’ programları yazmayı çoğunlukla neredeyse bir boşluk içinde öğ-rettiyordu: Herkes aynı kısa modern öyküleri (ve birkaç romanı)

okumalıydı. Yazma alıştırmaları ve kısa öyküler sayesinde herkes kendi ‘özgün’ sesini bulmalıydı. Buna benzer programlar hâlâ var ve öğrencileriyle bir araya geldiğimde mutsuz ve aşırı stresli görünüyorlar. Bu programlarda bir sürü utanç ve öz nefret öğretiliyor, sanki yazmak rahatına düşkün, dizginlenmesi, disipline edilmesi gereken bir şeymiş gibi. Öğrencilere ‘gereksiz sözcükleri çıkarmaları’, zarflardan kurtulmaları, eylem sözcükleri kullanmaları, ‘anlatmaları değil göstermeleri’, metni ‘acımadan’ düzenlemeleri vs. söyleniyor. Bu tür baskının yapıcı olduğunu sanmıyorum; yok yere cesareti kırılmış ve öz nefretle dolmuş gibi görünen, bu nedenle yazdıkları da çok gergin olan, sizde okuma isteği uyandırmayan yazarlık öğrencileriyle tanıştım.

■ *Elif Batuman’ın deneme yazılarını derleyen “Ecinniler” kitabı Amerika’da “2010’un en iyi kitapları” listelerinde yer almış.*

Bununla birlikte, en azından Amerika’da, ‘acımasız’ yazma tekniklerinden ziyade edebiyat ve tarihe odaklanan pek çok yaratıcı yazarlık programı var. Bence bu tür programlar çok faydalı olabilir.

Sözün kısası, yazmanın öğretilmesi gerekmiyor; sadece çalışmalı ve yü-reklendirilmelisiniz. Edebiyat eğitiminin ve edebiyat tarihinin genç bir yazar için çok faydalı olacağına inanıyorum.”

Bizdeki benzer çalışmaların katılanlara zaman zaman yarar sağladığı anlaşılıyor. Nitekim “Işık Ülkesinden” romanıyla “Yunus Nadi Roman Ödülü”nü alan Zeynep Göğüş, mesleğine uzun yıllar vermiş usta bir gazeteci, üniversitelerde ders veren bir uzman olarak “iktisat” disiplininin yanı sıra edebiyata yönelmesinden söz ederken, “Bilmediğim bir dünyaya girdiğimin bilinciyle hareket edip, Murat Gülsoy yaratıcı yazarlık atölyesinde bu işi öğrenerek başladım yazmaya. Kurmaca evreni ile haber, tamamen iki farklı yol,” demekten kaçınmamıştı.

Edebiyat yapıtlarının çeşitliliği gibi yaratıcılığa varmanın yolları da çeşitli... •

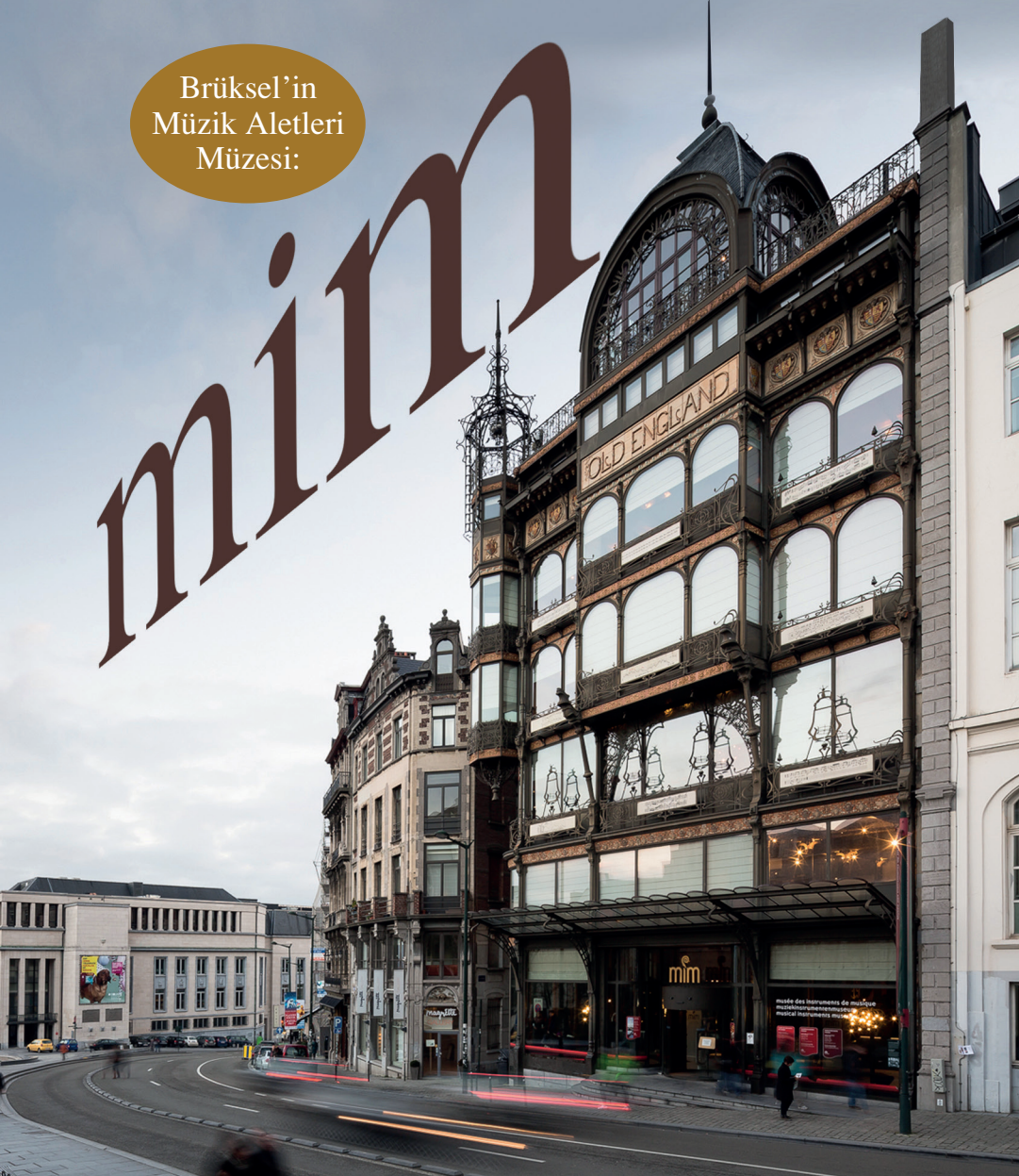
konuertopbd@gmail.com

Gezdike Gördükçe
Özlen Şen Toker

Brüksel'in
Müzik Aletleri
Müzesi:

mim

Belçika'nın başkenti Brüksel'de bulunan "Müzik Aletleri Müzesi"nin adı, kentin iki resmi dilindeki Fransızca "Musée des instruments de musique" ve Flamanca "Muziekinstrumentenmuseum" adlarında ortak olarak bulunan m,i,m harflerinin birleştirilmesiyle "mim" olarak kısaltılmış.

Koleksiyonunda 9000 müzik aleti bulunan müzede 1100'den fazla tarihi ve modern müzik aleti sergileniyor. Salı ve cuma günleri arasında 9.30-17.00, hafta sonu ve resmi tatil günlerinde 10.00-17.00 arasında açık olan kent merkezindeki müzeyi her yıl yaklaşık 125.000 kişi ziyaret ediyor.

1877 yılında Kraliyet Müzik Konservatuvarı'nın bir bölümü olarak kurulan ve 1992 yılından beri Sanat ve Tarih Kraliyet Müzeleri'nin bir parçası olan müzenin koleksiyonu uzun bir süre birden çok farklı binada tutulduktan sonra koleksiyonu tek ve daha korunaklı bir mekanda toplayabilmek için harekete geçilmiş. Eskiden bir alışveriş mağazasına ev sahipliği yapan Old England binaları satın alınarak müzenin sergi salonları, koleksiyonun sergilenmeyen parçaları ve yönetim aynı çatı altında buluşturulmuş. 2000 yılının Haziran ayında açılan yeni müze, birbirine yakın üç binadan oluşuyor. 1899 yılında mimar Paul Saintenoy'un yaptığı, üzerinde

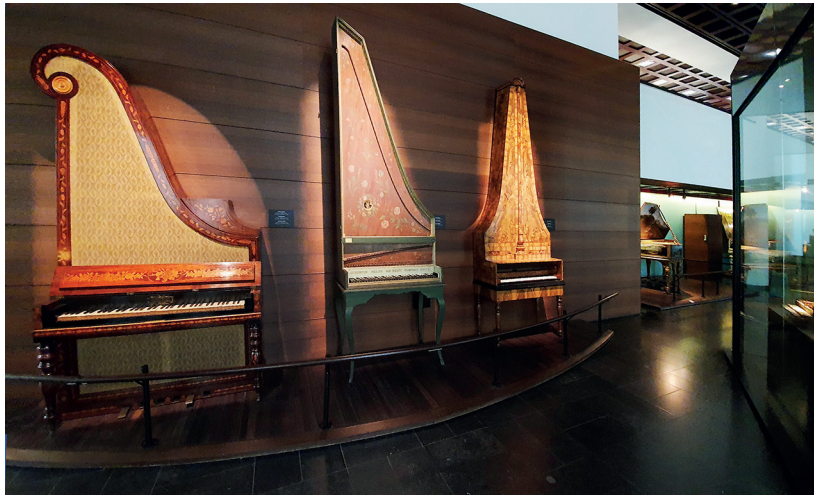

Old England yazan Art Nouveau (Yeni Sanat) tarzı bina, müzenin ana girişi olarak sergilere geçişi sağlarken, müzenin diğer bölümleri mimar Barnabé Guimard tarafından 1774 yılında yapılan Neoklasik yapıda yer alıyor. Villa Hermaso sokağındaki yeni binada ise müzede sergilenmeyen diğer müzik aletleri bulunuyor.

Müzenin giriş kapısından girip,

sergi salonlarını gezmek için bilet alırken ayrıca sesli rehber de alıyorum çünkü bu cihaz sergilenen müzik aletlerinin 200’den fazlasının sesini dinleyebilmemi sağlıyor. Bilet gişesi ve vestiyerin bulunduğu giriş katı metal sütunlarla süslü yüksek tavanı ve geniş pencereleri ile çok ferah ve aydınlık görünüyor. Yaprak desenli şık asansörün yanındaki merdivene yürüyorum. 10 katlı binanın dört katına yerleştirilmiş sergi salonlarının her biri ayrı bir konuya odaklanıyor. -1.kattaki mekanik, elektriksel ve elektronik müzik aletlerinin sergilendiği “Mekanik Müzik” bölümünde kilise

çanları, müzik kutuları, müzikli saatler ve 19.yüzyıldan kalma bir orkestriyon da görülebiliyor.

1.kattaki “Geleneksel Müzik Aletleri” bölümündeki sergi Belçika’dan başlayarak, önce Avrupa’daki geleneklere sonra da dünyanın değişik kültürlerine uzanıyor. Bu bölümde bilinen İskoç versiyonuna ek olarak değişik kültürlerde çalınan gayda/tulum örnekleri, Tibetli keşişlerin ölen arkadaşlarının kemiklerinden yaptıkları müzik aletleri ve Afrika’daki perküsyon aletleri sergileniyor.

2. katta “Klasik Batı Müziği” ile ilgili tematik ve kronolojik sergiyi gezerken Orta Çağ ve Rönesans dönemlerinden 19.yüzyılın sonuna doğru bir yolculuğa çıkıyorum. 4. kattaki batı müziğindeki klavyelerin öyküsünü anlatan sergiyi gezerken değişik piyano örnekleri görüyorum. Sergi alanlarında yürürken birbirinden farklı ve birbirine benzer müzik aletlerini inceliyor, müziğin aslında tüm kültürlerin ortak yanı olduğunu fark ediyorum. Cam trompetlere hayran kalıyor, sesli rehberi kullanarak hoşuma giden ezgileri tekrar

tekrar dinliyorum. 1960’lı yıllara ait yeşil renkli Melodika’ya bakarken okuldaki müzik derslerimi hatırlıyorum, cam bir kutuda sergilenen minyatür orkestrayı oluşturan heykelciklerin yüz ifadelerini inceliyorum.

Sergi salonlarına ek olarak binada bir müze satış mağazası, kütüphane, konser salonu, sadece gruplar ya da rezervasyonlu ziyaretlere açık olan atölye bölümü, yönetim ofisi ve teras katında bulunan bir restoran yer alıyor. 3. kattaki müze mağazasında müzikle ilgili

kitap, CD, kartpostal, tarihi müzik aletlerinin çizimleri, çeşitli hediyelik eşyalar ve müzenin hazırladığı yayınlar satılıyor. 5. kattaki kütüphanenin müzik ve müzik aletleri konusundaki zengin koleksiyonuna araştırmacı, müzikolog, öğrenci,

kopyalanabiliyor. Müzenin sadece grupların rezervasyonla girebildiği atölye bölümünde ise çocuklar ve engelliler gibi gruplara özel interaktif aktiviteler düzenlenebilirken burada çeşitli müzik aletleri de çalınabiliyor.

müzik aletleri üreticileri ve müziğe ilgisi olan herkes ulaşabiliyor. Farklı dillerdeki kitap, dergi, görsel ve işitsel materyallerin ödünç alınması mümkün olmasa da kütüphanede incelenebilecek tüm materyaller istenirse kopyalama ücreti ödenerek

8. katta yer alan küçük bir amfityatroyu andıran yarım ay şeklindeki 200 kişi kapasiteli salon, konser, konferans, toplantı ve çeşitli etkinlikler için kiralanabiliyor. Her yıl ortalama 130 müzik etkinliği düzenlenen müzenin 9. katında da binanın restorasyonu ile ilgili bir sergi yer alıyor. 10. kattaki restoranın

terasına çıkıp aşağıdaki meydana tepeden bakarken sevdiğim ezgileri dinlemeye devam ediyorum çünkü Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi "Müzik hayatın neşesi, ruhu, sevinci ve her şeyidir." •

izlensentokerbd@gmail.com

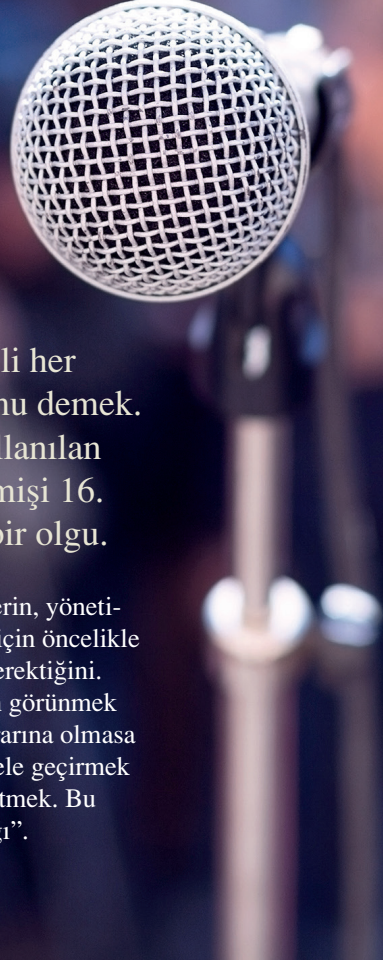
Kültür ve Sanat Dünyasından

Tekin Özertem

Popülizm

Nereden
nereye?

Popülizm halkçılık, halkla ilgili her şeyi yüceltme eğilimi ve tutumu demek. Günümüzün yaygın olarak kullanılan kavramlarından biri; ama geçmiş 16. yüzyıla kadar uzanan siyasal bir olgu.

İlk kez Machiavelli söz etmiş yönetenlerin, yönetilenin rızasını ve bağlılığını kazanmak için öncelikle onların duygularını harekete geçirmek gerektiğini. Günümüzde de politikacıların halka şirin görünmek için uyguladıkları yöntem bu. Halkın yararına olmasa da hoş gidecek şeyler söyleyip iktidarı ele geçirmek sonra da öncelikle kendi çıkarlarını gözetmek. Bu haliyle Popülizmin anlamı “halk yağcılığı”.

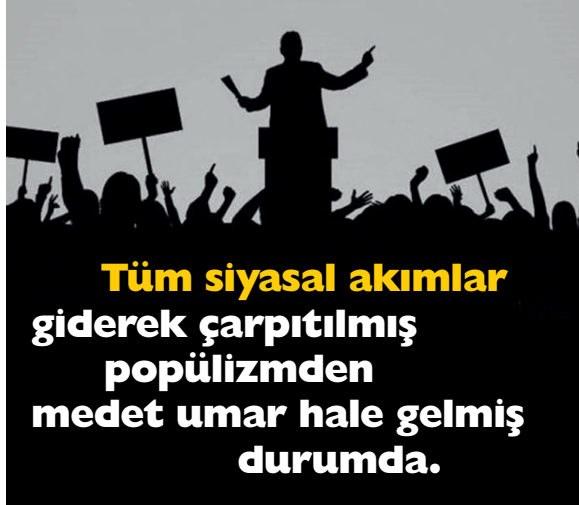
Halkı, halk yağcılığı konusunda milattan dört yüz yıl önce Atina şehir devletinde demokrasiyi hayata geçiren Perikles uyarılmış:

İktidara aday olan, kendilerine hoş görünmek için her yola başvuran halk dalkavuklarından yana oy kullanmalarını öğütlemiş. O günden bugüne iki bin beş yüz yıl geçmiş olsa da değişen pek bir şey yok. Halkın çoğunluğu günümüzde de nabza göre şerbet veren politikacıların peşine takılmakta. Batıda da Doğuda da bu böyle.

Popülizm, Fransızca popüler/populaire sözcüğünden evrilmiş bir deyiş. Halka ait, halka uygun, halkça sevilen demek. Fransızcaya da Latince popularis sözcüğünden geçmiş. Kökeni de halk, kamu, cumhur olan populus sözcüğü.

Machiavelli'nin Il Principe / Prens adlı eserinden bu yana yöneticilerin öncelikle yönetilenlerin rızasını ve bağlılığını kazanmasının gerekliliği, bunun için de halkın duygularını harekete geçirmeleri gerektiği bilinmekle birlikte, Popülizmin 19. yüzyılın sonlarına doğru tam anlamıyla olmasa da bir

doctrine dönüştüğünü söylemek mümkün. Çağımızda Amerika ve Avrupa başta olmak üzere küresel çapta yükselen, aslıyla pek ilgisi kalmamış olan bir sorun Popülizm. Çarpıtılmış Popülizmin baltalandığı demokrasiler yakın geçmişte İtalya ve Almanya'da olduğu gibi giderek çoğunlukçu özlere uzaklaşarak çoğulcu / kitle demokrasilerine dönüşmekte. Bu dönüşüm

de giderek yaklaşan faşizmin ayak seslerinden başka bir şey değil. En ilkel duyguların siyasi amaçlarla uyarılarak yeşertilmesi; hınç, nefret, din bezirganlığı, yabancı düşmanlığı ve topluma korku salmak hep faşist özlemlerin tohumları.

Popülizmin nasıl olup da özünden uzaklaşıp halk için bir soruna dönüştüğü üzerinde önemle düşünülmüş tartışılması gereken kültürel bir olgu. Çünkü yalnız sağ değil, sol dahil tüm siyasal akımlar

giderek çarpıtılmış popülizmden medet umar hale gelmiş durumda. Halkın yararından çok hoş gidecek söylemlerle iktidara gelme peşineler. Bu sorunu / düğümü çözmek için de Machiavelli'nin *Il Principe / Prens* adlı eserinden başlayarak işe koyulmak gerek.

Niccolo Machiavelli, hükümdarların hükmedebilmek, iktidarlarını sürdürmek için duygularına kapılmadan hareket etmelerini; gerektiğinde ahlâk kurallarını hiçe sayabileceklerini, iktidarlarını güçlendirebilmek için dini inançları sömürebileceklerini, iktidarda kalabilmek için başvurulacak her yolun mübah

olduğunu yazmış 16. yüzyılın ilk çeyreğinde ölümünden sonra yayımlanan *Il Principe / Prens* adlı eserinde. Siyaset tarihçileri de Machiavelizm olarak adlandırmışlar yönetilenlerin / halkların yararına olmayan bu görüş ve önerileri. Siyasetçiler de siyasetin abecesi olarak belleyip benimsemişler. Sonraları kimi siyaset bilimciler laik ve bir hümanist bir düşünür olan Machiavelli'nin yazdıklarının bir ironi olduğunu, söylediklerinin tam tersini savunduğunu

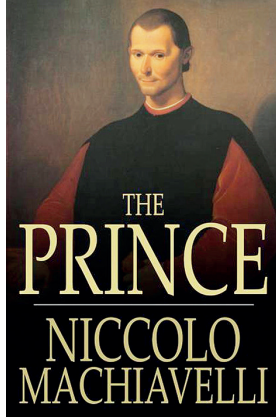
ileri sürseler de kimi siyasetçiler tarafından içtenlikle benimsenerek baş tacı edilip uygulanıyor.

Popülizme gelince: Popülizm, aslında toplumdaki seçkin bir

tabaka tarafından halkın çıkarlarının bastırıldığını ve engellediğini varsayan; devlet organlarının bu seçkin tabakanın etkisinden arındırılıp toplumun gelişmesi için iktidarın halkın yararına kullanılmasını savunan seçkincilik karşıtı siyasî bir felsefe. Günümüzün çarpıtılmış popülist anlayışı ırkçıların, anamalcılığın savunucusu siyasetçilerin aracı olsa da gerçek anlamda Popülizmin ortaya çıkışı; 1789 Fransız Devrimi'nin “özgürlük, eşitlik,

kardeşlik” ideali sonrasında Sanayi Devrimi ile olgunlaşan; siyasetin her renkten, her ırktan emekçilerin, köylülerin yararlarını gözetmesini amaçlayan devrimci bir özü içermekte. Yani halkçı, halktan yana bir siyaset anlayışı..

Bizde de 20. yüzyılın başında İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin “Hürriyet, Müsavat, Uhuvvet / Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik” söylemi ile beliren halkçılık özlemi, 1922 yılında Halk Fırkası / Partisi, Cumhuriyet'in ilanından

*Machiavelli,
Il Principe / Prens
adlı eserinde.
iktidarda kalabilmek
için her yolun mübah
olduğunu yazmış.*

sonra Cumhuriyet Halk Partisi'nin kurulması ile ortaya çıktı Popülizm siyasi bir görüş olarak. Amaç halkın aydınlatılarak dönüşümünü, ülkenin gelişerek çağdaş uygarlık düzeyine ulaşmasını sağlamak üzere halkçı bir politika uygulamaktır. Bu hareketin en özgün yanı da bunu amaç edinenlerin halktan yana seçkinler olmasıydı.

Cumhuriyetin ilanı ve gerçekleştirilen devrimlerle ümmetten

eşit haklara sahip vatandaşlığa geçiş, seçme ve seçilme hakkı, din bezirgânlarının bertaraf edilmesi, okuma yazma, halkevleri ve köy enstitüleri ile başlatılan öğretim ve eğitim seferberliği gerçek anlamıyla Popülizmin / Halkçılığın örnek bir uygulamasından başka bir şey değildi. Okuma yazma, halkevleri ve köy enstitüleri başlatılan öğretim ve eğitim seferberliği baltalandığı, halkımız çoğunluğu gereğince bilinçlenip aydınlanamadığı için Cumhuriyet Devrimi'nin armağanı olan demokrasi ile elde ettiği seçme ve seçilme hakkını gereği gibi

kullanamadı. "Her mahallede bir milyoner" vaadinin peşine takılıp kaldı.

Çağımızda küresel çapta yükselen, aslıyla ilgisi olmayan çarpık Popülizm dalgası gelişmiş, az gelişmiş tüm ülkeleri etkisi altına almış durumda. Popülizm genelde halkların çıkarlarını, gelişmelerini, özgürleşmelerini öngörmeyen rejimlerin karşısı bir siyaset içerdiği

Çağımızda küresel çapta yükselen, aslıyla ilgisi olmayan çarpık Popülizm dalgası gelişmiş, az gelişmiş tüm ülkeleri etkisi altına almış durumda.

halde günümüzde kimi siyasetçiler tarafından milliyetçilik, şovenizm, ırkçılık ve köktendincilik ile yoğunlaşarak sürdürülmekte. Halkın çoğunluğunu temsil ettiklerini söyleyip durmadan tekrarlayan siyasetçiler hep ikilik yaratma peşindedir. Günümüzün Post-modern ve Post-liberal dünyasında düşünceye, kültüre ait temel kavram ve bakış açılarının sorunsallaşması giderek yadsınmasıyla kafalar iyiden iyiye karıştığı için bu politikalarını uygulamakta hiç de zorlanmıyorlar.

Sağ siyasal akımların çoğunun sözcüleri gerçek Popülizm ile ilgisi

olmayan, halkların hoşuna gidecek sabun köpüğü vaatlerle sürdürüyorlar siyasetlerini. Sol akımların sözcüleri de bu gidişi durdurmak için neyi, neden ve nasıl yapacaklarını; halkın gerçek gereksinimlerine ilişkin vaatlerini nasıl gerçekleştireceklerini söylemek yerine sadece olup bitenin peşine takılıp eleştirmekle yetiniyorlar. Toplumsal bir

program ve sistematik bir ideoloji oluşturacak yerde oy kazanmak için çarpık popülist söylemlerden uzak durmayı beceremiyorlar. Çağdaş Popülizmin tüm dünyada temel dayanağı da ne yazık ki kapitalizmin beslenme kaynağı halkın yararından çok tüketimi önceleyen popülist kültür ve sanat politikaları... •

tekinozertembd@gmail.com

Alışkanlık

Bir köylü kadın, bir danayı doğar doğmaz kucağına alıp sevmiş, sonra da bunu adet edinmiş, her gün danayı kucağına alıp taşırmış; sonunda buna o kadar alışmış ki dana büyüyüp koskoca öküz olduğu zaman, onu yine kucağında taşıyabilmiş.

Bu hikayeyi kim yudurduysa, alışkanlığın ne büyük bir güç olduğunu çok iyi anlatmış olacak. Gerçekten alışkanlık pek yaman bir hocadır ve hiç şakası yoktur. Yavaş yavaş, sinsi sinsi içimize ilk adımını atar; başlangıçta kuzu gibi sevimli, alçak gönüllüdür ama, zamanla, oraya yerleşip kökleşti mi, öyle azılı, öyle amansız bir yüz takınır ki kendisine, gözlerimizi bile kaldırmaya izin vermez...

Bence en büyük kötülüklerimiz, küçük yaşımızda belirmeye başlar ve asıl eğitimimiz bizi emzirip büyüyenlerin elindedir. Çocuk bir tavuğun boynunu sıkar, kediyi, köpeği oyuncak edip yara bere içinde bırakır; anası da ona bakıp eğlenir. Kimi baba da, oğlunun savunmasız bir köylüyü, bir uşağı öldüresiye dövdüğünü, bir arkadaşını kurnazca ve kahpece aldattığını gördüğü zaman, bunu yiğitlik belirtisi sayarak sevinir. Oysa bunlar zalimliğin, zorbalığın, dönecliğin asıl tohumları, kökleridir; çocukta filizlenirler, sonra alışkanlığın kucağında, alabildiğine büyüyüp gelişirler. Bu kötü yöntemleri yaşın küçüklüğüne ve işin önemsizliğine bakarak hoş görmek tehlikeli bir eğitim yoludur. Önce şu bakımdan ki, çocukta doğa egemendir ve doğa asıl yeni tomurcuk salarken katıksız ve gürbüzdür; sonra da, hırsızlığın çirkinliği, çalınan şeye göre değişmez ki: Ha altın çalmışsın, ha bir iğne. "İğne çaldı, ama altın çalmak aklına bile gelmez" diyenlere benim diyeceğim şudur: "İğneyi çaldıktan sonra niçin altını da çalmasın?"

Kendimiz sandığımızdan çok daha zenginiz; ama bizi ordan burdan alarak, dilenerek yaşamaya alıştırmışlar: Kendimizden çok başkalarından yararlanmaya zorlamışlar bizi.

-Montaigne'nin **Denemeler** adlı kitabından.

Tarihten Sayfalar

Erhan Kanyılmaz

Plevne Savunması

Rusya ile Osmanlı Devleti arasında 1676-1878 yıllarını kapsayan dönemde irili ufaklı olmak üzere toplam 11 silahlı çatışma yaşanmıştır.

Plevne'nin coğrafi konumu

Bu yazının konusunu teşkil eden Plevne Savunması, bahse konu çatışmaların sonuncusu ve en önemlisi olan 1877-78 Osmanlı Rus Harbinde meydana gelmiştir. Bu harp, Rumi takvime göre 1293 yılına denk geldiği için Osmanlı tarihinde 93 Harbi olarak bilinir. Plevne Savunması, bugün Bulgaristan sınırları içinde kalan ve Bulgarcada “Pleven” şeklinde ifade edilen yerleşim yerinin yakınlarında yapılmıştır. Muharebenin bir tarafında Grandük Nikola Nikolayeviç komutasındaki Rus, Bulgar ve Romenlerden oluşan birlik; diğer tarafında ise bazı kayıtlarda Türk Kaplı lakabı ile de anılan Osman Nuri Paşa komutasındaki Osmanlı birliği yer alıyordu. »

(Osman Nuri Paşa'ya Plevne Savunmasında göstermiş olduğu başarılarından dolayı Sultan II. Abdülhamid tarafından "Gazi" unvanı verilmiştir.)

Osmanlı birliği yaklaşık olarak 50 bin askerden oluşurken Grandük Nikola Nikolayeviç komutasındaki birlik 120 bin mevcudu ile Osmanlı kuvvetinin neredeyse iki buçuk katına denk geliyordu. Bununla birlikte Osmanlı askerleri harp tarihinde her zaman önemli

Osman Nuri Paşa

avantaj sağlayan iyi tahkim edilmiş savunma mevzilerine sahipti. Ayrıca Osmanlı kuvvetleri tüfek yönünden de karşı tarafa üstünlük sağlıyordu. Esasen bu muharebe, tarihte sürekli doldurma mekanizmasına sahip tüfeklerin ilk kez kullanılması, bu tür tüfeklerin muharebenin sonucuna etkisi ve

bunların ortaya çıkardığı o güne kadar görülmemiş ağır can kayıpları ile kayıtlara geçmiştir.

Bu muharebede Osmanlı askerleri tarafından kullanılan ana silah "M1874 Peabody-Martini" modeli tüfektir. Bu, ilk bakışta İngiliz yapımı "Martini-Henry I" modeli tüfeğe çok benziyordu. Adeta aynı tüfek değişik iki marka altında üretilmiş gibiydi. Her ikisi de aynı tetik ve ateşleme düzeneğine sahip olan bu tüfeklerde üç noktada kayış sabitleme pimi bulunuyordu.

Grandük Nikola Nikolayeviç

Aynı zamanda benzer bir nişangâh ve ölçülere sahip olan bu iki tüfek arasındaki en önemli fark, "M1874 Peabody-Martini" modelinin

kendine has bir fişek kullanıyor olmasıydı. Bu fişek İngiltere'de "11.3x59R", Amerika'da ise ".45" şeklinde adlandırılıyordu.

Bu muharebede Osmanlı askerlerinin kullandığı diğer silah ise 44 kalibrelik fişek atan "M1866 Winchester" modeli tüfektir. Yapılan sözleşme gereği üretici firma tarafından bu tüfeğin dipçığının sol tarafına Türklere özgü bir işaret konulmuştu. Çap olarak askeri amaçlı kullanıma pek elverişli

M1874 Peabody-Martini modeli tüfek

Winchester M1866 modeli tüfek

M1867 Krnka modeli tüfek

olmasa da özellikle 200 yarda mesafeye kadar olan mesafelerde çok etkili bir silahtı.

Rus birliklerinin elinde ana silah olarak eski nesil “M1867 Krnka” modeli tüfek vardı. Silah, daha önce namlu ağzından doldurulan bir modelin tadil edilerek namlu arkasından doldurulan bir modele dönüştürülmesiyle ortaya çıkmıştı. 60 kalibrelik kurşun atan bu tüfek Bohemyalı Sylvester Krnka tarafından geliştirilmişti.

Kuşatmada Dört Ayır Muharebe Yaşandı:

Rus ve Osmanlı birlikleri arasındaki muharebeler 1877 yılının Temmuz ayında başladı. Türk birliklerinin takviyede çok geç kalmaları nedeniyle Niğbolu bölgesi 16 Temmuz günü Rusların eline geçti. Bunun üzerine Osman Nuri Paşa birliklerini Plevne’de tertipleyerek burada kale savunması esaslarına göre tahkimli mevziler ve siperler inşa ettirdi. 19 Temmuz günü Osmanlı askerleri ile temasa

geçen Ruslar birkaç mevziyi ele geçirdiyse de Türk karşı taarruzları neticesinde geri çekilmek zorunda kaldılar. Bu ilk temasta Ruslar yaklaşık 2800, Türkler ise 2000 kadar zayıat verdiler. Aradan geçen birkaç gün içinde her iki taraf

da birliklerini takviye etti. Rus ordusunun Batı Tugayının tamamı takviye olarak gönderildi. Bunun anlamı 35 bin asker ve 184 adet top demektir. Osman Nuri Paşa ise yaklaşık 20 bin asker takviye alabildi.

30 Temmuz günü Ruslar Plevne’ye ikinci taarruzu başlattı. Osman Nuri Paşa komutasındaki Türk birlikleri Ruslara kendilerinininkinden yedi kat daha fazla zayıat verdirerek bu taarruzu püskürttü. 31 Ağustos günü Osmanlı ordusu bir karşı taarruz icra ettiyse de bunda başarılı olamamaya tekrar savunma mevzilerine çekildi. Ruslar kontrol altında tuttıkları Lofça şehrini 3 Eylül günü terk ederek buradaki 75 bin askeri Plevne’nin dış tarafına intikal ettirdiler. Bu askerlerin yaklaşık 23 bini Rumenlerden oluşuyordu. Bu birliğe tanınmış bir Rus generali olan Mihail Skobelev komuta ediyordu.

Üçüncü muharebe 7-13 Eylül

tarahleri arasinda cereyan etti. Turkler sayica az olmalarina ragmen Plevne'yi elde tutmaya muvafak oldular. Bunun uzerine Ruslar taarruzu durdurmak zorunda kaldilar.

13 Eylul gunu Rus ve Bulgar kuvvetlerinin Sıpa Geçidi bölgesinde başarı kazanmaları uzerine artık her iki taraf da Plevne'deki muharebelerin neticesinin savaşın genel sonucunu tayin edeceğini biliyordu. Tam bu safhada Osmanlı Ordusu takviye edilebilseydi Ruslar büyük ihtimalle geri çekilecekti. 16 bin askerini daha kaybeden Rus Ordusu bir strateji değişikliğine giderek emir-komutayı General Eduard Totleben'e devretti.

Esiden bir istihkam subayı olan General Totleben, Plevne'yi tamamen kuşatarak şehre ulaşan bütün yolları kesti. Böylece Osman Nuri Paşa komutasındaki yaklaşık 50 bin kişilik Türk birliği Plevne'de sıkışıp kaldı. Rusların sayısı ise 120 bin kadardı. General Totleben, Plevne'ye dördüncü bir saldırı yapılmasına gerek olmadığı

General Mihail Skobelev

General Eduard Totleben

düşüncesindeydi. Ona göre her yönden kuşatılmış durumda olan Osmanlı Ordusunun zaman içinde teslim olması kaçınılmaz bir sonuç olacaktı. Takip eden üç ay boyunca kuşatma bu şekilde devam etti. Osmanlı askerleri teslim olmadan savunmayı sürdürebilmek için yerel Bulgar halkından yiyecek ve giysi temin etmek zorunda kaldı. Bunun bir sonucu olarak çok sayıda sivil açlık ve soğuk yüzünden hayatını kaybetti.

Osman Nuri Paşa, 9/10Aralık gecesi Plevne çevresindeki kuşatmayı bir huruç hareketi ile yarıp Vit nehri uzerinden Sofya'ya

çekilerek burada Plevne'deki gibi bir savunma hattı tesis etmek istedi. Ancak Osman Paşa'nın bu planı gerçekleştirmedi zira 10 Aralık günü öğleden sonra saat 2 sularında Osman Paşa elinde kalan son 34 bin askeri ile birlikte yaralı halde teslim olmak zorunda kaldı.

Plevne bölgesinde meydana gelen muharebelerde Rus birlikleri toplam olarak 38 bin zayıat verdi. Osmanlı tarafında ise bu rakam 15

Yaralı haldeki Osman Paşa'yı Rus Çarı II. Aleksandr'ın karşısında betimleyen tablo

bin kadardı. Ayrıca muharebelerin başından itibaren toplam 43.338 Osmanlı askeri Ruslara esir düştü. 11 Aralık günü Plevne'ye gelen Rus Çarı II. Aleksandr bir saygı ifadesi olarak Osman Paşa'ya kılıcını iade etti.

Plevne'nin düşmesinin ardından savaşın seyri değişti. Rus birlikleri birkaç gün sonra Sofya'yı ardından da Filibe'yi ele geçirdi. 1878 yılının Ocak ayında ise Ruslar Edirne'ye girdi. 3 Mart 1878 tarihinde Osmanlı Devleti ile Rusya arasındaki savaşı sona erdiren Ayastefanos Antlaşması imzalandı. Bu antlaşma ile Bulgaristan ve Sırbistan'da Osmanlı hakimiyeti sona ererken Romanya ve Karadağ bağımsızlıklarını elde ettiler.

Bu antlaşma uzun süre devam etmedi ve yerini Bulgaristan'a verilmiş olan toprakları büyük

ölçüde azaltan 13 Temmuz 1878 tarihli Berlin Antlaşmasına bıraktı.

Rusya ile Osmanlı Devleti arasındaki bu son savaşı gözlemleyen muhabirler sayıca az olan Türklerin Rus taarruzlarını çok uzun süre durdurmalarını hayranlıkla tarihe bir not olarak düştüler. Ancak bu kişiler ile askerler dışında kalan Osmanlı yetkilileri çabuk ateş imkanı sağlayan Winchester tüfeğinin muharebelerdeki gerçek değerini fark edemediler. Bu muharebelerden kısa süre sonra dünyanın farklı yerlerinde modası geçmiş eski model tüfeklerin daha küçük çaplı ve birim zamanda daha çok ateş edebilen tüfeklerle değiştirilmesi yönünde kararlar alındı.

Osmanlı Devleti ile Rus Çarlığı arasındaki bu savaş, Avrupa savaş sahnesinde hızlı atış kabiliyetinin etkisini gösteren ilk örnek oldu. •

erhankanyilmazbd@gmail.com

Kültür Dünyasından

Yaşar Öztürk

Sanatın Başeczacısı

Şakir Eczacıbaşı 90 Yaşında

İnsan yedisinde ne ise yetmişinde de odur. “Ben” değil “biz” felsefesiyle yüklü, sanat aşkına tutulan bir çocuk, ilkokuldayken İzmir’deki evlerinin bahçesinde, her yaz arkadaşlarıyla resim sergileri açardı.

Mahallede kim varsa bakkalı, manavı, kasabı, terzisi, fırıncısı, ayakkabıcısı... sergiye çağırıp sanat festivalinin bir parçası olmalarını sağlardı. »

Bu çocuk büyüdüğünde aklını başından alan yüreğindeki sevdayı öylesine bir yere taşıdı ki dünyada yankılanan, bütün bir yıla yayılan sanat festivalleri zinciri oluştu. Fotoğraftan sinemaya, müzikten tiyatroya İstanbul’u sanatın, festivallerin başkenti yapan etkinliklerin mimarı, Şakir Eczacıbaşı’ydı. Bu ay onun 90. doğum gününü kutluyoruz.

Babası Ferit Bey Ege Bölgesinin ilk Türk eczacısıydı. İzmir Vilayet Genel Meclisi hastanede gönüllü, karşılıksız başeczacılık yapan Ferit Bey’i “Eczacıbaşı” unvanıyla onurlandırdı. Berlin gezisinde Bayer’in bir küçük boya dükkanından, ilaç şirketine yükselişini gören Ferit Bey, “Ben eczaneyi kurdum, oğullarım da ilk Türk ilaç fabrikası kuracaklar” dedi. Öyle oldu. Üstelik oğulları sadece ilaç üretilip ekonomiye katkı sağlamakla yetinmedi; bilime, sanata, kültüre, spora, basına verdikleri destekle toplumsal yaşama anlam katmayı başardı.

Şakir “sanatın başeczacısı”

oldu. O “yurdunuzdan aldığınızı yurdunuza verin” diyen bir babanın oğluydu. Çocuk Şakir’in sanat aşkı, Robert Kolej’de ve Londra’da eczacılık okurken daha da coştı. “Öğretmenlerimiz, sadece okuttukları kitapları öğrenmemizi isteyen, ders dışı ilgilerimize karşı çıkan kişiler değildi.” diyen Şakir Eczacıbaşı: “Bir matematik öğretmeni Sven Larsen vardı; zor problemleri çözen-

“İstanbul’un tarihsel zenginliğini de ilk kez aynı matematik öğretmenimin hafta sonu bizlerle düzenlediği gezilerde öğrendim.”

leri arka sıraya oturtur, önlerine Picasso’nun, Matisse’in kitaplarını koyardı. İstanbul’un tarihsel zenginliğini de ilk kez aynı matematik öğretmenimin hafta sonu bizlerle düzenlediği

gezilerde öğrendim.”

Londra’da okulda “gösteri lideri” seçildi: “Eczacılık Okulu’na gittiğimde bu kez tiyatrosu, sineması, sanat müzeleriyle bütün

bir dünya önüne açıyordu. Freud ve psikanaliz, yaşamıma böyle bir ortamda girdi. İnsanın iç dünyası, iç gerçekleri... Joyce, Kafka, Pound, Eliot, Picasso, Klee, Bunuel ya da Bergman çağımızın hangi üstün sanatçısına eğilsek, Freud'un düşünceleri, psikanalizcilerin araştırmaları karşımıza çıkıyordu.”

Kendini doğadan gelen şifa yanında insanın duyu, durum ve düşüncelerine iyi gelen, güzellik katan ecza kaynağı sanat ile toplumu buluşturmaya adadı. Okulunun bitmesine bir buçuk yıl kala ailesinin tüm olası tepkilerini göğüsleyerek Londra'dan döndü. Önce toplumda sanat farkındalığı oluşturmak için yayın işine girişti. Orhan Veli ve arkadaşlarının dergisi Yaprak'ta esinlenerek Vatan Gazetesi'nin eki “Sanat Yaprığı”, ardından

“Tıpta Yenilikler” daha sonra da “Milliyet Sanat” dergisinin çıkmasında rol aldı, Şakir Eczacıbaşı: “O yıllarda Varlık, Yeditepe, Yeni Ufuklar gibi edebiyat dergileri ancak iki, üç bin kadar satabiliyor, oldukça dar bir çevrede okunuyordu. Edebiyattan başka sanatlardan söz eden

dergiler pek yoktu. Uluslararası sanat ve kültür olaylarıysa basında hiç yer alamıyordu. Günlük satışı o dönemlerde altmış bini aşan Vatan Gazetesi'nin-eki olarak haftada bir çıkan Yaprak, Anadolu'nun her yöresinde, sanata özel bir ilgi duymayan okurlara bile ulaşabildi. Yaprak'ta sanatçıları, sanat ürünlerini; günlük yaşamla, haberlerle, olaylarla ilişki kurarak canlı bir biçimde tanıtıyor, gazete okurunda sanatın her dalına karşı ilgi uyandırmaya çalışıyorduk.”

Platon'un “Günümüzün en büyük yanılıgı, hekimlerimizin ruhu bedenden ayırmalarıdır!” sözünden hareketle, yirmi beş bin basılan ve doktorlara, eczacılara, sağlıkla ilgili kişilere dağıtılan “Tıpta Yenilikler

Dergisi”ni çıkaran Şakir Eczacıbaşı şöyle diyor:

“Tıp alanındaki önemli gelişmeler yanında hekimliğin toplumsal sorunlarını da ele alıyorduk. Yaşlılık, nüfus patlaması, alkolizm, psikosomatik hastalıklar, suça yönelen çocuklar gibi bir dizi sorun Türk ve yabancı bilim, düşünce adamlarınca özel sayılarda inceleniyor, bu konuların

Milliyet gazetesinin ayrı bir sayfa olarak başlattığı sanat eki bağımsız haftalık bir dergiye Milliyet Sanat'a dönüştü.

sanatla ilişkisi üstünde de duruluyordu.”

Sanat gazeteciliğin gizli kahramanıydı Şakir Eczacıbaşı. Abdi İpekçi aradı, “Sanat Yaprağı’ nı yine çıkarmaya ne dersin?” diye sordu. Milliyet, okurlarına her gün ayrı bir ek verecek, bunlardan biri de sanata ayrılacaktı. Kısa sürede çok beğenilen bu ek, bağımsız haftalık bir dergiye Milliyet Sanat’a dönüştü.

Yazarların, şairlerin, tiyatrocuların, ressamaların, heykeltıraşların çevresindeki tüm sanatçıların yakın dostu ve başları daraldığında onların can simidiydi, Şakir Eczacıbaşı. Dostluğu göstermelik değil içtendi. Sahnenin önünde alkışladığı ve arkasında yanında olduğu aydınlar haksızlığa uğradıklarında, hastanede, mahkemede ve hapishanede yanı başlarında olurdu.

Hayatında unutamadığı insan babaannesiydi ve her kadında onu aradı. Hamlet’i oynayan Nur Sabuncu ile yolları keşişti. Aile tepkiliydi ama ağabeyi: “Askerliği bitirdin, eşinden ayrıldın, yeni bir ev kuracaksın. Bir Alman uzman getirdik onun yardımcıları olarak çalış o gidince ister tıp eğitimine başlarsın, istersen gazeteciliğe dönersin.” deyince ilaç fabrikasında çalışmaya başladı. Aklında yine sanat vardı. Şirketin her yıl dağıttığı 30.000 ajanda sanat kokardı: “Ajandaların yapımında iki amacım vardı: Dünyada bir tek Türkiye’de olan, 200’ ün üzerinde kültürün beşiği Anadolu’ muzun

zenginliklerinin öğretilmesi; ikincisi de Ara Güler’ in öncülüğünü yaptığı, Anadolu kültür ve sanatına yönelmiş yeni kuşak fotoğrafçıların tanıtılmasına araç olmak.”

Hayatında unutamadığı insan babaannesiydi ve her kadında onu aradı.

Çoğunluk onu “işadamı” ya da “fotoğrafçı” tırnakları arasında tutmaya kalksa da o, kalıplara sığmadı. Sinemaya, fotoğrafa yöneldi, Şakir Eczacıbaşı: “Bu iki genç sanat dalının Türkiye’de en gelişmiş sanatlar olabileceğini düşünürdüm. Anadolu’ nun kültür birikimi, gelenek zenginliği, kendine özgü yaşamı en doğrudan sinema ve fotoğrafla anlatılabilir. (...) 1960’ larda, Eczacıbaşı kuruluşu olarak, bir dizi belge filmini gerçekleştirmek istedik. Sabahattin Eyuboğlu’ yla birlikte, halk ilaçları, halk hekimliği üstüne “Yaşamak İçin” belgeselini yaptık. Fransız sinemacı dostumuz Pierre Biro’ nun

yönetiminde Türk duvar süslemelerini ve çinçilik sanatını tarihsel boyutlarıyla yansıtan “Renk Duvarları”nı çevirdik. Bunları “Göreme”, “Kırkpınar” ve “Deve Güreşi” filmleri izledi. Bu filmler içte ve dışta olağanüstü ilgi gördü. “Renk Duvarları” Bergama, Locarno, San Francisco şenliklerinde ödülleri aldı, 1964’te Avrupa Konseyi’nin En İyi Kültür Filmi Ödülü’nü kazandı. (...)

Türkiye’de “sinematek”in kurulmasının genç sinemacıların

yetişmesine olanak sağlayacağına inanıyordu Şakir Eczacıbaşı: “Sinematek, bibliyotek’ten gelir. Siz sayet edebi klasikleri bilmezseniz, okumamışsanız, bir Tolstoy’u hayatınızda elinize bile almamışsanız, sizin edebi bilginiz ve görgünüz ne kadar sığsa, sinemada da bu böyledir. Bunu bana

Paris’te Sinematek’in kurucusu Henri Langlois söylemişti. ‘Büyük ustaların filmlerini halka göstermek size düşer ve ben her türlü yardımı yapmaya hazırım.’ demişti(...) Türk Sinematek Derneği 1965’te doğdu. Uzun yıllar genellikle sıradan filmler görebilmiş Türk seyircisine Sinematek, klasikleriyle, en yeni örnekleriyle tüm dünya sinemasını sunuyordu...”

Sinematek baskına uğrayıp üyeleri gözaltına alındığında Sıkıyönetim albayının soruşturmayı Onat

Kutlar’la başlatmak istemesine karşı durdu. “Ben Sinematek’te yapılanları bilim, bilmesem de dernekler yasasına göre başkan olarak her şeyden sorumluyum” diyerek onlara sahip çıktı. Evlilik yıldönümünü kutlamak için gittiği pastanede patlatılan bomba yüzünden yaşama istemeden veda eden Onat Kutlar’a çok üzüldü: Shaw’un “Onun gibileri ancak kendi ölümüyle yitirir insan, o öldüğünde değil!” sözleri döküldü ağzından.

Şakir Eczacıbaşı, fotoğraf sanatçısı Ara Güler ile

Tıpta Yenilikler Dergisi için bazı fotoğraflar isteyen ve gelen fotoğrafları eleştiren Şakir Eczacıbaşı, Ara Güler’in “Kendin çek de görelim!” demesi üzerine fotoğraf çekmeye başladı. Fotoğraf ve sanat iş hayatının önüne geçti.

Sanat, ona göre “öze biçim vermek” demekti:

“Söz gelişi, sıradan bir yazı ile bir sanat yapıtını birbirinden ayıran şey, onda nelerin söylendiğinden çok, nasıl söylendiğidir. Her şey içerikle başlar elbette, ama anlatı-

lacak şeyin söyleniş biçimi, kişisel yorumun niteliği, bu uğraşın bir sanat ürününe dönüşüp dönüşmeyeceğini belirler. Picasso, 'Aramam, bulurum.' demişti. Sanatçı, yaratmak ya da yansıtmak istediği şeylere en uygun, en etkin anlatım biçimlerini bulabilen kişidir. ..."

Toplumun tanımmasını istediği biri vardı Şakir Eczacıbaşı'nın. Özellikle "Gülümsemeyi unutanlar için": "*Shaw, her türlü basmakalıpla, dar görüşlülüğe, tutuculuğa ve kuralcılığa karşı çıkan kişiliğiyle, yirminci yüzyılın yeni ortamına olanak veren öncülerden 'Yeni çağın postacıyım ben...' diyen birisiydi. (...) Başkalarının görmediği ya da görüp de sözünü etmediği gerçekleri açıklamaktan çekinmedi. Üstelik gülerек ve gülümseterek"*

Çağının ötesinde yaşayan Şakir Eczacıbaşı "Fildişi kuledе kalayım" ya da "Bana ne?" demedi: "*Endüstriyle sanatın, sanat biçimindeki yaratıcılığın bazen apayrı şeyler olduğu düşünülebilir. Endüstriyle sanatçıyı, birbirinin karşısı olarak görenler bile çıkabiliyor. Oysa üretim ve sanat, tarih boyunca iç içe girmiş etkenlerdir. Su taşımak için çamurdan bakraç yapan insan, süslemeyi de hemen konduruvermiştir üstüne. (...) İnsanoğlunun var olduğu ilk çağlardan beri üretim ve sanat bu anlamda el ele yürüdü (...) Endüstride de üretilen şeyin tekniği yanında bir de sanatsal yanı, görsel tasarımı, grafik düzeni vardır. Bu nedenle de uygulamalı sanatlar*

çağımızda büyük bir gelişme gösteriyor. Sanatsız bir endüstri artık düşünülemiyor."

Sanata, sporu ekledi. Yeni ilacı "Eczacıbaşı Spor Tesisleri"ydi. Kızlara spor yapabilmenin kapısını açtı. Yıllarca Avrupa kupalarını Türkiye'yi temsil eden Eczacıbaşı Spor Kulübü'nün 30 yıl başkanlığını sürdürdü. Ancak kıskançlıkların ve "Mali kaynakların yetenekli sporculara, bilgili uzmanların yetiştirilmesine ya da tesisler yerine oyuncu transferlerinde, oyuncu alışverişinde kullanılmasının" önüne geçemedi. Üzüldü.

En önemli ölmez eseri ise İstanbul Kültür Sanat Vakfı oldu:

"İKSV Vakıftır, mali konular çok önemlidir. Vakıf, satılan her bir biletin 3 katı kadar yatırım ve katkıda bulunmaktadır. Türkiye'ye en seçkin orkestraları, sanatçıları getiriyoruz; bunların maliyeti müthiş yüksektir. Bir New York Filarmoni Orkestrası'nın biletleri New York'ta 130 dolara satılırken, biz de 35 dolardır. Festival etkinliklerini tümüyle halkımıza mal etmek istediğimiz içindir ki, her bir bilete 3 kat yatırım yapıyoruz."

Şakir Eczacıbaşı sanat, spor aşkının yılmaz, yorulmaz emekçisiydi. Babası gönüllü "Başeczacı", oğlu gönüllü "kültürün, sporun, sanatın, dostluğun... Başeczacısı." Rehberi "*Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli kültürdür"* diyen Atatürk'tü.

Nice yıllara Şakir Eczacıbaşı. İyi ki doğdun! •

yasarozturkdb@gmail.com

Hazırlayan:
YİĞİT EREN GÜNEY

İlk Dersimiz: Türkçe

Bu ay köşemizi dilimizde yer etmiş yabancı sözcüklerin karşılıklarına ayırdık. Bilginizi sınavın.

1 Agnostik (Fr.)

- a-Karmakarışık
- b-Bilinmezci
- c-Özgü anlatım
- d-Başkalaşım

2 Firkete (İta.)

- a-Yelkenli gemi
- b-Uzun bluz
- c-Önemini yitirmiş
- d-Saç tokası

3 Kanalize (Fr.)

- a- Kovuşturmak
- b-Kimyasal tepkime
- c-Yönlendirilmiş
- d-Uyku durumu

4 Floş (Fr.)

- a-Poker terimi
- b-Dikiş iğnesi
- c-Çok modern olan
- d-Bükümsüz iplik

5 Gidon (Fr.)

- a-Yönelteç
- b-Kauçuk parça
- c-Müzik aygıtı
- d-Dokuma tezgahı

6 Kalantor (Fr.)

- a-Varlıklı kimse
- b-Soyutlama
- c-Kaba, saldırgan
- d-Asalet unvanı

7 Hartuç (Fr.)

- a-Eski kafalı
- b-Silmetaş
- c-Barut kesesi
- d-Toprak kap

8 İskandil (İta.)

- a-Denizbilimi
- b-Camlı balkon
- c-Su motoru
- d-Derinlik ölçümü

9 Karnika (Lat.)

- a-Deniz feneri
- b-Arı cinsi
- c-Pervane
- d-Akü başı

10 Legal (Fr.)

- a-Açık yürekli
- b-Yöntem, kural
- c-Yasal olan
- d-Koşul

11 Semantik (Fr.)

- a-Sinir bozukluğu
- b-Anlam bilimi
- c-İleri görüşlü
- d-Cana yakın

12 Rölöve (Fr.)

- a- renk körlüğü
- b-Yoğunluk ölçer
- c-Kıvrık şapka
- d-Artı elektrot

13 Majör (Fr.)

- a-Planlı ekonomi
- b-Gramafon plağı
- c-Pamuklu bez
- d-Büyük, önemli

14 Palamar (Rum.)

- a-Kalın halat
- b-Akcığe zarı
- c-Küçük makara
- d-Uçurtma kuyruğu

15 Prototip (Fr.)

- a-Molekül yapısı
- b-Yapay reçine
- c-Yarış atı
- d- İlk örnek

(Fr.) Fransızca, (İta.) İtalyanca, (Lat.) Latince,
(Rum.) Rumca

Yanıtlar:
151.
sayfada

Sirin
DORUKLARINDA

Yahya Kemal
Beyatlı

Şiir öğleden sonralarının vazgeçilmez şiirleri ile sevilen şairlerinden biri de 1884 Üsküp doğumlu Yahya Kemal Beyatlı idi. Sevgili arkadaşım Doğa Hazer, kolunu avucunda

Zil, şal ve gül...

bir şey tutuyormuş da henüz bırakmış gibi ileriye uzatıp öyle okurdu “Hafızın kabrinde bir gül varmış / Yeniden açarmış her gün kanayan regiyile...” diye başlayıp Rindlerin Ölümü adlı şiirini. »

Ne Hafız'ın kim olduğunu ne de rindin anlamını bildirdik o çocuksu gençlik yıllarımızda...

Lise yıllarında yazmaya başlamış Yahya Kemal Beyatlı, Tevfik Fikret önderliğindeki Servet-i Fünun akımı şairlerinin etkisiyle aruz vezniyle ilk dörtlüklerini "Esrar" mahlası ile. İstanbul'da Vefa Lisesi'nde okurken "Ağah Kemal" takma adıyla yazdığı şiirleri İrtika ve Malumat dergilerinde yayınlamış. Monarşi ve II. Abdül-damit karşıtı olduğu için Jön Türkler'e özenip Fransa'ya, Paris'e gitmiş. Meaux Koleji'ndeki Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde ünlü tarihçi Albert Sorrel'in derslerinden etkilenip Türklüğün öz değerleri, kimlik arayışı, Türk şiir ve sanatının tarihi gibi konularda incelemeler yapmış. Jean Moreas, Baudelaire, Verlaine gibi Fransız şairlerinin şiirlerindeki şekil ve ölçü çeşitliliğinden etkilenip Servet-i Fünuncular ile yolunu ayırmış ve kendi üslubunu oluşturmuş. Aruz kalıplarını, yeniden yapılandırıp köklerine bağlı; gözü Batı'da, klasik, fakat klişe olmayan şiirler yazmış. 1912 senesinde, İstanbul'a dönüp Dartüş-şafaka'da edebiyat ve tarih, Medre-setü'l-Vaizin'de uygarlık tarihi;

İstanbul Darülfünun'una Uygarlık Tarihi, Batı Edebiyatı, Türk Edebiyatı okutmuş. Peyam gazetesinde, "Süleyman Nadi" takma adıyla, "Çamlar Altında Muhasebe" başlığı altında yazılar yazmış. Atı, Tevhid-i Efkâr gibi dergilerde yazılar yazıp şair ve yazar arkadaşlarıyla birlikte, "Dergâh" adlı bir dergi çıkarmış. 1918 senesinde, "Yeni Mecmua"da

"Bulunmuş Sayfalar" başlığı altında yayımlamaya başlamış gazeli andıran ve müzik tadındaki şiirlerini. Sonrasında Edebi Mecmua, Şair, İnci, Dergâh, Şair Nedim, Büyük Mecmua ve Yarın isimli dergilerde çeşitli eserler kaleme almış. Söz söyleme sanatındaki ustalığıyla, siyasi çevrelerin dikkatini çekip 1922 yılında Lozan Antlaşması

görüşmelerindedanışman olarak görevlendirilmiş. 1923 yılında Ankara'da "Hakimiyet-i Milliye" gazetesinde başyazarlık, 1926 senesine kadar da Urfa milletvekili olarak görev yaptıktan sonra Varşova'ya, 1929 yılında da Madrid'e ortaelçi gönderilmiş. Ardından, Yozgat, Tekirdağ ve İstanbul milletvekili olarak siyasete dönmüş. 1948 yılında büyükelçi sıfatıyla Pakistan'a atanıp bir yıl sonra yaş haddinden emekliye ayrıldıktan sonra İstanbul'a geri dönüp yaşama veda ettiği 1 Kasım 1958 yılına kadar.

Hazan Bahçeleri

Kalbim yine üzgün, seni andım
da derinden

Geçtim yine dün eski hazan
bahçelerinden

Yorgun ve kırılmış gibi en ince
yerinden

Geçtim yine dün eski hazan
bahçelerinden

Senden boşalan bağrıma gözyaş-
ları dolmuş

Gördüm ki yazın bastığımız
otları solmuş

Son demde bu mevsim gibi
benzimde kül olmuş

Geçtim yine dün eski hazan
bahçelerinden

* * *

Sessiz Gemi

Artık demir almak günü
gelmişse zamandan,

Meçhule giden bir gemi kalkar
bu limandan.

Hiç yolcusu yokmuş gibi
sessizce alır yol;

Sallanmaz o kalkışta ne mendil
ne de bir kol.

Rıhtımda kalanlar bu seyahatten
elemli,

Günlerce siyah ufka bakar
gözleri nemli.

Biçare gönüller! Ne giden son
gemidir bu!

Hicranlı hayatın ne de son
matemidir bu!

Dünyada sevilmiş ve seven
nafile bekler;

Bilmez ki giden sevgililer
dönmeyecekler.

Birçok gidenin her biri memnun
ki yerinden,

Birçok seneler geçti; dönen yok
seferinden.

* * *

Rindlerin Akşamı

Dönülmez akşamın ufkundayız.
Vakit çok geç;

Bu son fasıldır ey ömrüm nasıl
geçersen geç!

Cihana bir daha gelmek hayal
edilse bile,

Avunmak istemeyiz öyle bir
teselliyle.

Geniş kanatları boşlukta
simsiyah açılan

Ve arkasında güneş doğmayan
büyük kapıdan

Geçince başlayacak bitmeyen
sükunlu gece.

Guruba karşı bu son bahçelerde,
keyfince,

Ya şevk içinde harab ol, ya aşk
içinde gönül!

Ya lale açmalıdır göğsümüzde
yahud gül.

* * *

Rindlerin Ölümü

Hafız'ın kabri olan bahçede bir
gül varmış;

Yeniden her gün açarmış
kanayan rengiyle.

Gece; bülbül ağaran vakte kadar
ağlarmış

Eski Şiraz'ı hayal ettiren
ahengiyle.

Ölüm asude bahar ülkesidir bir
rinde;

Gönlü her yerde buhurdan gibi
yıllarca tüter.

Ve serin serviler altında kalan
kabrinde

Her seher bir gül açar; her gece
bir bülbül öter

* * *

Endülüs'te Raks

Zil, şal ve gül. Bu bahçede
raksın bütün hızı...

Şevk akşamında Endülüs üç
def'a kırmızı...

Aşkın sihirli şarkısı yüzlerce
dildedir.

İspanya neşesiyle bu akşam bu
zildedir.

Yelpâze çevrilir gibi birden
dönüşleri,

İşveyle devriliş, saçılış, örtünüş-
leri...

Her rengi istemez gözümüz
şimdi aldadır;

İspanya dalga dalga bu akşam
bu şaldadır.

Alnında halka halkadır âşüfte
kâkülü,

Göğsünde yosma Gırnata'nın en
güzel gülü...

Altın kadeh her elde, güneş her

gönüldedir;

İspanya varlığıyla bu akşam bu
güldedir.

Raks ortasında bir durup oynar,
yürür gibi;

Bir baş çevirmesiyle bakar
öldürür gibi...

Gül tenli, kor dudaklı, kömür
gözlü, sürmeli...

Şeytan diyor ki sarmalı, yüz
kerre öpmeli..

Gözler kamaştırır şala, meftûm
eden güle,

Her kalbi dolduran zile, her
şineden: Ole!

* * *

Akıncılar

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi
şendik

Bin atlı o gün dev gibi bir
ordu yendik

Haykırdı ak tolgalı beylerbeyi
"ilerle"

Bir yaz günü geçtik tunadan
kafilerle

Şimşek gibi atıldık bir semte
yedi koldan

Şimşek gibi Türk atlarının
geçtiği yoldan

Bir gün yine doludizgin atları-
mızla Yerden yedi kat arşa kanat-
landık o hızla

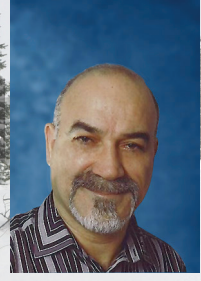
Cennette bu gün gülleri açmış
görürüzde

Hâlâ o kızıl hatıra gitmez
gözümüzde

Bin atlı akınlarda çocuklar gibi
şendik

Bin atlı o gün dev gibi bir
ordu yendik •

İnsanlar Yaşadıkça
Mehmet Ünver

SARIKAMIŞ MACERASI

Yılbaşı gecelerinin benim için özel bir önemi vardır. Kendimi bildim bileli yeni bir yıla girişimizi eş, dost arasında ve ilginç ortamlarda kutlamaya çalışırım.

Bende güzel izler bırakan, yıllar sonra bile gülümseyerek anımsadığım yılbaşı gecelerini uğur sayarım. Benim gibi düşünen çok sayıda insan olduğunu da biliyorum. Zengini, yoksulu, genci, yaşlısı o geceyi kendisi ve sevdikleri için

özel kılmak amacıyla çaba sarf etmekten mutluluk duyar. Yaşamım boyunca yurt içinde ve yurt dışında birbirinden ilginç ortamlarda unutulmaz yılbaşı geceleri yaşadım. Bunlardan biri de, seksenli yılların başında, ülkemizin farklı kent-

lerinden gelmiş olan gençlerle Kars ilimizin Sarıkamış ilçesinde geçirdiğim yılbaşısıdır.

Bahsettiğim gençlerle Sarıkamış'a gitmek üzere Haydarpasha'dan bindiğim trende tanışmıştım. Hepsi de çeşitli üniversitelerin öğrencileriydi. O zamanlar internet olmadığı için yazışmalar ve tertiplenen etkinlikler sayesinde tanışıp yılbaşı gecesini hep birlikte Sarıkamış'da geçirmeye karar vermişlerdi.

İstanbul'dan, Sarıkamış'a kadar olan kırk sekiz saate yakın yolculuğumuzda onlarla çok iyi kaynaşmış, o hayat dolu insanlarla sanki uzun yıllardır tanışıyormuşuz gibi anlaşmıştık. Aynı vagonun birbirine bitişik yataklı kompartimanlarında kalıyorduk. Yalnız başıma olsam son derece sıkıcı geçeceğini tahmin ettiğim o uzun tren yolculuğu neşe ve enerji dolu genç arkadaşlarla son derece keyifli geçmişti. Zaten aramızda yalnızca birkaç yaş farkı vardı ve hepimiz Sarıkamış'da güzel anılarla dolu bir tatil geçirmeyi arzuluyorduk.

O zamanlar Sarıkamış'da

Kar hâlâ ince ince yağıyordu. Dünyada bir benzeri olmayan toz kar örtüsüne sahip olan Sarıkamış kayak merkezi yirmi metre yüksekliğindeki çam ağaçlarıyla adeta bir doğa harikasıydı.

şimdiki gibi modern ve büyük kayak otelleri yoktu. Kış sporu severler çoğunlukla ilçe merkezindeki otel ve pansiyonlarda kalırlardı. Bizler, yola çıkmadan önce Sarıkamış'daki küçük kayak otelinde yer ayırtığımız için şanslıydık. En azından kalacak yer sorumuz olmayacaktı. Neredeyse iki gün süren uzun tren yolculuğundan sonra dev çam ağaçları altındaki otelimize vardığımızda ayakta uyur

durumdaydık. İstasyonda indiğimizde gökyüzünden beyaz

konfeti taneleri dökülürcesine yağmaya başlayan kar otele vardığımızda şiddetlenen rüzgârla birlikte beyaz bir toz fırtınasına dönmüştü. Yeni

bir yıla gireceğimiz yılbaşı gecesini hep birlikte geç saatlere kadar eğlenebilmek için iyi uyuyup dinlenmemiz gerekiyordu. Bu yüzden hemen ikişer üçer kalacağımız odalarımıza çekilip uykuya daldık. Ertesi gün uyandıığımızda göz kamaştırıcı görüntülerle karşılaştık. Kar hâlâ ince ince yağıyordu. Dünyada bir benzeri olmayan toz kar örtüsüne

Kars'ın meşhur gravyer peynirleri ve çam ballarının satıldığı bir yerel işletmeye uğrayıp akrabalarımıza küçük tekerlekler halinde o peynirlerden ve ahşap kutularda satılan çam ballarından aldık. Yılın son gecesini otelin lobisindeki büyük mermer sobanın başında uğurlamayı planladığımız için gerekli meze ve içecekleri de satın almıştık.

Yılbaşı akşamı saat 20:30 civarında tüm sporcu arkadaşlar geleneksel Rus seramik sobanın başında toplandık.

Lobi çam dalları ve küçük ışıklarla süslenmiş, dışarıda yağan kar göz gözü görmeyecek şekilde artmıştı. Kurduğumuz uzun sofrada çeşit çeşit mezeler, yerel yiyecekler, meyveler ve elbette yörenin meşhur kaz kızartması vardı.

Çocukluğumdan beri bir yılbaşı gecesini hiç durmadan yağan yoğun kar altındaki bir doğu Anadolu kasabasında geçirmeyi arzulamış ve sonunda bu arzum gerçekleşmişti. Dahası trende karşılaştığım birbirinden sempatik genç arkadaşlar da bana eşlik ediyorlardı. Bu yüzden kendimi çok mutlu hissediyordum. O gece gerçekten de unutulmaz bir yılbaşı eğlencesi yaşadık. Gençler arasında gitar, org ve bateri çalanlar vardı. Küçük pistin kenarındaki

platformda bulunan ses sistemini ayarladıktan sonra çalıp söylemeye başladık. Günün neşeli pop parçalarıyla başlayan amatör konser içilen biralara da etkisiyle yerel türkülerle ardından oyun havalarına döndü. Tavana kadar uzanan seramik sobada çam kütükleri yanarken ve dışarıda kar fırtınası çatılarda savrulurken bizler içeride belki de yaşamımızın en keyifli yılbaşı gecelerinden birini yaşıyorduk.

İlerleyen saatlerde otelde çalışan bir görevlinin bizim için hazırladığı

Lobi çam dalları ve küçük ışıklarla süslenmiş, dışarıda yağan kar göz gözü görmeyecek şekilde artmıştı.

inanılmaz bir sürprizle karşılaştık. Akrabaları arasında atlı kızak sürücülerini olan bu şahıs, gündüzden onlarla konuşarak gece saat 24:00 den sonra otelin önünde olmalarını sağlamış. Güleç yüzündeki muzip ifadeyle yanımıza gelip bizleri dışarıya davet ettiğinde neyle karşı karşıya olduğumuzu bilmiyorduk.

Üzerimize paltolarımızı ve berele-
rimizi alıp kapı önüne çıktığımızda fenerlerle süslü çok sayıda atlı kızığın bizi beklediğini görünce sevinçten ne diyeceğimizi bilemedik. İkişerli hatta üçerli olarak o kızaklara doluştuk. İçlerinde büyük beyaz mumların yandığı fenerlerin çok az da olsa aydınlatığı

O gece geç saatlere kadar önce Sarıkamış'ın sokaklarında, ardından da ilçe dışındaki kırsal yollarda atlı kızak keyfi yaptık.

yola doğru koyulan atlar, gecenin o saatinde bizleri ezber bildikleri kasaba sokaklarında dolaştırmaya başladılar. Hiç durmadan yağın kar yolları adeta beyaz kum yığınları gibi doldurduğu için yolculuğumuz yavaş fakat keyifli geçiyordu.

O gece geç saatlere kadar önce Sarıkamış'ın sokaklarında, ardından da ilçe dışındaki kırsal yollarda atlı kızak keyfi yaptık. Sarındığımız yünlü battaniyeler ve gömüldüğümüz yumuşacık kızak minderleri sayesinde gezimiz son derece konforlu geçiyordu. Kasaba dışına çıktıktan bir süre sonra sürücülerimiz bizi küçük bir bağ evine götürdüler. Bölgenin ileri gelenlerinden birine ait olan bu bağ evinde bizi başka bir sürpriz bekliyordu: Kocaman bir taş ocakta yanan odunların insanı saran bir sıcaklık

yarattığı odada yerlere konulmuş rengârenk minderler adeta üzerlerine uzanıp uyumamız için bizi davet ediyorlardı. Hepimiz yorgun ve uykuluyduk. Ocaktan yayılan tatlı sıcaklığın etkisiyle minderlerin üzerinde uyuyakaldık. Yeni yılın ilk gününde de bizi bekleyen sürprizler vardı: Sabah uyandığımızda ocak hala çitirtılarla yanıyor, orta masada kurulmuş enfes Kars kahvaltısı ve demli çay bizleri bekliyordu. Güzel geçmesini umduğumuz yeni bir yıl böyle sıcak ve dostça bir ortamda başladığı için hepimiz çok mutluyduk. •

mehmetunverbd@gmail.com

Daha Bekleyelim

Doktor: Maalesef beyefendi, sadece altı aylık ömrünüz kalmış.
Hasta: Bu çok kötü doktor. Hem şu aralar da ücretinizi karşılayacak durumda değilim.
Doktor: Peki, o zaman. Bir yıl diyelim.

Kurtuluş Savaşından

Zeki Sarıhan

Türkiye’de Öğretmenlerin İlk Grevi

1

Geçen sayımda Mütareke’de öğretmenlerin çektiği sefaleti anlatmaya çalışmışım. Öğretmenlerin aldıkları maaşların hayat pahalılığı karşısında alım güçlerini kaybetmiş olmasının yanında, asıl sorun maaşlarını özel idareden alan ilkokul öğretmenlerinin bunları düzenli olarak alamamaları idi ve onları büyük bir sefalet içinde kıvrandırıyordu.

İkdam gazetesinin 1921 yılında verdiği eğitim istatistiklerine göre İstanbul’da 200 kadar ilkokul vardır. Özel ve resmî bütün ilkokullarda öğrencilerin sayısı 30.000’e yakındır.

*İstanbul’daki
200 kadar
özel ve resmî
ilkokulda
öğrenci sayısı
30.000’e
yakındır.*

Devlet okullarında 954 öğretmen vardır ve 1 Mart 1920’de başlayıp 15 gün süren greve bunların tamamı katılmıştır.

Bu grevle ilgili olarak dönemin İstanbul

gazetelerinde bol malzeme vardır. Fakat ibret vericidir ki bu grev hakkında Türkiye öğretmenleri 1970 yılı sonlarına kadar bilgisiz bulunuyorlardı. Bu dönemde yayımlanan birkaç yayında verilen bilgiler de çok eksikti ve yanlışlarla doluydu.1920 yılı İstanbul

ilkokul öğretmenlerinin grevi hakkında ilk eksiksiz yazı, bu satırların yazarının imzasıyla yayımlanmıştır: ("*Türkiye'de Öğretmenlerin İlk Grevi*", *Öğretmen Dünyası*, Yıl 3, Sayı 35, Kasım 1987.) Bu ve mütarekedeki diğer öğretmen grevleri hakkında "Milli Mücadelede Maarif

Ordusu" adlı kitabımızda geniş bilgi vardır. Bu yazı boyutunun zorunlu kıldığı çok özet bir bilgi vermekle yetinmek zorundayım.

Mütareke Dönemi öğretmenleri, boykot ve grev kavramına yabancı değildir. Bir kere İstanbul basını sık sık Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya gibi Batı ülkelerinde yapılan işçi grevlerinin haberlerini vermektedir. Türkiye'de de işçiler zaman zaman grev yapmaktaydılar.

Geçmiş maaşlarını alabilmek için

Birikmiş maaşlarının hepsinin ödenmesini ve bundan sonraki-lerin de zamanında ödenmesi için güvence verilmesini isteyen İstanbul

ilkokul öğretmenleri, 1 Mart 1920 Pazartesi günü işi bırakmışlar ve okullarına gitmemişlerdir. 150 okulun kapandığı belirtilmiştir. Sabahleyin okullarına giden ilkokul öğrencileri, öğretmenlerini bulamışlar, okullarda beklemekte olan müdürlerden öğretmenlerin greve

İstanbul basını

sık sık Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya gibi Batı ülkelerinde yapılan işçi grevlerinin haberlerini vermektedir.

gittiğini ve bunun nedenini öğrenmişlerdir. Öğrencilere kısa bir süre evlerinde çalışmaları söylenmiştir. Öğretmenler müdürlerine

birer mektup yazarak görevlerine devam etmelerine imkân kalmadığını anlatmışlar, okul müdürleri bu yazıları Maarif Müdürlüğüne gönderirken kendilerinin de aynı düşüncede olduklarını eklemişlerdir. Müdürler, yaptıkları toplantıda, okullarına gelecek resmî yazışmaların kabul edilmemesine de karar vermişlerdir. Öğrenciler Valiliğe giderek öğretmenlerinin maaşlarının

ödenmesini, kendilerinin eğitimsiz bırakılmamasını istemişlerdir. Vali, durumu arz etmek üzere Dâhiliye Nezaretine gitmiştir.¹

2 Mart günü öğretmenler Büyük Reşit Paşa Numune Mektebinde yaptıkları toplantıda, yasal yaptırımdan korunmak için olacak, yaptıkları işin bir grev sayılmayacağını, savunmuşlardır. Grevin “maaş artırımı için yapılan iş bırakımı” olduğunu belirterek maaşlarının artmasını değil, ödenmesini istediklerini anlatmışlardır... Grev nedeniyle öğrenimsiz kalan öğrenci sayısı 20 bindir. 21 erkek numune, 20 kız numune, 1 kız sanayi okulu, 8 anaokulu, 1 dilsizler okulu da içinde olmak üzere 174 okul öğrenim dışı kalmıştır.²

Öğretmenlerin bu kararlı direnişi yetkililer nezdinde hemen karşılığını bulmuştur. İstanbul Valisi, Maarif Müdürü, Özel İdare Müdürü, Dâhiliye Müsteşarı bir araya gelerek soruna çözüm aramışlardır. Dâhiliye Nezareti, Maliye Nezaretine bir yazı göndererek maaşların bir an önce verilmesini istemiş. İstanbul

Maarif Müdürü ise genel bütçenin yardım kısmından verilen 63 bin liranın hepsinin İstanbul ilkokul öğretmenlerinin maaşları için kullanılmasını istemiştir. Ancak Dâhiliye

Nezareti, taşradaki memurları da düşünerek bu paranın tümünün İstanbul için ayrılamayacağı görüşündedir. Sorun bu biçimde çözülemeyince başka ödenek arayışlarına girişilmiştir. Maarif Nazırı Sait Bey, durumun önemini Meclise iletmıştır.³

Kamuoyu destekliyor

Öğretmenlerin içinde buldukları sefalet nedeniyle işi bırakmaları, kamuoyunda derhal yankısını bulmuş ve gazetelerde başyazılara konu olmaya başlamıştır. İlk başyazı o dönemin İstanbul başınında en ateşli Kuvayı

Kuvayı Milliyeci

gazete İfham eğitime karşı ilgisizlikten yakınmaktadır.

Milliyeci gazetesi İfham'dadır.⁴ Gazete başka bir yayında eğitime karşı ilgisizlikten şöyle yakınmaktadır:

“Mektepler iki gündür kapalı. İstanbul ilkokulları kiralık evler gibi sessiz. Maaş alamayan öğretmenlerin sayısı 800 ile 1000 arasında olup kapanan okulların sayısı

ise 180' dir. Çocuklarımız bütün İstanbul'da okulsuz ve eğitimsiz mi kalacak? Üç gündür 20 bin öğrenci sokaklarda dolaşmaktadır. Anneler müstesna, mektepler herkes için angarya imiş. Acaba ebediyen kapansalar kırk gün kırk gece bayram olur mu dersiniz?"⁵

Yenigün 13 satırı sansür edilen yazısında Mebuslar Meclisini göreve çağırmıştır.⁶

3 Mart tarihli Tasviri Efkar gazetesinde grevle ilgili uzunca bir yazı yer almaktadır. Yazıda öğretmenlerin uzun süredir soğukkanlılık ve sabır devresinden sonra son çareye başvurmak zorunda kaldıkları, okulların kapanması sorumluluğunun öğretmenlerde değil ilgili dairelerde olduğu, Dâhiliye, Maarif ve Maliye Nezaretlerinin aylardır bu sorun için ciddi önlemler almadıkları anlatılmaktadır. Öğretmenler bugünkü istekleri karşılansa da meseledeki pürüz tamamen halledilmedikçe işe devam etmemeye karar vermişlerdir ki hakları da vardır. Çünkü istedikleri, diğer devlet memurları gibi maaşlarının düzenli olarak ödenmesinden ibarettir. Kendilerini sefaletle düşüren istisnai muamelenin terk edilmesi isteğinde ise haklarını teslim etmek gerekir.

Gazetenin muhabirlerinden birine Maarif Müsteşarı Reşat Bey, "Bu meselenin çözümü Dahiliye Nezaretine aittir" demiştir.

4 Mart 1920 günü maaşların ödenmesi için 24 bin lira ayrıldığı,

oysa 90 bin liranın gerektiği, öğretmenlerin grevden vazgeçme şartı olarak bundan sonra maaşlarının düzenli ödeneceğine ilişkin güvence istedikleri yazılmış, ancak bazı öğretmenlerin birikmiş maaşlarının ödenmesini yeterli görerek arkadaşlarını "aşırılıktan alıkoymaya" çalıştıkları belirtilmiştir.⁷ Dâhiliye Nezareti, bütün vilayetin zam faslı mevcudu olan 67 bin liradan diğer iller için de bu kadar ayırmak şartıyla 30 bin lira vermeye karar vermiştir. Valilikle Dâhiliye Nezareti arasında bu miktarın 90 bin liraya çıkarılması için görüşmeler yapılmaktadır. 30 bin liranın ödenmesi için Dâhiliye Nezareti, Maliye Nezaretine bir yazı yazmıştır.⁸

Maarif Müdürü Mustafa Bey, Sadrazamlığın soruna bir çözüm bulunması için Maliye Nezaretine gerekli emri verdiğini, en sonunda Mebuslar Meclisinden ödenek istendiğini, Meclisin de illere yardım faslından 63 bin lira bir para ayırdığını anlatmıştır. Maarif Nezareti, ilgili yasanın değiştirilmesini teklif etmiş, düzenlenen yasayı Meclise göndermiştir. "Maarif müdürünün ne fazla bir yetkisi, ne de bir hazinesi vardır. İşin en son halledileceği yer Meclisi Mebusandır. Mecliste bu iş olağanüstü bir önemle ele alınıyor" demiştir.⁹

Öğretmen Dernekleri harekete geçiyor.

Grev, öğretmen örgütlerini de

harekete geçirmiştir. 5 Mart'ta Darülmualimât ve Darülmualimîn Mezunları Cemiyeti ile Muallimler Cemiyeti, Gedikpaşa'daki Mahmut Şevket Paşa Numune Mektebi salonunda bir toplantı yapmışlardır. Mecliste görüşülmekte olan İlköğretim Yasası Tasarısı tartışılmış, öğretmenlerin görüşlerini bir yasa önerisi halinde sunmak üzere bir kurul oluşturulmuştur.¹⁰

5 Mart tarihli İkdâm, "Muallimlerin Hali" başlıklı bir haberde, maaş sorununun çözümü için hiçbir olumlu eser görünmediğini yazmıştır. Gazetenin muhabiri, çektikleri sefalet ve istekleri hakkında öğretmenlerle görüşmüştür. Öğretmenler, hukuktan en az koruma gören memur kesiminin öğretmenler, öğretmenler arasında da ilkökul öğretmenleri olduğunu, bazı semtlerde oturan öğretmenlerin sabah saat sekizde okulda olabilmek için saat altıda kalktıklarını, bütün gün derslerde ve teneffüslerde öğrencilerle ilgilenmekten

5 Mart tarihli İkdâm, “Muallimlerin Hali” başlıklı bir haberde, maaş sorununun çözümü için hiçbir olumlu eser görünmediğini yazmıştır.

yorulduklarını, akşam saat dörde kadar bir saat dinlenmediklerini anlatmışlardır. •

zekisarihan@gmail.com

Gelecek ay: *Taşradaki öğretmenler de harekete geçiyor.*

Kaynakça:

1- Yenigün, No. 347, 2 Mart 1920; İfham, Tasviri Efkar, 3 Mart 1920; Alemdar, 4 Mart 1920 / 2- Akşam, No. 522, 2 Mart 1920. / 3- İsmail Göldaş, İstanbul İlkokul Öğretmenlerinin Grevi (1920), İstanbul, 1984, Öğretmen Dünyası yayını, s. 52. / 4- Hüseyin Ragıp, "Muallimler Grevi", İkdâm, 2 Mart 1920. / 5- İfham, 3 Mart 1920. / 6- Yenigün, No. 348, 3 Mart 1020. / 7- Yenigün, No. 349, 4 Mart 1920 / 8- İkdâm, No. 8284, 4 Mart 1920. / 9- Alemdar, 4 Mart 1920'den İsmail Göldaş, age, s. 56. / 10- Yenigün, No. 351, 6 Mart 1920

“Mekteplerde öğretim vazifesinin itimada şayan ellere teslimini, memleket evlâdının, o vazifeyi kendine hem bir meslek, hem bir ülkü sayacak, üstün ve saygıdeğer öğretmenler tarafından yetiştirilmesini temin için öğretmenlik, diğer serbest ve yüksek meslekler gibi, derece derece ilerlemeye ve her halde refah teminine müsait bir meslek haline konulmalıdır. Dünyanın her tarafında öğretmenler, toplumun en fedakâr ve saygıdeğer unsurlarıdır.” (1923)

Mustafa Kemal Atatürk

Yaşamdan Yansımalar

Nuray Bartoschek

BİRAZ HAFİFLEMeye NE DERSİNİZ?

Hayatımızın neredeyse her anı bir şeyler biriktirmekle geçer. Bilinçli ya da bilinçsiz öyle çok şey biriktiririz ki an gelir biriktirdiklerimiz ayağımıza dolanmaya, ilerlememize engel olmaya başlar.

Bazen kendimizi iyi hissetmenin yolu hayatımızdaki gereksiz tüm ağırlıkları atıp hafiflemekten geçer.

Bunu söylemek kolaydır ama iş uygulamaya gelince bir yanımız “Buna artık gereksinimin yok, at gitsin!” derken, diğer yanımız “Bunu atma, bunun anısı var!”, ya da “Bunu atamazsın, daha sonra buna gereksinim duyarsan ne yapacaksın?” diye itiraz eder.

Söyler misiniz, dolap köşelerinde kalmış, aylarca, hatta yıllarca giyilmemiş giysiler, yılda bir kez olsun arayıp sormayan, en son ne zaman konuştuğumuzu bile anımsamadığımız telefon rehberindeki isimler; yakın çevremizdeki “Yapamazsın, edemezsin, başaramazsın” diyerek kendimize güvenimizi yerle bir edenler, kulağımızın dibinde “Başkaları ne der?”, ya da “Başkaları senin hakkında ne düşünüyor?” diye hayatımızı kontrol

altında tutmaya çalışan sesler, kafamızın içinde geçmişin pişmanlıklarını ve gelecekle ilgili kaygıları gözümüzün içine sokmaya çalışan düşünceler arasında aklımız, ruhumuz, bedenimiz tutsak kalırken nasıl huzurlu olabiliriz?

Haydi, açalım dolaplarımızı, uzun zamandır kullanmadığımız giysileri, eşyaları gereksinimi olanlara verelim. Telefon rehberimizde bizi bir yıldır aramayan -ya da bizim aramadığımız- isimleri şöyle bir tekrar gözden geçirelim. Özlem duyduklarımızı arayıp, soralım, sonra yüreğimizi yoklayıp bazı isimlerin üzerini çizelim.

Yeter ki gerçekten isteyelim ve başaracağımıza inanalım, bal gibi yaparız her şeyi, çıkaralım gitsin hayatımızdan “Yapamazsın, edemezsin, başaramazsın”cılar. Hayatımızdan çıkaramayacağımız kadar yakınımızdalar mı? O zaman sınırlarımızı öyle bir çizelim ki, o sınırı aşyp enerjimizi asla çalamasınlar.

Bırakalım başkalarının bizim hakkımızda ne diyeceğini, ne düşüneceğini... En önemlisi bizim kendimiz hakkında ne düşündüğümüz? Bizi bizden daha iyi tanıyan biri olabilir mi? Biz ne olup ne olmadığımızın ayırındaysak başkalarının hakkımızda düşündüğünün ne önemi olabilir ki?

Geçmişin pişmanlıkları mı? Adı üstünde: geç-miş. Yani geçip

...atalım üzerimizdeki ağırlıkları, kurtulalım hayatımızı zorlaştıran, ilerlememize engel olan tüm olumsuzluklardan.

gitmiş, bitmiş, filmi geri sarıp senaryoyu değiştirme olanağımız olmadığını bile bile geçmişte takılıp kalmanın bize ne yararı olabilir ki?

Gelecekle ilgili kaygıların “şimdi”mizi çalmaya çalışan bir bilinmeyen olduğunu da unutmayalım.

Bir yılın daha sonuna geldiğimiz bugünlerde atalım üzerimizdeki

ağırlıkları, kurtulalım hayatımızı zorlaştıran, ilerlememize engel olan tüm olumsuzluklardan.

Yer açalım yüreğimizde, ruhumuzda, aklımızda iyiye, güzele, olumluya, mutluluğa. Hafiflemenin karşı koyulamaz huzuruyla karşılayalım yeni yılı... •

nuraybartoschek@gmail.com

YOK ARTIK!

Adam, sağanak yağmur altında iş yerinden çıkar ve tam önünde bir boş taksi görür! Derhal biner ve şoföre bu havada taksi bulabildiği için çok şanslı olduğunu söyler. Şoför adama dönerek “Zamanlamanız kusursuz.” der. “Tıpkı Sheldon gibi.”

“Kim?”

“Sheldon Schwartz. Her şeyi doğru yapan adam. Dünyanın en şanslı adamıydı. Belki de bu gezegenin gördüğü en kusursuz insandır.”

“Yok Artık! Abartıyorsun; kimsen kusursuz değildir!” der adam. “Sheldon öyleydi,” der şoför. “Müthiş bir atlet, profesyonel bir golfçü veya tenisçi olabilirdi. Pavarotti'den bile güzel sesi vardı. Cary Grant'ten daha yakışıklı ve zarifti. Yapılı, uzun boylu ve kuvvetliydi. Müthiş bir işadamıydı.”

“Yuh yani!” der adam. “Uyduruyorsun artık!”

“Hiç de değil. Sheldon kadınları nasıl memnun edeceğini çok iyi bilirdi. Çok da zekiydi. Bilmediği hiçbir şey yoktu. Çok güzel fıkra anlatırdı. Her toplantının gözbebeği idi;

“İnanılır gibi değil. Sen nereden tanıyor sun Sheldon'u?”

“Aslından tanışmadım kendisiyle.”

“E, peki sen nereden biliyorsun bu kadar şeyi?”

“Sheldon öldükten sonra karısıyla evlendim...”

Hazırlayan:
Ş. GÜLBİN GÜZEY

Bilginizi Denetleyin

1-Aşağıdakilerden hangisi atların yürüyüş şekillerinden biridir?

- a-Tantarma
- b-Dolama
- c-Bodoslama
- d-Rahvan

2-Hangisi ses birimidir?

- a-Watt
- b-Desibel
- c-Joule
- d-Eko

3-Stepne nedir?

- a-Bitki Örtüsü
- b-Voleybol da bir vuruş stili
- c-Yedek araba lastiği
- d-Büyük ova

4-Azık anlamındaki sözcük hangisidir?

- a-Nevale
- b-Seferi
- c-Bulak
- d-Tas

5-Karadeniz'in Türkiye'ye ait tek adası hangi ile bağlıdır?

- a-Manisa
- b-Giresun
- c-Trabzon
- d-Ordu

6-Ay ışığına başka ne ad verilir?

- a-Florasın
- b-Işıldak
- c-Mehtap
- d-Yakamoz

7-Hangi ilimiz hem Yunanistan hemde Bulgaristan ile sınır komşusudur?

- a-Edirne
- b-Kırklareli
- c-Çanakkale
- d-Tekirdağ

8-"Mübadele" kelimesinin eşanlamlısı nedir?

- a-Onaylama
- b-Güncelleme
- c-İtiraz etme
- d-Karşılıklı değiş-tirme

9-Canlılarda çevre koşullarıyla ortaya çıkan,kalıtıl olmayan değişmelere ne ad verilir?

- a-Mezozom
- b-Modifikasyon
- c-Mutasyon
- d-Mutualizm

10-"Prodüktivite" kelimesinin eş anlamlısı hangisidir?

- a-Üretkenlik
- b-Sermaye birikimi
- c-Tasarruf
- d-Eşitlik

11-"Zahter" nedir?

- a-Bir hayvan türü
- b-Bir elektrik aksamı
- c-Bir bitki türü
- d-Bir motor parçası

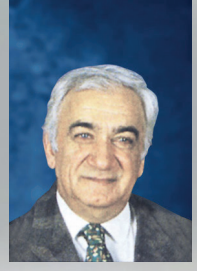
12-Aşağıdakilerden hangisi bir rüzgar çeşididir?

- a-Üfürme
- b-Keşişleme
- c-Bodoslama
- d-Çaprazlama

Yanıtlar:
151.
sayfada

Sporun Dünyası

Metin Gören

Bir Demet Hasret

Türk Futbol tarihinin en büyük başarılarından biri, altmışüç yıl önce kazandığımız Macaristan galibiyeti. O dönemlerde rakiplerine aman vermeyen yıldızlar topluluğunu, özel bir karşılaşmada olsa 3-1 yenmemiz büyük yankı uyandırmıştı.

Avrupa
Şampiyonası
finallerindeki
milli futbol
takımımızdan
umutluyuz.

Puskas, Czibor, Hidegkuti, Kocsis gibi büyük oyuncu grubunu o zamanki adıyla oyun alanı balçık tarlasına dönmüş Dolmabahçe Stadı'nda, Lefter'in (2) ve Metin Oktay'ın golleriyle yenmiştik. Ülke bayram ediyordu.

Eşfak Aykaç

Metin Oktay

Macarları yenmek kolay bir iş değildi. O yıllarda “tek seçici” Milli Takım Sorumlusu Eşfak Aykaç, yanına yirmi yaşındaki Galatasaraylı Metin Oktay'ı alarak yaptığı basın toplantısında “*Artık hasret bitti. Türkiye futbolda büyük işler yapabilecek bir ülke konumuna geldi.*” diyerek çok iddialı açıklamalarda bulunmuştu ama hasret bitmeyecekti. Milli Takımımızın şahsında futbolumuz ağır yenilgiler, temelsiz yapılarla el ele kolkola yıllarını tüketti. Hasreti bitirmenin umudu Türkiye Futbol Ligi, heyecan verici ve görkemli konumuyla ışık saçacaktı; olmadı...

Profesyonel yapının üç büyük takıma sağladığı güç, hasreti

bitirecek, en azından katkı sağlayacak Anadolu takımlarını giderek iddia kulvarından sildi, içine dönük birer takım haline getirdi. Futbolumuzdaki başarı için, halkımızın yüzünün biraz da olsa gülmesini sağlayacak işler yapılamadı. Özcesi

hasret bitmedi... Türk Sporu hemen hemen tüm branşlarında, yanlış uygulamaların ve güncel başarıların ötesinde bir spor ülkesi apoletini takamadı. Güreşimizin ülke insanına has özellikler taşıması, kürsülere çıkan sporcuların, gurur verici madalyalarla taçlandırılması bile sürekli olmadı. Şampiyonlar geldi geçti. 1960 Olimpiyat Oyunları'nın altına doymayan kürsülerin krallarının yerleri bir süre dolduruldu ve sonra hasret yeniden başladı. İsmet Atlı,

Mustafa Dağistanlı gibi tunçtan adamlarımız birer masal kahramanı olarak zihinlerimize takıldı. Atletlerimizin Balkanları sallayan egemenlikleri tükendi, salon sporlarının ulusal başarıları giderek küçüldü. Boks fırtınası dindi. Celal Sandallar, Seyfi Tatarlar, Kemal Sonunurlar, Mehmet Kumovalar, Eraslan Doruklar bir daha gelmedi, yerleri asla doldurulamadı. Devşirme denilen sözcük sporumuzun içine girdi, yuvalandı.

Futbolumuzun renkli federasyon başkanlarından Orhan Şeref Apak'ı genç nesil anımsamaz. Uğruna develerin kurban edildiği, emekleyen futbolumuzun Anadolu'ya yönelik çalışmasında yadsı-

namaz katkıları olan Apak şöyle demişti; “Biz alt yapı çalışmalarını sevmeyen bir ülkeyiz. Bu sporun dışında da böyledir. Belediyeler fark edilmez, görünmez diye alt yapıları sağlamlaştırmaya yönelik çalışmaları umursamazlar, sevmeyiz. Futbolumuz da böyle...”

Profesyonelliğin Batı mantığı, modern anlamdaki uygulamaları bizim futbola hiç uymaz. Bu nedenle işimiz zor, çıkamaz sokaktayız ve sürekli duvara vuruyoruz. Bunu değiştirmeye benim konumunda olan hiç bir başkanın gücü yetmez. Dua edelim ki; yeni, genç, işini seven bir oyuncu gurubu yakalayalım.”

Yakaladık... Gururla onlara sarıldık onuru birlikte yaşayabilmek için. Avrupa Şampiyonası finallerine uçarak, zıplayarak, aklını ortaya koyarak, dayanışmanın mükemmel örneklerini sunan

Orhan Şeref Apak, Metin Oktay ile

**Orhan Şeref Apak:
“Profesyonelliğin
Batı mantığı,
modern anlamdaki
uygulamaları bizim
futbola hiç
uymaz.”**

milli futbol takımımız, “bir demet hasret”imizi giderecektir.

Umudumuz çok ama çok fazla. •
metingorenbd@gmail.com

Maça Gitmiyor Musun?

İki fanatik futbolsever konuşmaktadır.

Biri: “Maça gitmiyor musun?”

“Ne diye gideyim? Oynanan futbol değil ki... Hakemler kötü... Oynanan oyun itiş kakış... Saatlerce gişe önünde, kuyrukta bekle... İçeride kavga gürültü... Çıkışta vasita bulamıyorsun...”

Diğeri:

“Ben de tıpkı senin gibi maça gitmiyorum.
Beni de tıpkı senin gibi karım bırakmıyor...”

Düşler ve Düşünceler

Yahya Aksoy

AYRIMCI DİL ZARAR VERİR!

Aydınlanma dil ile başlar ve toplumun gelişmesinde, birliğinde ve dirliğinde temel taş olarak görev yapar.

Bu temeli sarsanlar düşünceleri karıştırır, birliği bozar ve toplumu dağıtırlar Kırılan yüce ağacın altında bütün toplum kalır.

“Millî his ile dil arasındaki bağ çok kuvvetlidir” diyen ve Türk Dil Kurumu’nu kuran büyük önder Gazi Mustafa Kemal Atatürk başta olmak üzere; dil savaşçıları hatırlanarak

saygıyla anılmalı ve selamlanmalıdır. Dile hizmet ülkeye ve ulusa yapılan en büyük hizmettir. Dil, bir ulusun kimliği ve benliğidir.

Dil’in insan ve toplum yaşamındaki önemi, kutsal kitaplarda da yerini almıştır:

“Özlü, soylu, sağlam bir söz; toprağa kök salmış, dalları göğe

uzanan, sağlam bir ağaç gibidir:

Türetici'nin bilgisi ile her çağda ürün verir... Özürlü, bozuk, çürük bir söz, köksüz bir ağaç gibidir; toprağın yüzeyinde savrulup durur; yoktur onun yerleşecek yuvası... (Kur'an-ı Kerim, İbrahim Suresi /24, 25, 26. ayetler)

"Ve bütün dünyanın dili bir ve sözü birdi... Ve Rab dedi: İşte bir kavm'durlar ve onların bir dili var... Birbirlerinin dilini anlamasınlar diye, onların dilini orda karıştıralım... Ve Rab, onları bütün yeryüzü üzerine oradan dağıttı ve şehri (Babil kulesi) bina etmeyi bıraktılar. Bundan dolayı onun adına Babil denildi. Çünkü Rab, bütün dünyanın dilini orada karıştırdı ve Rab Onları bütün yer yüzü üzerine oradan dağıttı..."

(Musa Peygamber'in birinci kitabı, Bap 11)

"Ülke yönetimi bana verilseydi, ilk önce dili ele alırdım" diyen Konfüçyüs,

"Toplumcu sözcükler idare eder." diyen İngiliz devlet adamı gibi bazıları da dili öne çıkardılar ve

önceliğini, önemini vurguladılar.

Dil ve bilinç, dil ve toplum, dil ve düşünce arasında çok yakın bir bağ bulunmaktadır.

Birlik için dil, ya da dağılmak için dil öne çıkmakta ve esas alınmaktadır.

Şair Habib Bektaş, Sözü Yurt Edindim adlı şiir kitabındaki Saklı

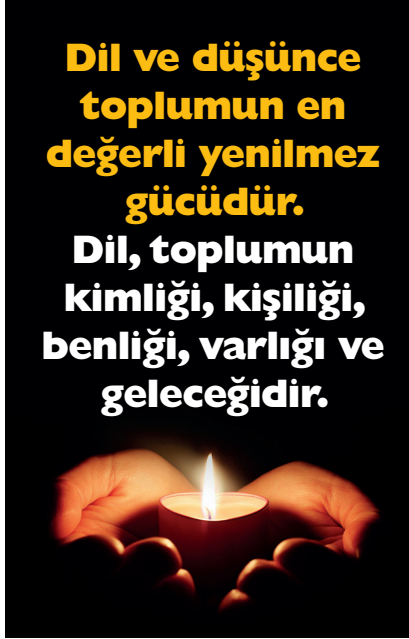
Söz şiirinde

şöyle demektedir:
"Aldınız her şeyimi / Bir söz kaldı elimde / Ve adım oldu söz. / Ne kalır geriye benden / Söylenmemiş Söz'den başka."

Dil düşünceyi besler, geliştirir, düşünce de toplumu yüceltir ve toplum içerisinden düşünceleri geliştiren, bayrak ve sembol yapan filozoflar çıkar.

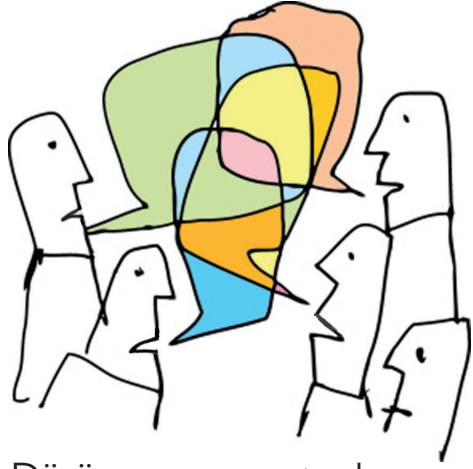
Dil ve düşünce toplumun en değerli yenilmez gücüdür.

Dil, toplumun kimliği, kişiliği, benliği, varlığı ve geleceğidir.

Toplumun ve ülkenin evrensel saygınlığına en büyük katkıları sağlayan filozof her toplumdan çıkar, düşünce toplumundan çıkar... Dil ve düşünce toplumun en değerli yenilmez gücüdür. Dil, toplumun kimliği, kişiliği, benliği, varlığı ve geleceğidir. Korumasını ve geliştirilmesini bilmeliyiz...

Toplumda söz sahibi kişiler, bir söz söylemekte ve halk o sözü alarak yollara düşmekte, dilden dile kişisel bilgi ve anlayışa göre değişik anlamlara ve yerlere sürüklenerek akıl ve mantık dışı yaklaşımlar, yorumlar günlerce insanları meşgul ederek sözün özünden ve işin esasından uzaklaşmaktadır. Boş söz ve faydasız çabalarla toplumsal enerji yok olmakta, ulusal birlik, hoşgörü, dayanışma ve kardeşlik havasının yerini sevgisizlik, saygısızlık, düşünce karmaşası almaktadır.

Düşünce yorgunu toplum, fikir karmaşası içinde gerçeklerin aydınlığını bulanık gözlerle ve gönüllerle izlemekte ve karamsarlığa sürüklenmektedir.

Düşünce yorgunu toplum, fikir karmaşası içinde gerçeklerin aydınlığını bulanık gözlerle ve gönüllerle izlemekte ve karamsarlığa sürüklenmektedir. Bu ortamlar bulanık suda balık avlamak isteyenlerin işine gelmektedir.

“Eline, diline ve beline sahip ol” sözü ünlüdür. *“İnsan ne çekerse dilinden çeker.”*, *“Dil yarası yaraların en büyüğüdür.”*, *“Öz ağlamayınca göz ağlamaz.”* demişler.

“Aklına ve ağızına geleni olduğu gibi söylemeden önce dokuz yutkun, dur, düşün ve sözün nereye varacağını iyi hesap et.” diyen halkımızın, asırların süzgecinden süzülüp gelen deneyimlerinden ve söylemlerinden yararlanmakta yarar bulunmaktadır.

“Yüzün süsü gözdür, dilin süsü sözdür.” şeklindeki Uygun atasözü

de sözün önemini ve yerini vurgulamaktadır.

Yusuf Has Hacib'in Kutadgu Bilig'de ifade ettiği gibi *“Ey oğul! Özünü ve sözünü doğru tut. Söz bilerek söylenirse bilgi sayılır; bilgisizin sözü düşman kayırır.”*

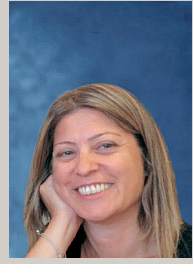
Ulusal Bayramlarda, toplumsal girişimlerde, anma ve tanıtma günlerinde, önemli haftalar ve kampanyalarda birleştirici bir dil kullanmak, toplumda birlik, bütünlük, dostluk ve kardeşlik duygularını güçlendirir ve kaynaştırır.

Birleştirici sözü, toplumla birlikte yücelere taşımalıyız. •

yahyaaksoybd@gmail.com

Anne Babalarla Başbaşa

Nilay Karatosun

EBEVEYN OLARAK SAKİN KALABİLMEK

- Anne baba olmak nasıl bir duygu?
- Çocuğunuza baktığınızda neler hissediyorsunuz?
- Bedeniniz size neler söylüyor?

Ben oğluma her bakışında sonsuz bir sevgi hissediyorum. Gözlerim doluyor onun varlığı karşısında. Bu hayata gelirken beni seçtiği için şükrediyorum.

Eminim bana özel değil bu duygu ve hisler. Tüm anne babalar için çocukları çok değerli, çok önemli.

Onlar için her şeyi yapmaya hazırız. Çok güçlü bir sevgi ile bağlıyız birbirimize. Her şeyin en güzeli, en doğrusu olsun istiyoruz onlar için.

Bu gerçekten zor bir savaş. Bu kadar emek verirken bazen öyle düşmelerimize basıyorlar ki, tüm niyetimizi unutup hiç söylemek istemediğimiz şeyleri söylüyor veya yapıyoruz. Böyle anlarımız oluyor mu?

Sakin kalmak ve sorunu çözmek için yara bandı ile yarayı kapatmak yerine sorunun derinine inmek önemli.

Açıkçası ben ara ara hiç söylemek istemediğim bir sözün ağzımdan çıktığına tanık oluyorum.

Bu kadar güçlü bir sevgi hissederken ne oluyor da bu kadar çılgına dönebiliyoruz?

Arkasından pişmanlık, üzüntü... İşleri toparlamak yine bize düşüyor tabii. Olan karşısında öyle üzülürsünüz ki biraz sakinleştiğimizde kendimize sözler veriyoruz.

“Sinirlerime hakim olacağım.”

“Sert çıkışlar yapmayacağım. Sorunu anlatıp tartışacağım.”

“Sesimi yükseltmeden konuşacağım...”

Ancaaaaak. İşler ters gitmeye başladığında kendimize verdiğimiz sözleri bir çırpıda unutuveriyoruz.

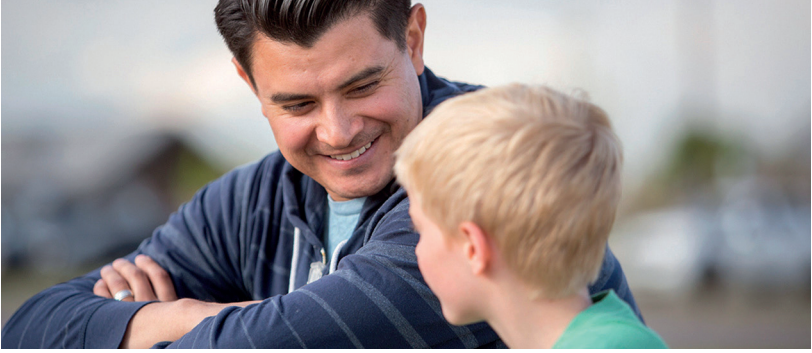
İçinden çıkılmaz bir kısır döngü içinde buluyoruz kendimizi. O halde, farklı bir şey yapmadan farklı sonuçlar beklemek biraz hayalperestlik değil mi? Bu kısır döngüyü kırmanın yolu nedir?

Bazı zor durumlar karşısında kurtarıcı olarak 10’a kadar saymak, derin nefes almak çok basit bir çözümmüş gibi görünüyor. Sakin kalmak ve sorunu çözmek için yara bandı ile yarayı kapatmak yerine sorunun derinine inmek

önemli. Aslında geri çekilmeyi bilinçli kullanıp sorunun nedenine inildiğinde çok yaratıcı çözümler üretebiliyor insan.

Sakinliğinizi kaybetmenize sebep olan olaylarda sizi kızdıran, çileden çıkartan düşünceleriniz neler? Hangi inançlarınız sizi kaygıya düşürüyor? Sizi sınırlayan inançlarınızı ayırd etmeye çalışın.

“Sofraya gelmesi için çağırdığımda ilk seslenişimde gelmesini

bekliyorum.”

“Arabaya biner binmez birbirleriyle didişmeye başlamasınlar isityorum.”

Evet bunlar yüzeyde görünen beklenti ve istekler. Ancak çağır-dığınız zaman gelmemesinin sizin hangi bilinçaltı inancınızla bağı var? Değer verilmemek mi? Önem-senmemek mi? Yok sayılmak mı?

Durun, nefes alın ve sorun kendinize; “Bu tepkimin arkasındaki gerçek sebep ne?”

Düşüncelerinizi ve inançlarınızı ayırt ettiğiniz ve tepkinin arkasındaki sebebi bulduğunuzda bir adım geri çekilmiş, olayı dışardan gözlemlemiş ve tepkinin farkına varmış olursunuz.

Tepkiler aslında bizim hayatta kalmamız için varlar. Kısaca şöyle anlatayım...

Beynimizin bir bölümünü oluşturan amigdala tehlike, tehdit karşısında devreye giriyor. Bizi

hayatta tutmak için kaç, savaş, don sinyali gönderiyor. Bu sinyal geldiğinde bedenimiz acilen bu alarmı hazırlanıyor. Hormonlar salgılanıyor, kalp atışı hızlanıyor, pankreas şekeri boşaltıyor ki kaçmak için kaslara enerji gelsin. vs. Düşünüp karar vermeye zaman yok, hayatta kalmayla uğraşılıyor çünkü. Tehdit büyük. Amigdala temkinli. Bedene

...tepkinizin arkasındaki sebebi bulduğunuzda bir adım geri çekilmiş, olayı dışarıdan gözlemlemiş ve tepkinizin farkına varmış olursunuz.

kaç, savaş, don sinyali gönderirken beynimizin düşünme ve karar verme bölümü olan- ki bu bölüme yönetim kurulu diyebiliriz- prefrontal kortek-se de bir sinyal gönderiyor. Yönetim kurulu bu. Karar almak kolay değil. Düşünecek taşınacak, tartışacak ve değerlendirecek. Tüm bu işlemler için zamana ihtiyacı var. Yönetim

kurulunun sinyali alıp devreye girmesi için gereken süre sizce ne kadar? 90 saniye. Yani 1,5 dakika. Oldukça uzun değil mi? İşte bir adım geri çekilmek, biraz nefes almak, düşüncelerimizi ve inançlarımızı fark etmemiz için bize süre tanıyor. Yönetim kurulu devreye girince daha sakin kalıp duruma tepki vermek yerine yanıt vermek mümkün hale geliyor. Farkında olduğumuz ve seçtiğimiz yanıtlarla...

“Benimle böyle konuşamaz”, “Kapıyı suratıma çarpamaz”, “Bana

isim takamaz” vs. gibi şöyle ya da böyle davranmaları gerekiyor inancına daha yakından baktığımızda, bizi kızdıran, üzen, endişelendiren düşünce ve inançları, kısacası kendimize söylediğimiz hikayeleri ayırd ettiğimiz oluruz. Hikayelerin farkına varmak sakinliğimizi kaybetmemize sebep olan duygularla iş birliği yapmamızı sağlar.

Çocuğunuzun sizi çıldırtan davranışlarına ve bu davranışa yüklediğimiz anlama baktığınızda durum tarafsızlaşır. Duygunun yoğunluğuna kapılmak veya hissettiğiniz duyguyu reddetmek yerine gözlemlemiş olursunuz. Durmak ve gözlemlemek yönetim kurulunu devreye sokar. Sakin kalabilmek ve geminin kaptanı olarak olayları idare etmek mümkün hale gelir...

Sakin ve huzurlu seyirler... •

nilaykaratosunbd@gmail.com

Sorular **Cevaplardır**

Kitap okuyamıyorum;

Kitap okumaktan bıkiyorsanız yeterince odaklanmayarak kendinizi başka düşüncelere kaptırıyorsunuzdur.

İş yapamıyorum;

Bir işi yapamıyorsanız onu hemen ve hızlı bir şekilde başlamadığınız içindir. Başka düşüncelere yer vermeyin. Bazen söyleneni emir gibi düşünmeyip hemen yapın.

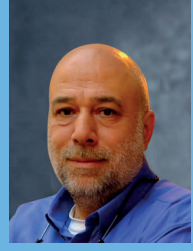
Keyif almıyorum sonra yaparım;

Bizim için en önemli zaman şimdiki zamandır. En önemli yer, şu anda bulunduğumuz yerdir. En önemli kişiler, şu an konuştuğumuz kişilerdir."

Gastro Kùltür

Reha Tartıcı

KAZDAN KAŞARA UZANAN
BİR LEZZET SERÜVENİ

KARS MUTFAĞI

Son yıllarda “Doğu Ekspresi”nin popüleritesinin artması üzerine yerli turistlerin kış aylarında en fazla tercih ettiği destinasyon haline gelen Kars hak ettiği değeri maalesef geç anlaşılan şehirlerimizden biridir. Köklü bir tarihe ve kültürel geçmişe sahip olan “Serhat Şehri Kars”ın tarihi geçmişi MÖ 9000 yılına kadar uzanmaktadır.

Bir çok uygarlığın hüküm sürdüğü kent sahip olduğu köklü ve zengin geçmişin izlerini taşımaktadır. Farklı kültürlerin harmanlandığı, tarih ile iç içe geçmiş güzellikleri ve kültürleri ile bugünlere kadar gelmiş bir Doğu Anadolu şehri olan Kars adeta Asya’nın Anadolu’ya açılan kapısıdır.

En eski yerleşim yerlerinden biri

olarak kabul edilen Kars yıllardır ev sahipliği yaptığı medeniyetlerin gelenek, görenek ve kültürlerini günümüze kadar taşımıştır. Mutfak kültüründe de bu yansımaların izleri görülmektedir.

Gastronomik olarak Kars denince akla ilk gelen ürünler kaşar, bal ve kazdır.

Kentin içerisinde bulunduğu coğrafi konum ve iklim şartları bu zengin mutfağı etkilemektedir. Tarım ve hayvancılığın baskın olduğu yöre mutfağında tahıl ürünleri ve hayvansal gıdaların kullanımı sıkça görülmektedir. Şehrin sahip olduğu kültürel çeşitliliğinin izlerini günümüze taşıyan zengin ve renkli bu mutfakta en çok kullanılan malzemelerin başında un ve hayvansal ürünler gelmektedir.

Gastronomik olarak Kars denince akla ilk gelen ürünler kaşar,

bal ve kazdır. Kars kaşarının namı ülke sınırlarını aşmıştır. Dünyanın en iyi peynirleri arasında yer almaktadır. Bölgenin en önemli geçim kaynaklarından birinin hayvancılık olması bu başarıda önemli

rol oynamaktadır. Kars kaşarı olarak bilinen peynir aslında İsviçre Gravyer peyniridir. Ortaya çıkışı ise Kars ilinin 1878 yılından 1918 yılına kadar uzanan 40 yıllık işgaline dayanmaktadır.

Bu dönemde İsviçrelilerin Kafkasyadan Kars'a gelmesiyle ilk mandıra kurulur. İlk Kars Gravyeri üretilir ve bu şekilde Kars kaşarının da hikayesi başlamış olur. Kars eski kaşarı olarak da bilinen bu peynir sert biçimde olan peynir türleri arasında yerini alır. Taze kaşar peynirlerinden farkı ise Kars kaşarının birçok işlemden geçerek mayalandırılması ve dinlendirilmesiyle lezzet kazanmasıdır. Adeta yıllandıkça lezzeti artan bu peynir Kars kaşarı üreticileri tarafından verilen yoğun emekler sonrasında

sofralara ulaşmaktadır. Kars kaşarı içerisinde barındırdığı besin değerleri diğer tüm peynirlerden daha yüksektir, ayrıca fabrikasyon katkı maddesi içermeyen doğal bir peynir türüdür.

Kars kaşarı 2 bin 667 metre yükseklikteki mandıralarda 5 ayda üretiliyor!

Bu noktada arıcılığa ayrı bir parantez açmak gerekir. Bölge coğrafyasına has bin bir çeşit bitki çiçeklerinin özütünden Kafkas Arılarının yaptığı Kars balı çoğunlukla göçebe arıcıların kovanlarında üretilmektedir. Kafkas ırkı arı sadece Kars yöresinde bulunur ve Kars balına lezzetini Kafkas arısı vermektedir. Bölgenin endemik yapısı, bitki florası ve doğa koşulları da Kars balının sahip olduğu özellik ve lezzetinde önemli paya sahiptir.

Kars balına lezzetini sadece Kars yöresinde bulunan Kafkas arısı veriyor.

Türkiye'de kaz yetiştiriciliğinde önemli yere sahip Kars'ta kış öncesi besiyeye alınan kazlar yılın ilk aylarında kesimi yapıp bölge insanın hünerli ellerinden geçerek sofralara ulaşıyor. Lezzetiyle ünü tüm Türkiye'ye yayılan Kars Kazı şehrin ilçe ve köylerinde nisan ayında meralarda otlatılarak yetiştirilmeye başlanıyor. Ekim ayından itibaren sadece arpayla besiyeye alınan ve kış aylarında kar yedikten sonra yağlanarak lezzetini alan kazlar kesim işleminin ardından sofralardaki yerini alıyor. Yetiştirilmesi kadar kazın pişirilmeye hazırlanması da oldukça zahmetli bir süreç. Kesilen kazların içerisinde

Kars Kazı nisan ayında meralarda otlatılarak yetiştirilmeye başlanıyor.

kaynayan sıcak suya bırakıldıktan sonra önce tüyleri ile iç organları temizleniyor. Ateşle deri üzerindeki küçük tüyler yakıldıktan sonra kazlar yeniden yıkayıp tuzlanarak kurumaya bırakılıyor. Yaklaşık olarak 15 gün kurutulan kaz eti yenilecek lezzete kavuşup tandırda, fırında veya haşlanmış şekliyle sofralardaki yerini alıyor.

Son yıllarda popülaritesi giderek

15 gün kurutulmuş (üstte) kaz eti yenilecek lezzete kavuşup tandırda, fırında veya haşlanmış şekliyle sofralardaki yerini alıyor.

artan Kars Kazı şehre gelen turistlerin adeta gözdesi konumunda. Sadece “Kars Kazı” yemek için şehre gelenler bile oluyormuş. Ama Kars’a geldiğinizde sadece kaz eti yiyerek dönerseniz pişman olursunuz. Şehrin oldukça zengin ve tarihsel derinliğe sahip bir mutfağı olduğunu unutmayın.

Gastronomik açıdan çeşitliliğe sahip Kars mutfağı un, baklagiller ve hayvansal ürünlere dayalı yemeklerden oluşmaktadır. Karşılıkların sofralarında her öğünde et ve et yemekleri önemli yer tutmaktadır. Bölgedeki bitki örtüsünün doğallığını koruması sayesinde etin daha lezzetli ve daha besleyici olduğu

Denenmeden Dönülmeyecek Yemekler

- Evelik Aşı
- Erişte Aşı (Kesme Aşı)
- Boz Aş
- Soğuk Çorba (Kars’a Özgü)
- Kus Ekmeği Aşı (Madımak Aşı)
- Pörtletme
- Katlet
- Piti (Bozbaş)
- Kağızman Bölgesinin Keçi Etinden Saç Kavurma
- Çıldır Gölü’nün Sarı Sazan Balığı
- Isırgan Otu Kavurması
- Pancar Kavurması
- Çiriş Kavurması
- Haşıl
- Hingel
- Keleşoş

bilinmektedir. Şehirde et yemeklerinin süslü isimlerle adlandırıldığına pek rastlamazsınız. Gittiğiniz lokantada et yemek isterseniz; “Kebab mı?”, “Kızartma mı?”, “Haşlama mı?”, “Sebzeli mi?” sorusuyla karşılırsanız şaşırmayın. Tercihinize uygun yemek geldiğinde damağınızda fırtınalar koparacak bir lezzet deneyimine de hazır olun.

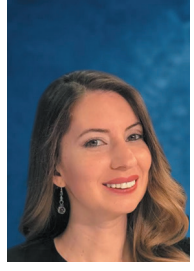
Kars’ta patates başta olmak üzere etli veya etsiz çeşitli sebze yemekleri pişirilir. Çorbalar ve hamur işleri de Kars mutfağında geniş bir yer tutar.

Değim gibi Kars’ta her öğünde et ve et yemekleri ile karşılaşabilirsiniz. Ama sabah kahvaltılarının vaz geçilmez kavurmayı denemeden dönmeyin. •

rehatarticibd@gmail.com

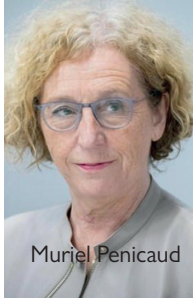
Neler Olmuyor ki Dünyada

Sezin San Sungunay

Çalışmak İçin Gelen Yabancılara Kota

Fransa Çalışma Bakanı Muriel Penicaud, çalışmak için ülkeye gelecek yabancılara kota uygulanacağını belirtti. Penicaud, kotanın ihtiyaç duyulan mesleklere göre belirleneceğini söyledi. Düzenlemenin 2020 yılının yazından itibaren uygulanması bekleniyor. Önceliklerinin Fransa'daki işsizlere istihdam sağlamak olduğunu vurgulayan Bakan'a, aşırı

Muriel Penicaud

sağcı parti asıl sorunun Fransa'daki yabancı sayısını olduğunu savunarak tepki gösterdi.

2500 Yıllık Kedi Mummyası

Le Figaro gazetesinde yer alan habere göre; Fransız bilim insanları Mısır'da bulunan 2500

yıllık kedi mumyasını açmadan içinde ne olduğunu öğrenmeyi başardı. Fransa'nın Rennes kentinde bulunan güzel sanatlar müzesinin koleksiyonundaki kedi mumyasını inceleme çalışmaları uzun bir süre aldı. Röntgenle çekilen görüntülerle önce iç kısımda bulunanların 3D modeli oluşturuldu, daha sonra artırılmış gerçeklik teknolojisi yardımıyla inceleme yapıldı. İncelemenin sonunda mumya 'şeffaf' hale getirilebildi ve içinde bir kedi iskeletinin olmadığı anlaşıldı. Mumyanın içinde üç kuyruk ve beş arka ayak tespit edildi. Mumyanın içinde kafatası yerine kumaştan bir top olduğu görüldü. Arkeologlar, antik Mısır'da bir mumyaya birkaç hayvanın koyulmasının nadir bir durum olmadığını ifade etti. Yetkililer, müzenin ziyaretçilerinin artık özel bir gözlük yardımıyla mumyanın içindekileri görebileceğini belirtti.

3 Vietnamlı Çocuklarla İlgili Vahim İddia

Times gazetesinde yer alan bir habere göre; insan kaçakçıları Vietnamlı çocukları İngiltere'ye getirmek için önce özel okullara kaydetliyor. Çocuklar ülkeye "özel okul vizesi" olarak bilinen yasal bir vizeyle giriş yapıyor, okul yurtlarına ya da ailelerin yanına yerleştiriliyor, birkaç hafta ya da birkaç ay sonra ise ortadan

kayboluyorlar. İngiltere merkezli gazetenin araştırmasına göre; son 4 yılda yaşları 15 ve üzeri en az 21 çocuk özel okulda okumak için ülkeye geldikten sonra kayboldu. Gazete çocukların manikür-pedikür dükkanlarında, esrar tarlalarında ya da seks işçisi olarak çalıştırılma riski altında olduklarını yazıyor.

4 Haftalık Çalışma Günü 4'e Düştü

Uluslararası teknoloji şirketi Microsoft, Japonya ofisindeki haftalık çalışma günü sayısını dörde düşürdü. Pilot uygulama sonucunda çalışanların verimliliği geçtiğimiz yıla kıyasla yüzde 40 arttı. Çalışanların yüzde 92'si de kısa çalışma

haftasından memnun kaldığını bildirdi. Uygulama süresince çalışanların izin ihtiyacının dörtte bir oranında azaldığı gözlemlendi. Çevresel açıdan da tasarrufa zemin hazırlayan uygulama süresince elektrik kullanımı yüzde 23 azalırken, kağıt kullanımında da yüzde 59 azalma görüldü.

5 Görünmez Olmak Artık Hayal Değil

Dünyadaki pek çok orduya askeri kamuflaj üreten Kanadalı Hyperstealth Biotechnology Corporation adlı şirket, herhangi bir kişiyi veya nesneyi 'görünmez' yapabilen Quantum Sheath adlı malzeme geliştirdi. Şirketin, patent başvurusunda ortaya çıkan malzeme, bir güç kaynağına ihtiyaç duymadan ilgili nesnenin etrafındaki ışığı bükererek, hedefe görünmezlik sağlıyor. Quantum Sheath'in özelliklerini sergileyen şirket, yaklaşık 100 dakik-

kalık bir video ile bir tank ve uçak maketinin görünmezlik pelerini ile gizlenebildiğini gösterdi. 'Quantum Sheath' ile çevrelenen bir insanın, aracın veya binanın, ultraviyole, kızılötesi ve kısa dalga kızılötesi sistemlerinde bile görünmediğine dikkat çekildi. Çok ince, hafif bükülen bir malzemenin yapılan Quantum Sheath'in üretim tarihi ve fiyatı konusunda ise herhangi bir bilgi paylaşılmadı.

6 İklim Değişikliği Tehlikeli Boyutlara Ulaştı

Kyuanus ve denizlerdeki su seviyesinin, öngörülenden çok daha fazla yükselmekte olduğu belirlendi. Bu alarm veren durumun gerekçesi ise en çok Grönland ve Antarktika'da eriyen buzullar. Küresel ısınmanın artış hızı, 2013

yılında Birleşmiş Milletler İklim Paneli raporunda öngörülmuş olan seviyenin 2 katına çıkacağına işaret ediyor. Eğer bu senaryo gerçek-

leşirse, 80 yıl sonra 187 milyon kişi yaşadığı bölgeleri terk etmek zorunda kalacak. Dünya genelinde de Amerika Birleşik Devletleri'nin California eyaletinin 3 katı büyüklüğünde bir toprak kaybı yaşanacak. Bu da hayati önemde olan tarımsal arazilerin suya gömülmesi anlamına geliyor. 2050 yılına gelindiğinde ise başta Çin, Bangladeş, Hindistan, Tayland, Filipinler ve Japonya gibi Asya ülkeleri olmak üzere Brezilya, Hollanda ve İngiltere'de 300 milyon kişi her yıl sel felaketlerine maruz kalacağı tahmin ediliyor.

8 Kadınların Refah İçinde Yaşadığı Ülkeler

Georgetown Üniversitesi ve Oslo'daki Barış Araştırmaları Enstitüsü, 2019 Kadın, Barış ve Güvenlik Endeksi'ni açıkladı. Endekste, hiçbir ülke mükemmel bir puan alamasa da, kadınların güçlenmesi anlamında küresel eğilimin doğru bir yöne gittiği vurgulandı. 167 ül-

keden verilerin kullanıldığı endekste istihdam, güvenlik, siyasi temsil ve ekonomik özgürlük gibi kriterler dikkate alındı. Buna göre; dünyada kadınlar için yaşam kalitesinin en yüksek olduğu ülke Norveç. Listede ikinci sıraya yerleşen İsviçre'yi, Finlandiya, Danimarka ve İzlanda takip etti. Türkiye ise listenin 114. Sırasında yer aldı. Yemen, belirgin bir kötüleşmenin kaydedildiği tek ülke olarak son sıradayken, bu ülkenin önünde Afganistan, Suriye, Pakistan ve Güney Sudan bulunuyor.

9 Türk Milyarderlerin Parası Eridi

2018 yılında Türk lirasının yaşadığı değer kaybı sadece alım gücünün azalmasına yol açmadı. Forbes'in yayınladığı dünya zenginler listesine göre; Türk milyarderlerin servetinin erimesine de neden oldu. 2 bin 153 kişinin bulunduğu listede her gün güncellenen veriler Türk milyarderlerin birçoğunun servetinin ciddi ölçüde azaldığını gösterdi. "Milyarderler listesinde" yer alan Türk iş insanlarının sayısı 36'dan 25'e inerken, toplam servetleri yüzde 33.3 azalışla 64.7 milyar dolardan 43.1 milyar dolara geriledi. •

sezinsansungunaybd@gmail.com

ARALIK AYI ÇÖZÜMLER SAYFASI

1-(b) Bilinmezci	6-(a) Varlıklı kimse	11-(b) Anlam bilimi
2-(d) Saç tokası	7-(c) Barut kesesi	12-(c) Kıvrık şapka
3-(c) Yönlendirilmiş	8-(d) Derinlik ölçümü	13-(d) Büyük, önemli
4-(d) Bükümsüz iplik	9-(b) Arı cinsi	14-(a) Kalın halat
5-(a) Yönelteç	10-(c) Yasal olan	15-(d) İlk örnek

"Bilginizi Denetleyin"

- 1-(d) Rahvan
 2-(b) Desibel
 3-(c) Yedek araba lastiği
 4-(a) Nevale
 5-(b) Giresun
 6-(c) Mehtap
 7-(a) Edirne
 8-(d) Karşılıklı değiştirme
 9-(b) Modifikasyon
 10-(a) Üretkenlik
 11-(c) Bir bitki türü
 12-(b) Keşişleme

Kare Bulmaca

YARININ BÜYÜKLERİ

Gönderi adresi:

Sedef Cad. 2446 Ada, 1. Parsel, A Blok, Kat: 3,

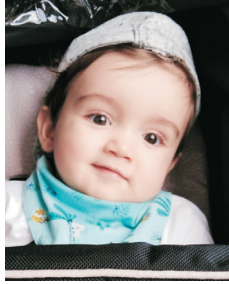
Da: 16, Ataşehir, 34750 İstanbul

e-posta: butundunya@butundunya.com.tr

(e-posta ile göndereceğiniz fotoğrafların 150 KB' den fazla olmamasına lütfen özen gösteriniz.)

Ahmet Aras Yılmaz,
İstanbul

Amaç Akyürek,
Bursa

Ferman Şimşek,
Alanya

Zeynep Başoğlan, Alanya

Zümra Başoğlan, Alanya

Selim Kahveci, Adapazarı

Deniz Günaydın ve Ata Çınar, Aydın

Yusuf Çayır

Eylül Yavaş, Ankara

Nil Bük, İstanbul

Bulut Büyükturhan, Ankara

İnci Tanyıldızı, İzmir

Yiğit Ali Üren, Gaziantep

Beren Bozoğlan, İzmir

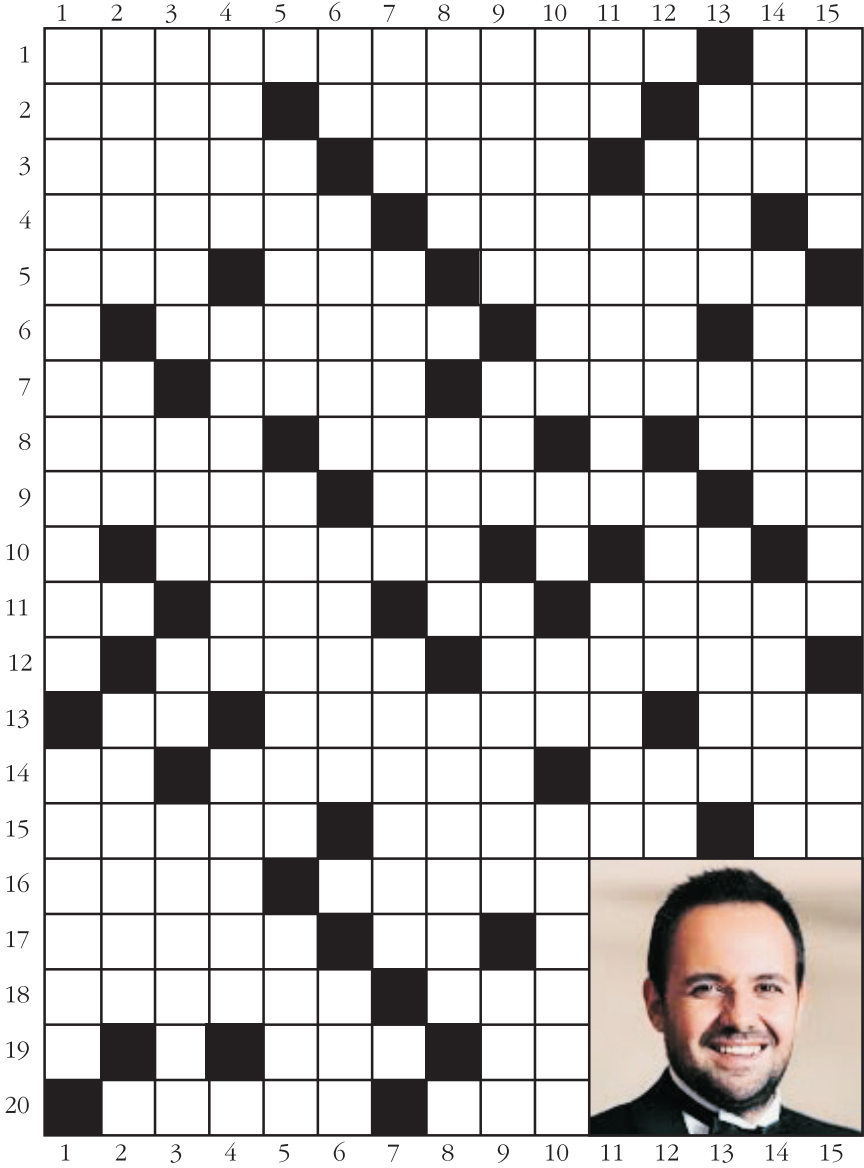
Duru Ercan, Denizli

Nazlı Sarnav, İstanbul

Batuhan Yel, Konya

Bulmacanın çözümü 151. sayfadadır.

Bulmaca

Filiz Leloğlu Oskay

SOLDAN SAĞA:1-Ülkemizi yurt dışında da başarı ile temsil etmekte olan fotoğrafta görülen opera sanatçımız.- Şaşma belirten bir ünlem. 2-'Ertuğrul ....' (ressamımız).- Kuzeydoğu İspanya'da bulunan ve geçmişte krallık daha sonra vilayet olan bir bölge.- Hayvanlarda besili olma durumu. 3-Yakışıklı genç erkek veya genç kadın.-Atlas Okyanusunda Portekiz'e bağlı adalar topluluğu.- Kumdan meydana gelmiş tepe. 4-Yunan mitolojisinde adı geçen kanatlı insan.- Ulaşımında bulunan taşı ve yayaların tümü. 5-Güneş doğmadan önceki alaca karanlık.- İnsanların arasını bozmak, araya fesat sokmak.-Heykencilikte başı olmayan heykellere verilen ad. 6-Tanrının buyruklarını yerine getirme.- Fasıla.- Daha yüksek değeri gösteren son ek. 7-Bir nota.-Kedi, köpek yavrusu.- Kıta. 8-Temmuz ayına verilen diğer isim.- Emek harcamadan elde edilen gelir.- Kırmızı renkte keçeden bir başlık. 9-Tunus'ta bir liman kenti.-Aday.-Tunus'un plaka işareti. 10-Yönetmen Michel Hazanavicius'un 2011 yapımı bir filmi.- Ukrayna'nın plaka işareti. 11-Tümör.- Sahne üstündeki genel ışıklandırma lambaları.- İlkel bir silah.- Yapı yüzeylerinde yatay, enli, az çıkıntılı, süslü veya düz silme. 12-Bir bölgede yetişen bitkilerin hepsi, bitki örtüsü.-Suat .....(ünlü satranç ustamız). 13-Uzaklık işareti.- Bir dinin veya mezhebin çok aşırı taraftarı olan.-New Orleans'dan dünyaya yayılmış bir müzik türü. 14-Baryumun simgesi.-Eti lezzetli bir balık.-Kuşatma. 15-Siva veya boyadan önce vurulan kat.-Bir tür iç çamaşır.-Bir binek hayvanı. 16-Din işlerini devlet işlerine karıştırmayan.-'Ağır ....' (Mustafa Altıoklar'ın 1997 yapımı bir filmi. 17-Bundan sonra anlamında bir sözcük.-Eski dilde yüz. 18-Bir bahçıvan gereci.-Demiryolu. 19-Kur'anda bir sure.-Bir cetvel türü. 20-Aynı yaşta olan.-Satrançta berabere kalma.

YUKARIDAN AŞAĞIYA:1-1939-1996 yılları arasında yaşamış olan tiyatro ve sinema sanatçımız.- Motorlu araçlarda fren yapmayı sağlayan alet. 2-M.Ö 218 yılında Pön savaşları döneminde yapılan bir muharebe.-'.... Güler(Fotograf sanatçımız.- Olması veya yapılması istenen bir şeyin zihinde aldığı biçim. 3-Yumurta ve irmikle yapılan şerbet bir tatlı.- Yönetmen Süreyya Duru'nun bir filmi.- Bir nota.-Titreten. 4-Osmanlı döneminde tarım ürünlerinden alınan onda bir oranındaki vergi.- Saniyede bir adet parçalanma gösteren radyoaktif madde miktarı.- Sansargillerden, kürkü değerli, etçil bir hayvan. 5-Gelincik çiçeğine verilen bir ad.-Genellikle yalıtım işlerinde kullanılan hafif bir malzeme.-Kınagiller familyasından çiçekli bir bitki. 6-Kiloamperin kısa yazılışı.-Kol koyacak yeri olmayan, arkalıksız, üstü minderli ve yastıklı olabilen kerevet.- Savurganlık.-Damarlarımızda dolaşan hayati sıvı. 7-Parlak tüylü bir papağan türü.- Bir melodi veya ritim motifinin değişik derecelerinde tekrarı.- Argoda vurgun yolu ile elde edilen para. 8-Türk musikisinde bir makam.-Uluslararası askeri bir antlaşma.-Mersin'in bir ilçesi. 9-'..... Meyhanesi(şair Onur Şenli'nin bir yapıtı).-Otomatik para çekme makinelerinin kısa yazılışı.- Bir tür uzun Japon kılıcı.-Ced. 10-Tarihte İran'ın kuzey-doğusunda yer alan geniş bir coğrafi bölgenin adı.- Zirkonyumun simgesi.-Boru sesi.-Yardım, lütf. 11-Tarla sınırı.- Ay ışığı, ayın parlaklığı.-Türk müziğinde bir usul. 12-Geçimsizlik, anlaşmazlık, ara bozuculuk.- Üzerine resim yapmak için kullanılan tahta çerçevesi bez zemin.-Kabaca evet. 13-Karadeniz bölgesine özgü küçük balıkçı kayığı.-Bağışlama.-Erdoğan .....(2012 yılında yitirdiğimiz futbolcu ve teknik direktörümüz). 14-Tibet sığını.-İtalyanın Euroya geçmeden önceki para birimi.-Dürüst kişi.-15-Ses.- Pehlivanların giydikleri kispetin bele gelen bölümü.-Kişi.

filizoskaybd@gmail.com

Satranç

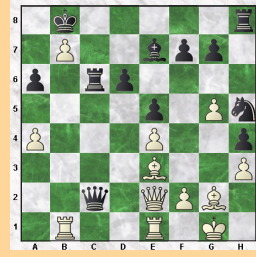
Mustafa Yıldız

DÜNYA GENÇLER BİRİNCİLİĞİ

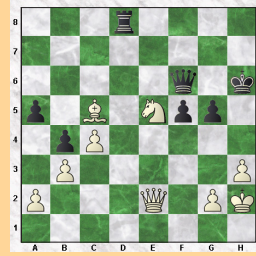
Can Alp Cansun(Türkiye) – Ganzorig Amartuvshin (Moğolistan) 9.Tur

23.Vxh5!! Kh5 Vezir fedası, zorlayıcı biçimde son yatayı zayıflatıyor, yeni vezirin yerini açıyor. 24.Fa7+ Şc7 Can Alp, filini de boşa koyuyor ama rakibi bu fili alırsa 24...Şxa7 25.b8V+ ile derhal mat olur. 25.b8V+ Şd7 26.Kb7+ Şe6 27.Ve8 Kc7 Beyaz rakip şahın üzerindeki baskıyı fili açmaza alarak artırıyor. Vxe7 ile mat tehdidi. 28.Kxc7 Vxc7 29.Fe3 Vd8 Siyah figür geride olmasına karşın vezirleri değiştirmek istiyor, Can'ın canına minnet. 30.Vxd8 Fxd8 31. Ff3 Kh8 32.Fg4+ Şe7 33.Kb1 d5 34.Fc5+ Şe8 35.exd5 Siyah terk etti. 1-0

Çiğdem Onur (Türkiye)- Patricia Anastas Abdala Cancino (Şili), 11. Tur

33. Fe7! Kd2 Vezire, vezir! 34.Fxf6 Kxe2 35.Af3 g4 istenen piyonu atı tehdit ederek kaçıyor. 36.Ad4 Kxa2 37.h4 Şg6 Piyonlar azalırsa figürlerle kazanılan üstünlük de azalır. 38.Fg5 a4 39.bxa4 Kxa4 40.Fd2 b3 41.Axb3 Kxc4 42.Ac1 Kc2? (Yanlış öngörü, filin alanı daraltılmıyordu.42...f4) 43.Fg5 Şf7 44.Ad3 Şe6 45.Af4+ Şe5 46.h5 Kc7 47.h6 Kh7 48.Ag6 Şe4 49.Şg3 Kf7 50.Ff4 Kb7 51.Şh4 Kb2 52.h7 Kb1 53.h8V Kh1+ Şg5 Kxh8 53.Axh8 Şd3 54.g3 Şe4. 55.Af7 Siyah terk etti. 1-0

16 YAŞ ALTI OLİMPİYATI

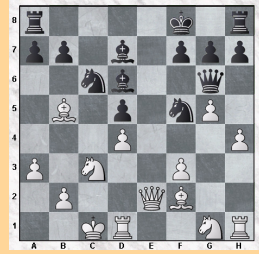
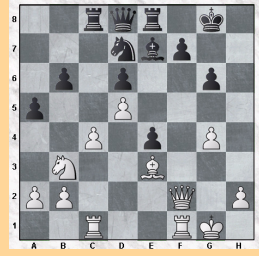
Svitlana Demchenko – Ekin Barış Özenir, 5. Tur, Çorum

Hem f7'yi savunmak hem de karşı atak için Siyah, 22... Ae5! oynadı ve b6 piyonunu bıraktı. 23. Fxb6 Vd7 24.g4 Fg5! Artık siyah at saldırıya geçebilir, f7'yi vezir de koruyor. 25.Fe3 Ad3 Çatal. 26.Vd2 Fxe3+ 27.Vxe3 Ac1 Siyah kalite kazandı. 28.Kxc1Va4 Şimdi hedefte c piyonu var. 29.Vc3 e3 30.Aa5 e2 Bu piyon tank gibi ilerliyor. 31.Ke1 Vd1! 32.Şf2 Ke4 33.Vf3 Vd4+ 34.Şg2 Vd2

Kalelerin değişimi siyahın işine gelir. 35.Vc3 Vd1 36.Ab3 Kxc4 Sonunda c4 de düştü. 37.Vd2 Kc2 Yerli savunma hamlesi kalmayan Beyaz terk etti. 0-1

D.Thadani Aman - Çişel Anaçoęlu, 4.Tur, Çorum

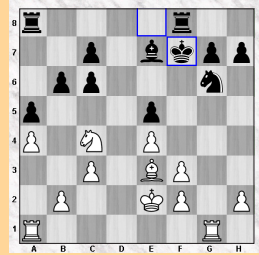
Beyaz beklenmedik biçimde uzun rok yapınca önceden roku bozulan Siyah'a gün doğdu. 17... Ff4+ 18.Şb1 Ag3+ Açarak şah çekmekle Siyah en azından bir figür kazanacak. 19.Fd3 Axe2 20.Fxg6 Axc3+ 21.bxc3 hxc6 İşte böyle, siyah 1 fil öne geçti. 22.Ae2 Fd6 23.Fg3 Fxa3 24.Af4 Ff5+ 25.Şa2 Fd6 26.Axg6 Fxg6 27.Fxd6+ Şe8 Beyaz çok sükseli hamleler buluyor ama sonuç değişmiyor. 28.c4 Şd7 29.c5 Kae3 30.Ka1 ve Beyaz terk etti. 0-1
16 Yaş Altı Satranç Olimpiyatında Azerbaycan takımı 1. oldu.

DRAGAN'IN GÜZEL ATI

Dragan Solak (Türkiye) – Benjamin Gledura (Macaristan), 9.Tur, Avrupa Takımlar Şampiyonası, Batum

18.Kxg6! hxc6 Bu kalite fedasından sonra Dragan Solak'ın beyaz atı, adeta tahtanın beyi oluyor, bir sağdan vuruyor, bir soldan dolanıyor. 18...Şxc6 19.Axe5+ Şf6 20.Ad7+ Şah-kale çatalı nedeniyle daha iyi değil. 19.Axe5+ Şg8 20.Axg6 Kfe8 21.f4 Kab8 22.Ae5 Kbd8 23.Axc6 Kd6 At, şimdi de vezir kanadında tozu dumana katıyor. 24.Ad4 Kh6 25.Af3 Fe5 Güzel at, savunmaya da koşuyor. 26.e6 Kd8 27.Kg1 Şf7 28.f5 Kh5 29.Ag5+ Şg8 30.f6 Kd5 31.Af3 Kh7 32.Fxc5 bxc5 33.Şe3 Şf8 34.Şe4 c6 35.Kg6 Kd1 36.Ag5 Kxh2 At yine sahnede: Kaleyi tehdit ediyor, piyonun yolunu açıyor... 37.Ae6+ Şf7 38.Kxg7+ Siyah terk etti, zira, atı alırsa mat olur: 38.Şxe6 39.Ke7+# 1-0
23 Ekim – 3 Kasım 2019 tarihlerinde Gürcistan'ın Batum kentinde 40 ülkenin ulusal satranç takımlarının katılımıyla düzenlenen düzenlenen turnuvası Rusya 1. bitirdi. Türkiye 16. oldu.

mustafayildizbd@gmail.com

Bize Gönderilen Kitaplardan

Büyükannenin İnterneti Bozduğu Gün!

**Marc-Uwe
Kling**

Uyurgezer
Kitap

Hayat, sanki makineye bağlı hasta gibi, fiş çekildiğinde, “sistem yok!” denildiğinde her şey duruyor. Kling, internet bağımlılığını mizahi bir bakış açısı ve capcanlı karakterlerle ele alıyor. Sadece çocukların değil yetişkinlerin yaşamlarında da büyük yer kaplayan teknolojiye farklı noktalardan yaklaşıyor. Yazar, sorumluluk kavramını ve nesiller arası iletişimi sıcak bir dille anlatırken, yüz yüze iletişimin önemine vurgu yapıyor. Göz kulak olunması gereken büyükanne interneti bozar. Hem de bütün dünyada! Hayat bir anda alt üst olur! Belki de internet bozulduğu için insanlar bir hipnozdan uyanıp hayata merhaba diyecek. Yayınevinin can alıcı sorunlara değinen iki yeni kitabı daha var: “Leon Kaba Konuşuyor!”, “Küfür nedir? Niçin kaba konuşmamak gerekir? Küfür etmemek

için ne yapmalı? Duygu Okulu’nda bir sorun ortaya çıktığında, felsefe ve ahlak dersleriyle değil, birlikte tartışılarak çözülür. Düşünce paylaşımları birçok sesin duyulmasını sağlar ve düşünceyi bir çözüme varana dek yönlendirir. Birlikte yaşama, kendini daha iyi anlamayı hızlandırmanın bir aracıdır. Başka araçlar da vardır ve hepsi birden tek bir anahtar kelimenin üzerinde temellenir: İletişim. “Simone Artık Arkadaşlarını Sevmiyor!” da ilginç bir kitap: Arkadaş kime denir? Bütün zamanımızı arkadaşlarımızla birlikte mi geçirmeliyiz? Arkadaşlarımıza emir verebilir miyiz? Ya da onların isteklerine boyun eğmek zorunda mıyız? Arkadaş bulmak için ne yapmalıyız?

Gönderilmemiş Mektup

**Bir Türk Subayının Birinci
Dünya ve Kurtuluş Savaşı
Anıları**

Gazi İbrahim Tevfik Çırakman

Büyüyen Ay
Yayınları

An k a r a ,
A y a ş ’ t a
doğan, 23’ünde
öğretmenliğe
başlayan, 30’unda
yedek subay olara
k gittiği Şam’da

önce Araplara, sonra Fransızlara ve ardından İngilizlere tutsak düştü. İki yıllık çölün kavurucu sıcağı ve boğucu nemi altında geçen esareten kurtulup İstanbul'a döndü. Beş ay sonra II. İnönü Savaşı'na katıldı. Kütahya-Eskişehir, Sakarya Meydan Savaşı ve Büyük Taarruz'da ana cephe hattında savaştı. Alayı ile birlikte Yunan Ordusu'nu İzmir'e doğru sürerken yaralandı. Konya ve Ankara'da tedavi olup birliğine geri döndü. 1918-1924 yılları, I. Dünya Savaşı'nda; bir milyondan fazla şehidin verildiği, katliamların, göçlerin, kıtlıkların yaşandığı, yüzbinlerce çocuğun yetim kaldığı, altı yüzyıllık çınar Osmanlının çöktüğü ve Anadolu halkının acı, sabır ve kanla yoğrulmuş var oluş mücadelesini verdiği yıllardı. Bu çöküş ve var oluş mücadelesinin; açlıkla, acıyla, korkuyla, terle, esaretle, savaşla, kanla sınanmış tanığı Gazi İbrahim Tevfik I. Dünya Savaşı'nın son yıllarında Arap coğrafyasında yaşananlar, İstiklal Mücadelesi'nde ordunun durumu ve yapılan savaşlar hakkında ayrıntılı bilgiler veriyor. İstiklâl Harbi sonrası Anadolu'nun sosyo-ekonomik yapısı, toplumun eğitim düzeyi ve geçmişten bugüne devam eden yönetim zihniyeti sorunlarına ilişkin detaylar ve Türkiye'nin bir asırdır çözülememiş olan eğitim sorununun kök nedenlerinin anlaşılması açısından da önemli bilgiler sunuyor.

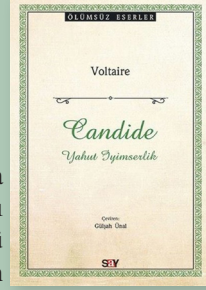
Candide Yahut İyimserlik

Voltaire

Say
Yayımları

Sahip olma
çığırlığı
içinde bir türlü
mutlu olamayan

insan doyum-
suzlaşıyor, duygusuzlaşıyor, huy-
suzlaşıyor, sorumsuzlaşıyor, olum-
suzlaşıyor. Bireysel olduğu gibi
toplumsal hayatta da bu dalgalan-
malar yaşanıyor. Tarihin dönemeç-
leri çoğunlukla kralların adıyla, on
sekizinci yüzyıl ise “Kiliseyi usun
bir düşmanı ve hoşgörüsüzlüğün
bir dostu olarak suçlamaktan hiçbir
zaman bıkmamış parlak ve nükteli
bir yazın adamı”, “Felsefeyi halkın
katına indirenlere şahı” Voltaire
ile anılır. Ayaktakımı dediği “halk”
için, despota, bağına ve zalime
karşı haçlı seferi açan cesur Vol-
taire, Aydınlanma'nın, yeni bilimin
ve liberalizmin devrimci yüzünün
Avrupa'da yaygınlaşmasına ön-
cülük etti. Keyfi yerindeymiş gibi
davrananlar ile insanları keyifleri
yerindeymiş gibi davranmaya zorla-
yanların, itenlerin kuşatması altında
Candide huzura Anadolu'da kavu-
şuyor. (...)

Bir Fotograf Bin Sözcüğe Bedeldir

Gönderi: BUKET YILMAZER, İSTANBUL

Abone Olun Bütün Dünya Kapınıza Gelsin

Bütün Dünya tüm okurlarına kaçırılmayacak bir fırsat sunuyor. Dergisine düzenli olarak ulaşmak isteyen okurlarımız yenilenen abonelik sistemimizle dergilerine daha kolay ulaşacak. Bir telefonunuz veya e-posta mesajınızla aboneliğinizi başlatın, bir yıl boyunca Bütün Dünya'nız her ay kapınıza gelsin.

Öğrencilere
%50
İndirim

Öğrencilerimize yönelik %50 indirimli avantaj kampanyası yeni yılda da devam ediyor. Öğrencilerimiz öğrenci belgelerinin fotoğrafını ileterek bireysel aboneliklerini başlatabilir, %50 indirimli dergilerini bir yıl boyunca her ay düzenli olarak alabilirler.

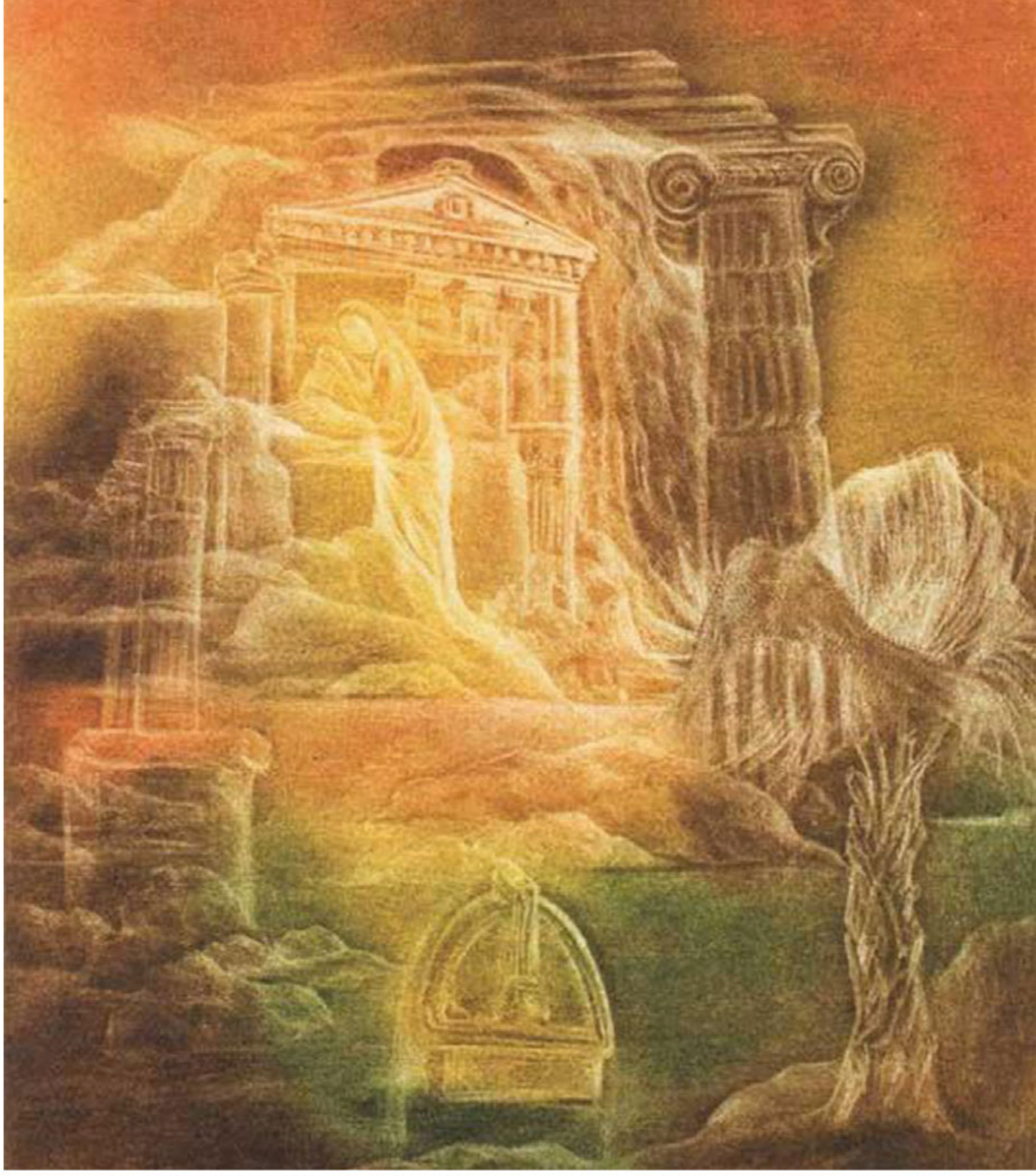

Bütün Dünya Abone Servisi
Tel-WhatsApp: 0541 725 74 11
E-posta: abonebd@gmail.com

Bütün Dünya

T Ü R K S A N A T Ç I L A R

G Ü L S E R E N S Ü D O R

1945 yılında Ordu'da doğan sanatçı, 1965 yılında Kadıköy Kız Lisesi'ni bitirdikten sonra, 1970 yılında İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademisi, Bedri Rahmi Eyüboğlu Atölyesinden mezun oldu. 1970-1974 yılları arasında eşi ressam Teoman Südor ile birlikte önce dil eğitimi nedeniyle Perugia'da, sonra da resim ve sanat tarihi eğitimi için Roma'da bulundu. Yedisi İtalya ve Avusturya'da olmak üzere elliden fazla kişisel sergi açmış, dokuzu yurtdışında olmak üzere, ondokuz sanat fuarında bulunmuştur. Resimlerinde Kadın'ı işleyen sanatçının eserleri İzmir Resim Heykel Müzesi, İstanbul Resim Heykel Müzesi, Norveç Print Art Museum ve İstanbul Modern Müzelerinde sergilenmektedir. Sanatçı çalışmalarını İstanbul'da sürdürmektedir.

ISSN 1301-7608

